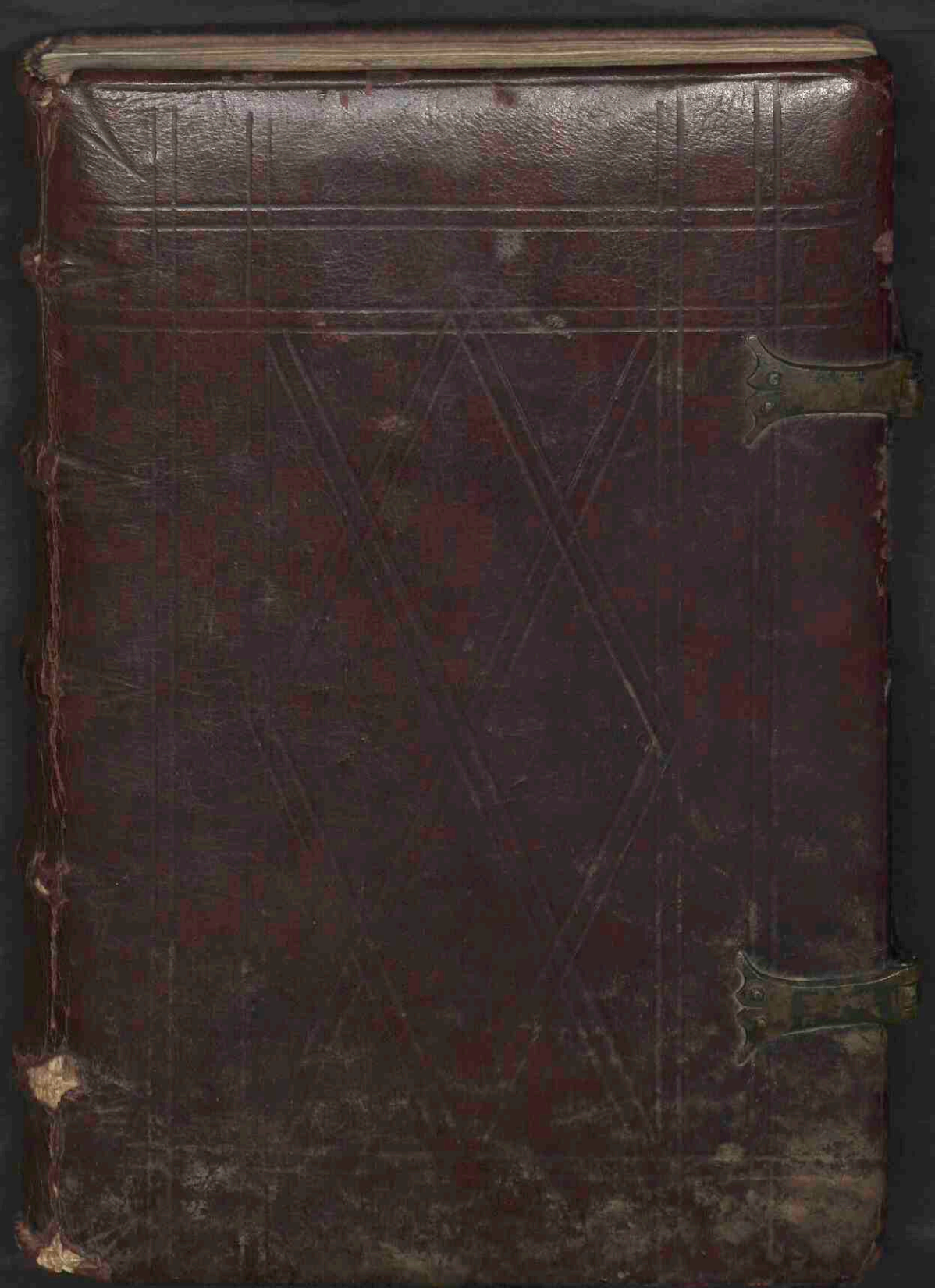

Des Coninx Summe

<https://hdl.handle.net/1874/406812>

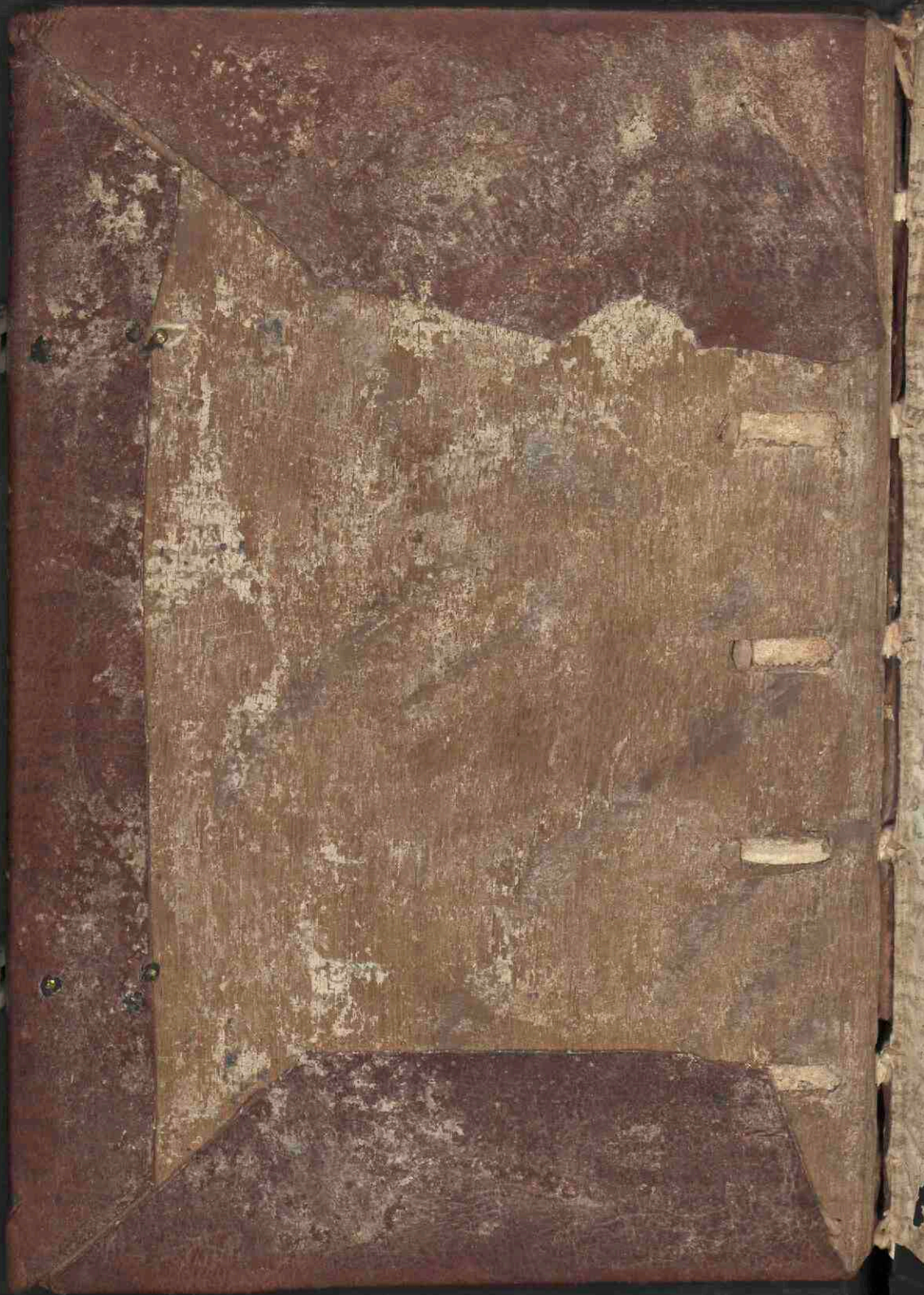

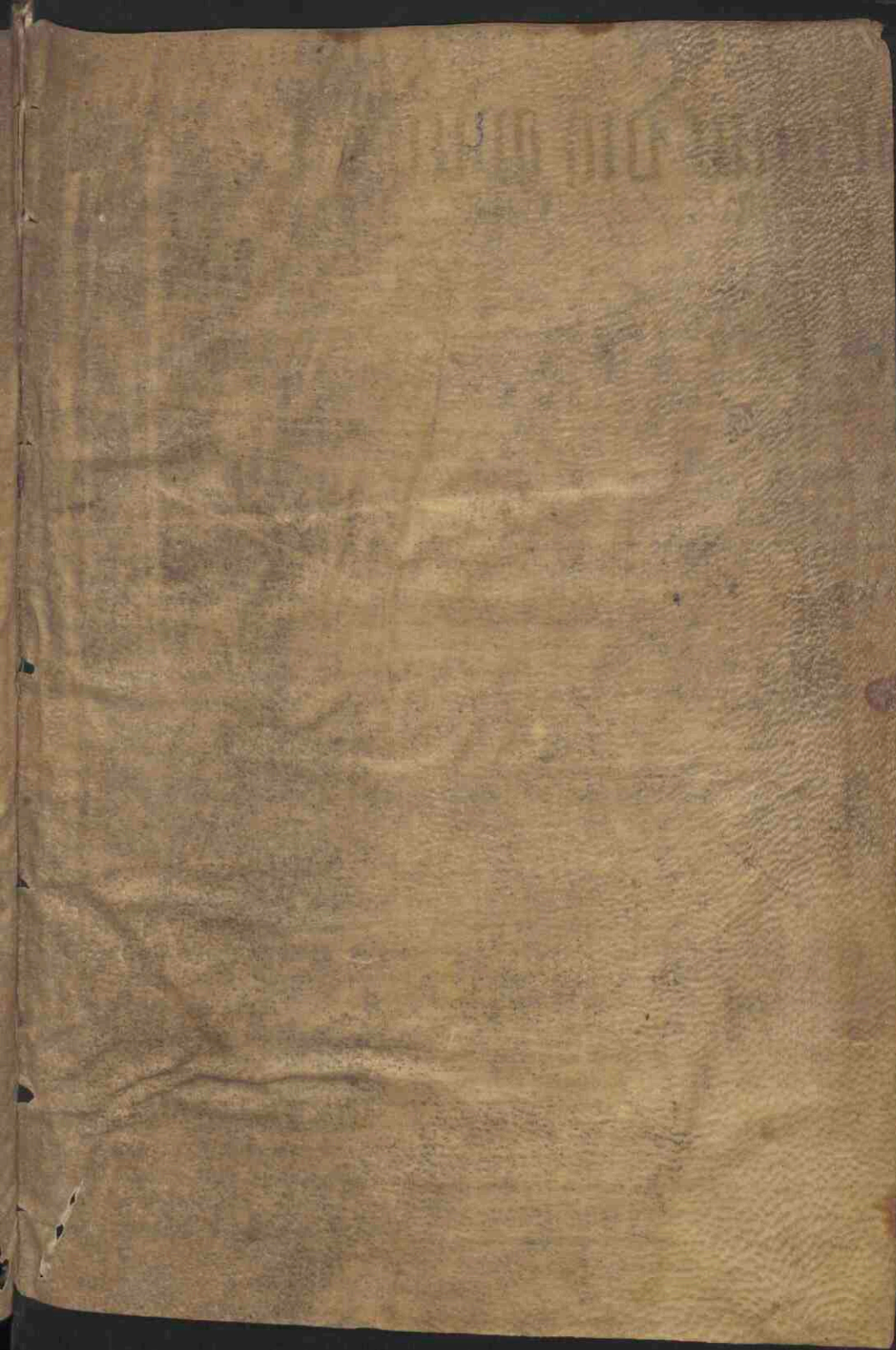

5
Ghebest te voren Die sondicht dootliken.

Die loche doort hnd 1444
Jure

Dit boeck wart begonnen te samen int jaer
 ons heren in m̄ en lxxxviii op sinte ambro-
 sius dach den m̄den dach van april
 en heeft gheslof een redijt broder Jan
 symoens en is gheuoemt des romme-
 somme en is die som en dat hoest va
 alle duytsche boeke wt ghenomen die
 heilighe paffen ons heren en die bibel
 en zyn heilighe ewangelien en die x
 gheboden en d' xij artikelen vanden hey-
 lighen kerste ghetouwe die dat fondament
 sijn die staen hier in andersen d' hie in d'
 eersten vanden boeke ic bidde om gods
 wille dat mi een stem ghebet wil bidden
 voerden ghene daet om gods wille in
 ghescreuen heeft wanttet ee boeck is vol
 va leringhe en hoe een kersten mensche
 behoert te leue om te come ten ewighe leuen

Dan derlinghe en haue ghemind
 nelle en broder in ihesu xpo
 want ic broder Jan van broede
 ambassad der carthuser oer den
 tot zeelen grote begherte hebbe
 tot iuwer ewigher salicheit con
 derlinghe dat ghy vaden gheboden gods v
 penen leyden mochtet hoe en heb ic my
 een luttel arbeit met laten verdrieten
 en heb v ouer gheset vten fransoyse in
 in Duytsche int jaer ons heren 9 in
 vij een boec dat een groot cleue vander
 predicator oer den den comt fispub van
 vrancrij maecte in den jaer ons heren
 9 in een heren en hiet in de fransoyse bo
 me leroye dat is in Duytsche des coninc
 some wanter veel goeder materye te zame
 vergadert zyn tot eenre somen eenre wecke
 liken leuens en hiet des coninc somme
 wantte den comt van vrancrij ghemact
 is als voersif is of gheestelic te verstaen
 zo mach ic oer wel des coninc somme va
 hemelric hieten want het leert ons hoe
 wy onse rekeninghe maken sille teghe den
 groten reken dach daermen soma Bonaru
 voer de groten ewighen coninc brenghe sel
 en moet in der alle boeke die ic v ghehaert
 heb so dunt in dit ene liken mensche also
 mitten boec wesen in te selen die gaerne
 nad' ghebode gods leue soude also ic v sel is
 want het maecte eerst vanden x ghebode

Dan vande en xij antiken des heilighen
 kersten gheloues Dan vande vy sacra
 menten der heiligher kerken da vande
 vij dootsonden die die goetsonde heet
 en mitten sonde die daer wt spraken
 saggheloox of dootlic dan hoe een mensche
 zel kerken sterue eer hy sterft op dat
 hy mach conne sterue als hy sterue moet
 en hoe een mensche die sonden sel ker
 verdrue en die dootde veruyghen
 Dan van die achte zalicheit da van
 gat pater noster mit zine glose hoe wy
 inden zeue by dinghe des heilighen
 pater noster liden om die vij gauen
 des heilighen gheestes da dat ander
 seet vande vij gauen hoe zy herte en
 hoe zy wt roden mitten wortel vten
 gaerde des herte die vij goetsonde
 en plante daer weder in die zeuen
 printepael dootde die die vij goetson
 den contrary sijn voersaf da va zeue
 ander dootde daer die eerste of herte
 godlike dootde die ander in carde
 naeffsche dootden en da brenghet
 alle zinnerlic ouer een die vij printe
 pael dootde voersaf mitte vij gauen
 des heilighen gheestes daer also veel
 zinnerliker materie in gherwit wande
 dat uket mit al gherepteney en ran

maer wantme die françoyske woerde met
 also properlike in Duytsche en al ghesette
 also sy saen wanten een ander manier
 van spreken is da' dat Duytsche doet
 als ghy wel weet zo heb ic onder wyse
 meer woerde daer toe gheset onder wyse
 min jaer ic hoep dat ic den sinne en
 die grote materien gheheel gheslate hebbe
 ic begheer dat ghy v leue na rade des
 boec ondemeren wilt want al dattet leent
 mitte is een kerste mensche te wete want
 hi daer veel of is schuldich te wete wil
 hi die gheboede gods houde die is yghelic
 schuldich is te houde die sinne ende wut
 heeft en tot sijn jare gherome is wil hi
 die ver domemisse ontgaen ic en dar my
 niet onder wende enighe tafelen te maken
 of capittelen te deelen want die gode
 man dret maecte die heeftet slicht sond
 plogye en zonder tafel gheset en beghint
 in die naem ons heren des een gheboere
 zoen gods en der reyne maget maria
 en ihs xps onse lieue heren die gelooft
 ghesant en gheert ende ghebenedyt
 moet zyn ewelike en ymmermeer amen

Dat eerste gheboede dat god gheboet
 is dit du en selste niet menigher
 hande gode hebben dat is te segghen
 du en selste gheue god hebben dan my

noch du en selb aenbede noch daeren
 noch dine hope sette in niemant daer in
 Want wyne syn hope settet pryncpaliken
 In enighe creatuere of in andere gheloue
 dan in gode die sondacht dootliken
 en doct teghe dit ghebodt **D**ult synse
 die afgoden aenbeden of hem en god
 maken van enighe creatuere oer wylt
 sy zyn teghen dit ghebodt doen alle
 die ghene die haer scat te hof hebben
Hoer goud hoer siluer of ander enighe
 aertfche dinghen die in vergaenliken
 dinghe al haer herte en al haer hope
 setten **E**n verghete en late hore scapper
 die hem al haer goet verleent **H**eeft
 dieen zy sculdich zyn te diene en te
 dancken alle syns goets en boue alle
 dinc te minne en te ere zo als ons
 dit eerste ghebodt liest

Dat ander d ghebodt is dit du
 en selste din naem dyns gods
 niet ydelike nome dat is te seg
 ghen du en selste niet ydelike zberre
 om niet of sonder goede zaken want
 dat selue verbiet onse hene heren inden
 ewingelhe datme niet zberren en sel
 by hemel noch by aerde noch by ghene
 creatuere maer om goede sake wil mach
 me wel zberre sonder sonde als voer
 ghericht of des gheyns **D**aer eer of

oerben an legghet. En ander en selmen
 in ghemene manieren zilveren En daer
 om wy om niet of zonder reden den
 naem ons here by zilveren En wetens
 onrecht zilveren Die doot ghelyke dat
 ghebodt en sondicht. Doerlic want hy
 zilveren teghens zyn conserenye dit is
 te verstaen die hem wetende versterct
 maer die die werlt zilveren na synre
 meninghe en ghelyke wel om niet ende
 sonder zake En niet ghelyke en sterct
 zonder blaffenne die sondicht daghe
 lyx maer die gherwoent is zeer unckelic
 En mach lieke dootsonde ward. Die
 hem niet nauwe en hoet Maer alle die
 ghene die selike en veruuerliken eden
 zilveren va onse here of synre ghelene
 dyde moeder En sine here heylighe tot
 hare versmadenisse of die blaffenne
 daer of spreken die en sijn mit ghemene
 redene te ontfuldighe zy en sondighen
 dootlike En wy hem daer meest te wen
 net die sondicht meest

Dit derde ghebodt is dat **B**iet
 dat den sabbath dat die eerste
 dat is te segghen du en selste die
 sater daghes dym onked noch werken
 niet doen ghelyke du pleghes ind andere
 daghen Maer die selste rusten en sijn
 wesen om bet te beden En te dienen

Sinen scryver die hem ruste de des zene de
 daghes die hi in die vi daghen voer-
 ghe daen hadde in welke hi hemel ende
 aerde scep en maecte dit ghebodt vervolt
 den ghene gheesteliken den ghene die na
 hoere machten den vrede sinre conseyngre
 bevaert om gode zo veel te heylighliker te
 diene want dit waert dat die soden
 herte sabbath be dacht zo veel als ruste dit
 ghebodt en mach niemant gheesteliken
 houden die vroghe voelt in sinre con-
 seyngre En mach niet te vrede wesen
 also langhe als hi in sulken staet is in
 die stat des sater daghes die zeer en
 strengelic ghehouden wart inder ouder-
 ewe En nu heeft onse moed der heiligen
 kerke inder nywer ewe den sonnendach
 gheset te houden want onse here here doe
 opstont en verrees vander doot daer
 om is mensche sculdach te houd gheestelike
 en in rusten te wesen van daghelike
 werke en noch meer van sondige werke
 op dat he een mensche te meer gheue
 mach tot gheestelike werke onse here here
 te diene hem te liddt an he te danken
 die ons ghemact heeft en he te danken
 en te louen van zine gode en zo wye
 dat den sonnendach bract en die ander
 heilige daghen die de heilige kerke

ghebiet te weren die sondicht dootlike
 want hi doet teghen teghebot gods en
 der heilighe kerken ten zy dat sake
 dat hi enighe noot sake te doen heeft mer
 hi sondicht nochtal veel meer die den
 samedach of ander heilighe daghen
 toe brenghet mit sonden mit dronken
 te drincken mit sekeren mit spele of
 mit ander ydelheide die teghe gode sijn
 dese in ghebode voersaf or demeris ons
 tot gode waert zondelinge

Dat werde ghebode is dit vier
 dinn vader en dinn moeder want
 du selste te langher leue op aertijer
 dit ghebode leert ons dat wy ons sul
 dacht sijn te hoede vader en moeder wende
 te vertoerne en wy weten d vader of
 moeder onere bast of wt hoesthe den evel
 toe sprekt die doet dootlike sonde en doet
 teghen dit ghebode en in desen selue
 ghebode is oec te verstaen die ene die wy
 oec onse gheestelike vader suldicht sijn te
 doen dat is den ghene die wy beuolen
 sijn die prelate der heilighe kerken die
 onse ziele te beware hebbe en wy de ghe
 nen niet ghehoersaem en is dien hi beuo
 len is wanneer hi hi die dinghen seet
 daer hi toe ghehouden is die sondicht
 ghefliken in die ghehoersaemheit mocht
 sulc sijn dat hi dootlike sonde doet

Dat vyfte ghebodt is dat du en selste niet dootflaen dit ghebodt meent datme niemant doed en zel om wrake of om tyn te hebbe of om anderb enighe quade re den ~~van~~ qua da digh mensche te doden om recht en vondenis te houde om sulke goede sake is gheoorloft ind' wet en ind' recht ja den ghene die dat beuolen is In dit ghebodt is verboed' hat ende mit en grote toorn want zo die scrijft seit wy zme broder hact die is machlich mit sine wille en doet dootsonde ~~en~~ zo doet oec die ghene die te ghen ander lude langh toorn draget want die den toorn zo langhe tyt mit herte draghet dat hi verouidet ~~de~~ wortet hat en mit dat dootsonde is en teghen dit ghebodt en noch meer sondicht hi die ander luden lude scande of scade beisghet mit onrecht het zy mit zede of mit dade of hem te wreke maer toorn of onuerde die lichter hene gact ~~pon~~der consenten ghe niemant te willen hmdere ~~de~~ en ist ghen dootlike sonde

Dat seste ghebodt is dat du en selste ghen oerspuel doe dat is te segghe du en selste ghen ~~uyl~~ vleys schelike gheselschap mit and' wijne

hebben in desen ghebode is ons alle
 vleyschelicke sonde verboed. Daerom sijn vrie
 hiet en is ven vande vij hoestsonden
 Die veel waken heeft die niet al dootsonde
 en sijn also die eerste beroringhe die
 vles die niemant sijn en mach den
 eerste mval gaer men isse suldich naer
 selike weder te staen mit alre machten
 en te sijn datme datme daer niet en
 beraghet noch en voede niet te veel
 eten en drincke en mit quade ghe dach
 ten en langhe daer op te marzen of
 mit onbehoede handelinghe want in
 alle dese punte grote vrees te hebben is
 in dit ghebode is oec verboeden alle
 sonde die teghen nature is in wat ma
 nieren zy ghe daen wort in eens men
 schen persone of in andere lide

Dat zeuende ghebode is dat da en
 selke ghem dresse doe dit ghebode
 verbaet ander lide goet niet te
 nemen of te onthoude te ghe hare wille
 oec wattet zy in dese ghebode is verboed
 rouen wakenen barentere outneme on
 weghe of ontrekene of den liden dat
 hoer of te dreyghen en zo wie teghen
 dit ghebode doet die is suldich wed
 te gheue dat hy mit onrecht heuet den
 ghem daer hnt of ghemeghen heeft also
 verre als hnt weet en en weet hi daer

met **D**oe is hnt suldich om god te geue
 by rade der heilighe kerken want wy
 den ander dat syn onthout mit onrecht
 die doet doot sende hi en gheuet hem
 weder also verre als hnt macht heuet
 weet hi hem of weet hnt mit **D**oe doe
 na rade der heilighe kerken als voer is

Dat achtende ghebodt is dat du en
 selste ghen valsche ghetuych doen
 teghen dine naesten In desen ghe
 bodt is ons verboed heghen zberen
 en verzabere voer recht of buten recht
 om ander lude te scaden of quaet te seg
 ghe van yemant om hem te scade of sinen
 goed naem te verminere om die graty
 die hi heeft want dat is al dootlike sonde
 teghen dit ghebodt doe alle die ghene
 die quaet spreke after goede luden rugghe
 wt boesheid welke sonde wy achter sprake
 of verraderye hete en oer de ghene
 die quade lude hoer boesht prysey en loue
 daer sut zey of loue of verysthe moge
 dat wy pluymsrukers of flatteres hete
 en alle den ghene die valsheit of loghen
 tale segghe of die vande luden ander
 segghen after hare rugghe dat si segghe
 in hore teghen woer dacht want dat syn
 alle valsche ghetuych

Dat neghende ghebodt is dat du en
 selste begheere dyns naesten wif noch

Dinen selste niet in der herte begheren
 Dat is te segghen Du en selste niet con-
 senten mit dine linc daer sonde mede
 te doen Dit ghebodt ghebet consenten
 ghe of begherte vleyscheit mit enighe
 wyne te hebbe bint echtsap en alle quade
 hanteringhe daer die begherten of
 waffen moghe Als daer va te spreken
 of an te tasten of ghiften te gheue of te
 nemen in daer manieren En dit is
 dat ondersreit tusken dese ghebode en
 den selste ghebode voersap want dat selste
 ghebodt voersap verbiet die werke maer
 dit ghebodt verbiet consent van binen
 enighe begherte te hebbe tot enighe wyne
 die syn selst ghetroude wyf niet en is
 nye ander gheselschap mit volken consent
 mit wyne beghert die doet dootsonde
 na der sentency der ewangelie daer staet
 in nye een wyf anziet En diese beghert
 in der herte die heeft daer mede ghesondicht
 mitten herte maer dat is te weten die dat
 ghe darht wete consentert

Dat tiende ghebodt is dit du en selste
 ghyen dine beghere dat dyne naeste
 is dit ghebodt verbiet den wille
 enich menschen goet te hebbe sonder goede
 zake in desen ghebode is verbode mit of
 wangunst te hebben va anderen liden

verhuert want sulke ghe. dachtē comen
 van onghewordenē ghe. mīghē en
 worden. consentiert mit voer. dach. dachē
 Die sijnse dootsonde en teghe. dit ghebod
 gar andere lude. goet te beghen. Zonder
 hem te veronrechtē dat sijn is dat en
 is gheen dootsonde en. die ghe. lige die
 eerste beroringhe vā anegunst of vermat
 te wille. hndere zonder volmaecte wille.
 of consentieringhe en is die wyl. ghe. y
 zonde en. alst. sonde is zo ist. dat. ghe. lige
 zonden

Der heb dy nu ghehoert die x ghebode
 die ons die eerste in ordeneren
 tot god en die ander vij tot onse
 euen kerste. dese x ghebode is ee. yghelike
 mensche suldich te houde. die tot sijn
 jare. ghecome is en sijn en. wit. heuet
 en. wie. daer. emch. brect. die. doot. doot. sonde

Der suldy nu horen die xij artikelen
 des heiligen kerste. ghelouws die
 ene mensche suldich is te gheloue. wat
 anders en mach niemant. behoude. bliue.
 die zin en. wit. heeft en. ander. doe. heeft
 dese artikelen is xij naden. ghetale. der
 xij apostele. dese zette en. ghebode. y te
 houde. en. te. bewane. daer. die. eerste. in.
 toe. behore. der. gadheit. dat. ee. d. vader.
 dat. ander. den. zoen. dat. der. d. den.

den heylighen gheest en godlij personen
 en alle die xij artikelen zyn in de crede
 die de xij apostelen maecten en alle valde
 sette dat zyn Dat eerste artikel is dat
 ic gheloue in god de vader almachtich scerp
 ver hemelrijck en aertrijck Dit artikel
 sette **Ante** pieter in den crede
 dat ander artikel behoert der godheit
 de zoen toe dat is te segghe in dien
 dat hi god is en is aldus **ic** gheloue
 in ihm xpm onse enighe heer zoe gods
 des vaders **hier** in sette wy verstaen en
 gheloue dat hi gheleyt is den vader **In**
 alle dinghe die der godheit toe behoren
 want hi is en dinc mitte vader anders
 da die persoens des vaders Dit artikel
 sette **Ante** ian ewangelist **Dat** derde
 artikel en oec dat vyfte die heer na
 volghet behoren tot sinne dat is te segghe
In dien dat hi een sterflic mensche was
 want dat derde artikel hout dat hi
 ontfanghe wort vande heylighe gheest
 en gheboere wort vander maget maria
 dit is te verstaen dat hi gheboeren wort
 vander maghet maria en ontfanghe
 was ouermits werck en cracht des
 heylighe gheests niet ouermits mensche
 werck en dat die reine maghet altyt
 onbesmet en maghet bleef rein voer en na
 dit artikel sette **Ante** iacop die meere

Dat vierde artikel behoert toe synne
 passien want dat hout dat hi ghepal-
 synt wort onder pontio pilato die een
 heylde was en op die tyt ee verhter-
 was te iherusale van der romeyne wege
 onder he wart onse heue here ter doot
 mit onrecht verwyft by versoek van
 den valsche yode. **S**ghenuret ghe doot
 en begrawe. Dit artikel sette sine adrus
 Dat vyfte artikel is dat hi ned clam
 ter hellen na synne doot om wt te
 halen en te verlossen die ziele der heyl
 ligher vadere en alle der gheenne
 die van beghinne der werelt in goede
 state en in ware gheloue ghestorue wa-
 ren en in hope datse overmits hem
 verlost soudey warde want overmits
 adams soude onse eerste vader moste
 alle mensche ter hellen vare waer dat
 en is niet te verstaey datse bid ver-
 doemde menschen ware die in hare
 zonde en ongheloue ghestorue waren
 want die en toech onse heue here niet
 wt die het hi bliue in ewigher verdo-
 menissen. Dit artikel sette **S**inte filpus
 dat sesste artikel is van zyn verziens
 dat is te wete dat hi die der d' dages
 van der doot op stont om die scrijture
 te vervolke en vertoende he sine discipels

te veel ste de en proef den sijnre verrijemisse
 in veel maniere en menigher hande **In** el
 daghen dit artikel sette **Sinte thomas**
 dat zenen de artikel is **Soe** hi des vier
 sifsten daghe na sijn verrijemisse doe hi
 mit sijn jonghere ghegeten en ghe dronke
 had hem al siende opvoer ten hemel daer
 hi is ter rechter hand zyns vaders almach
 tich dit artikel sette **Sinte bartholomeus**
 dat artikende is is dat hi ten sijnste dage
 come sel rechte over leuende en over dode
 den goede en de quade **en** gheue elc na
 dat hi verdient heeft inder tijt dit arti
 kel sette **Sinte mattheus** die ewngelyst
 dat neghende artikel en oec die in leste
 behore den heilighen gheest toe **en** dat
 neghende is al dus ic gheleue in den
 heilighe gheest dit artikel verfoect dat
~~men~~ die heilighe gheest is een ghyfte des
 vaders en des zoenes dat middel tusske
 hem en ons ouermits ons alle goet ende
 gracye comt en dat hi ee ghyheel onuer
 seyde god is mitte vader en mitte zoen
 anders da hi een ander persoen is dan
 die persoen des vaders en des zoenes
 dit artikel sette **Sinte jacop** **Sinte symoen**
 in den broder dat tiende artikel is dat
 ic gheleue in die heilighe kerke **en** in ghy
 meene vergaderinghe der heilighe dit

Dat tiende ~~in~~ die ghemeyne ver-
 gaderinghe der heilighen kerke Dit
 is te segghen die gheselschap alle
 der heilighen en alle der saligher
 menschen die zyn en wesen sellen
 totten eynde der werelt toe en ghe-
 weest hebbe vergadert inde gheloue
 ons here ihesu xpi van beghin in
 desen artikel zyn te verstaen die ze-
 ven sacramenten der heiligher kerke
 alle die dops die verminghe dat
 heilighhe sacrament des outwets en
 hylw echtschap biechte die heilighhe
 oerde der priesterseap hoer wynghe
 en die leste slynghe Dit artikel sit
 te pmt symoen

+ Dat elfte artikel is dit te ghelouen
 vergiffnisse der zonden die ons
 god vergheeft overmits cracht
 der zeven sacramente die in der
 heiligher kerstenheit begrepe zyn
 Dit artikel sette pmt Judas sinte
 symoens broder

Dat xij artikel is dit te ghelouen
 die ghemene verzisens des vleys
 alre mensche en dat ewighe leuen
 dat is die bliscap des hemels die
 god den ghenen ghenen zel die dat

huer verdient hebbe mit gheloue en
mit goede werke en overmits den
doot ons here in dit artikel selme
oec den zin verstaen dat is die ewige
ghe doot die god den gheue gheue
zel diese huer verdient hebben en
verdoemt sellen wesen oec selme huer
in verstaen dat een yghelic hy zy
goet of quaet ten joncken daghe
verzisen zel vanden doot te linc in
zyn proper vleys en ziele in god sel
een yghelic gheue na dat hy verdient
heeft in desen leue en die goede selle
glorificiert ward in linc en in ziele
en die ewighe bliscap besitten en ghe
bruke zonder eynde en die quade
sellten mit ziele en mit linc ewelic
verdoemt wesen dit artikel sette
Ante mattheys die dese tbbabel artikels
met en gheboeft die voers zyn en die
sinne ende wit kenet en zyn onder doot
die en mach niet behouden bliuen
Sinte Jan ewangelist scrift in de
boeck zynre reuelacien datme
apocalypsische hiet hoe hy een
wonderlic heeft vter zee sach
comen dat zeer wanscapen en amptelic
was an te zien en verwaerlic want

zyn lyf was als een luyert lyf Die
voeten waren als beren voeten Die keel
was als een lewen keel En had vyf
hoefde en x hoerne en bouen die x
hoerne hadde x crone En **Ante**
Jan sach dat dese gruwelike beeste macht
had teghen den heylighe te vechte Ende
te vanghe en te verwinne Dit wa
scapen onghesien conterfeyte ghesapte
verpaelike beeste Is byd' Dinel be
teyhent die vter zee der helle comt
die vol is van alle droefheit en bitter
heit dat lyf va' dese beeste als sinte
Jan seit was ghelyc den luyerts lyf
recht als die luyert is menchvont
van vlesche en van sprotels Also is
die Dinel menchvont van kunsten
en va' listen die mensche mede te
bedrieghen En te temtere die voete
van dese beeste waren ghelyc der bere
voeten recht als die bere vast hout
dat zy in hoer arme of voete cryghe
En mit lichteic en laten daer also
hout die Dinel oec vast alder ghene
die hy overmits gonden mit zynen
armen ter neder werpet dese beesten
kele was ghelyc der lewen kele also

18 oct Des Sunels kele want hy al
gaery verstande soude al dat va' mensche
gheboren want dese vij' hoefde' deser
hellscher beeste sijn die vij' hoefstonden
daer die sunel by na alle die werelt
na hem trecket want het is nauwe dat
hem yemant ontgaet hy en valt in ene
der kelen der vij' hoefstonde' voers. **En** daer
om seit some jan wel dat dese beeste maect
had teghen die heilighe te vechte' en' teghen
te stryden en' te verwinne' want in alle
dese werelt **En** is zo heilighen mensche
met die gheheleken scawen moghe alle
die manieren van sonde' die va' desen
hoefstonden comen **En** sprake' ten waer
dat yemant zonderlinghe gracye hadde
van gode also die ghebore die moeder
gode maria hadde of also some ander
heilighen ghehadt hebben elc na dat
hem god va' zonderlinghe gracyen ghege
ven hadde **Die** x hoerne deser beesten
beduden dat breken der x ghebode' gode
dat die sunel bejaghet waer hy can
mit desen voers hoefstonde' die x crone
beduden die verwinninghe die hy ouer
den menschen heuet **Dat** eerste hoef
van deser hellscher beeste dat is houaer die
dat ander is mit dat der d' is toorn

Dat vierde is traech^t Dat vyfte is
gheruechheit Dat sefte is gulscheit Dat
zennende is onsuuerheit

Wan desen vij hoofsonde comen
alle ander sonden Daer om hiet
mense die vij hoofsonde want
zy en fundament en se heeft zy
van allen sonden en quaetheit en van
allen zonden zynse: Dagheliep of doot
lic en etc van desen hoofsonde delc
haer in veel manieren van dootsonde
en van daghelieps: sonden **E**helic als
veel tachen die wt ene bome wassen

Eerst willen wy segge van d' sonde
die houaer die want dat was
die eerste zonde en beghinsel alles quaets
want houaer die ghebrack eerst ghesel
scap en oerde Die soe suouer die enghel
ouermits zynre scoente en zyn verstante
boue alle die ander wesen woude en
woude he selue gode ghelike die he
zo scoen en zo edel ghemact had
en daer om viel hy vten hemel en
wart een duuel mit alle zyne ghesel
scap hem ghelike alle die ghenen
die mit houaer die gheselscap. ofte oer
d' ene te met make van gode menschen

om selue die onerste te wesen boue den
andere of om meer gheprust en gheleest
willen wesen dan ander lude die beter
zyn dan zy

Die sonde der houaer die is alle,
zeer anpelic want zy verblint
den mensche dat hy he' seluen niet en
kent noch en ziet houaer die is een
stort lastich wyng die d' d' d' daer hy
mede dronken maect die hoghe luden
en die ryke en die seone en die wyse
die vrome en die eerbare in ghemeele
alle die manere van menschen gaer
zonderlin die grote here en vrouwen
want die worde zo vol van desen wyng
dat zy niet en kenne noch en zien
hoer misdact noch hoer dwaesheit
daer om is hoer die dwalre quaetste
zutte en dat onghewislicste onghemar
dat enich mensche hebben mach want
hy is immer zeer ghevrees die d' d' d'
venny want inden hinc of medesyn
verghiffenisse recht alsoe want die casty
inghe gods inden houaer die ghe' mische
want hoemense meer seelt of castyt hoe
dat zy toermigher worde en verkeer die
Houaer die is die d' d' d' onste docht
d' d' meeste d' d' hebbe zel an hoer

Va der 3^e eyne dat is an die yme der
 hellen **By** oerloghet teghens gode en
 god teghen hoer **By** herooft die doech
 den end god plaghet se welke weder
 in der hellen gront houaer die is de
 tommyghinne alre quaetheit **By** is
 die grypen de ke: we Diet al verpint
 houaer die verdrift alle die gracy gods
 die in der menschen zyn want sy maect
 va die aelmsken sonde en vander doech
 den quaet en mitte goed: daer men
 hemelint mede winne sonde doet zy
 die hellen mede verdienet houaer die
 is die eerste viant die den middet
 gods eerst bestint en die lest of laet
 want also een ander doech de verwon
 nen heeft doe stint en vercht houaer die
 alre klosc kelicste en alre hartste

Dese sonde der houaer die soeyt en
 deilt haer in also veel deelen
 datse die mensche qualic telke sonde
 konne maer vy princypael stuchte die
 wassen princypael wt haer als vy
 tarche wt ene quade wortel die eerste
 is ontrouwe die ander is versmadens
 die derde is verwaninghe of vermet
 telheit datme in latyn presutio **hiet**

Dat verde is ambly Dat ee geelic begheer
 te is van hoerheden Dat vyfte is idel
 glorie Dat sefte is pporrye Dat zewen
 de is onrechtte angst of onrechtte scande
 Dat is dat hem een mensche scaemt
 van houaer die dat voer gode gheen
 scande is noch **V**oor wisse menschen
 wt dese vij desen come alle die and' sonde
 voert die der houaer die toe behoren
 maer wt elke van dese vij tacht spruten
 veel deime telghen voert wt

Die eerste dat een tacht is d' houaer die
 diemen ontrouwe hiet die derlt
 haer in drie telghe die eerste is boze
 die ander noch bozer die derde is ahr
 boeste die eerste is dorperh^t of stugghich^t
 die ander is verwoethheit die derde is
 verlochtinghe dorperheit is ghemientlic
 in allen zonde want gheen sonde en is
 zonder dorperh^t of stugghichheit Dese
 stugghichheit dat is ondanckbarh^t ende
 vergheinghe gode datme hem niet
 en danct van alle zyns goets affwey
 hem sculdich is te dancken want zeker
 hy is wel een stug dorper en ee wreet
 haerl en onghetrouwe tegh zme heer
 die hem niet zo veel en dancket al sijn
 goets dat hy hem ghedaen heeft dat hy
 eens seide danck hebt waer sijn goet

Doens alle maal vergheet en doet hem
nimmermeer hene waer altoeb leed en
dorperheit voer goetheit dese dorperheit
doet een yghelic die vergheet dat goet
dat hem god ghedaen heeft en daghe
heer doet en hem niet en danet waer
hem vertoernt en dat goet qualic over
branghet teghens den wille gods dat
hem god gheweent heeft wy dancket
dattet een grote dorperheit waer giffe
van ene sterflike man te nemen en niet
eens te segghen dan hebt va onwaerd
noch veel meere dorperheit ist dattet
een vergheet en noch alre meeste dor
perheit ist dat een dat goet mit dat
quaet loent die dan te recht bidocht
alle dat goet dat god hem ghedaen heeft
en daghe heer doet en dat niemant mit
goets en heuet dan puerlike van sinre
ghisten noch goet van nature noch
seente gheloutheit cracht stermghecht
wysheit subeltheit noch tovallende goet
als rijtheit groetheit va scatte of hoerch
noch goet van graven als doerch den
en goede werke voer waer zo waer
by gode veel danck en lofs sculdich
van alle zine gode want die een do
ghet an ander doeghet versoent
Die ander ontrouwe die wt der
hovaer die comt is verwoetheit

verwoetheit men seit dat en mensche
 verwoest of raest die zijn sinne byster is
 maar hy raest en woest veel meer die
 zijn sinne noch heeft **en** neemt zy heer
 zyn goet dat hy wel weet dat hy ghe
 recht daer toe en heeft **waer** scarpe rekem
 ghe daer of doen moet wanneer zy heer
 wil **en** brenghen dat qualite en feliken
 ouer dit is te verstaen die costelike tyt
 daer zy zo veel goets in doen mochtey
en zyn zinne en zyn rede en verstant
 die hy heeft en zyn consyency tughent
 hem wel weder hy goet of quinet doet
en alle dat hy heeft dat heeft hy van
 zinen heer te bewaren en brenghet dat
 in grote zonder ouer daert zine heer
 selue ziet **in** gheche de in bouwen en
 weet wel dat hy hier al rede of na
 volghen moet **en** is onseker wanneer
 hunden of morghen **Dese** gheest mach
 wel rasen en verwoetheit hie och
 hoe zeer rasen die grote heren die
 god zo veel goets beuolen heeft die
 luttel voer dese rekeminge sorghe **hoe**
 vyliche dorzen zyt verkeren en qualic
 ouer brenghen mit hoers heren vanden
en luttel of mit brenghen zy hoer heer
 te hant voer waer van dese sondey zyn

Die grote houwer d'ghe luden al vol
De der d' ontromde die vander
 houwer die comt dat is verloch
 inghe of vernoynghe **H**y is gimmer
 een vernoyert verzader die een lant
 van zinen heer te bewaren heeft ende
 zinen viant over ghyt ende want
 zyn gh'ghulde man **S**ese sonde doot
 een yghelic die dootsonde dat wat
 als hy een dootsonde doot **S**e segt
 hy hem van god en doot de d' d' d' d'
 manschap **E**n draghet hem op al dat
 hy heeft van gode ontfanghe te be
 waren **S**e is hy gimmer ghenoech
 vernoyert vande kersting gheloue
Als hy mitten werken bewyft en leeft
 na de d' d' d' zade gair sonderling
 hertme die mensche vernoyert om
 d' d' zaken dat een is dat hy niet
 en ghelouft al hy gheloue sonde **A**ls
 die heretiken en die ketters die
 men wel onder die solker d' d' ghelou
 den heeft of die apotike dat zyn
 kerste luden die haer kerste doem ver
 saket hebben **E**n war den heyden of
 liden dat is die ander zake of dat
 een tighen zyn gheloue doot dat hy

ghelooft heeft als die ghene die hem
 versterken of meere dach wanden of
 om dat een meer ghelooft dat hy suldich
 is te gheloue als dese waersaggers die
 daer in gheloue in vande nachtmerren
 of vanden goeden houde of blintbelue
 daer die ende wyne of plighe te raken
 dat se sijn wame dattet waer is datte
 op bezemij pligghen te moete te ryden
 ter noech gate rut of ~~als~~ dat die witte
 wyne of veruorende vrouwe die wyne
 vten name pligghen te leyden of al die
 toueren of wyghelic of hope of gheloue
 daer in hebben want dese doen al
 dootlike sonde in zyn vernoyerd me
 schen want alle dese dinghe zyn teghe
 den heilighe kersten gheloue in daer
 om zynse vander heilighe kerke verbode
 Aldus zyn dese in droperht verworth
 vernoyringhe in russen van ontouwe
 of ongheloue dat die eerste tache is
 die vten last der houwer die waf
 en spruyt als voersorene is

Die anderde tache der houwer die
 is die pnt of versmadens dat
 een zeer grote sonde is al isst
 dattet gheen dootsonde en en ghesact
 inder tyt zonder versmadens gods

nochtan zo wy hier vaer ver smadrenff:
 mynen te spreken **So** son dacht men son
 derlinge mit deser sonde in in maniere
Antw Dat enen mensche enen ander en
 niet also goet en pryst In zynre herten
 als hy is Dat is die een of om datme
 hem ghen eer en waer dicheit en biedet
 den ghenen die mensche suldich is te biede
 dat is die ander of datmen niet ghe
 hoersaem en is die ment suldich is te
 wesen dat is dat die nu ghe dunt
 in v her te hoe dieke moech dy hier in
 ghesondicht hebben den beste versmaet
 den quaetsten ghepryst **Hoe** dieke hebste
 wel ghe wet in dynre herte dat ander
 luden bitter ware dan du waerste **Ende**
 hebste dy selue boue hem ghepreste om
 en ghe gracye die dy god ghegeue heeft
Het zy edelheit of richteit of soente of
 wyshheit daer du ander luden om versmaet
 hebste in dynre herte die dy dochten
 datse dit niet en hadden want du
 dy selue meer pryste dan du waerst
 waerste **tu** ander luden min pryste
 dan zy waer dich waren ten andere
 male zo denke hoe dieke datstu dem
 eer ghegeuen hebste **tu** waer dicheit
 den ghenen die dese suldich waerste

te doen **I**n d' eersten god va hemelinge
In zine ghebene die moeder maria
In alle heilighen sancten en sanctinnen
En alle heiliche inghele van hemelinge
 die een niet en is du en hebste daer
 teghens mysdaey **I**n versmadens en
 in cleme eren die du hem beruyft
 hebste **I**n hare heilighen auonde ende
 auonde te vasten of te vuer die du
 dieke ghebroke hebste en daer mede ghe-
 spot denck oer hoe dieke du gode ver-
 smact hebste dat dy zine dwenst verdroet
 te horen missen of ghebede of sarmonen
En wanneer dattus hebste ghehoert dat
 sy hebste ghestaen boerte en spotte voer
 gods ogten daerme zine dwenst dede
 denck oer hoe dieke du den lichaem ons
 here cranche ere beruyft hebste daer dint
 sagheste of daer dunt ontfanghe souste
 want du qualiken daer toe bereit waer-
 ste en dwyfelic ghebrecht hadste **E**nde
 want opset hadste dy voert aē vā sonde
 te hoeden **E**n dat alre quaetste is heylcher
 en wituender daer toe ghegaen hebste dat
 die alre meeste versmadens is dwinen
 god doen mach **F**aer na zo denck hoe
 dieke du onghelucke hebste gheweist

Den ghebeden gods in der heiligher ker-
ken sine prelate in dyn vader en moed-
r sine heren in alle den ghene die di
schulden waerste ghehoersaemte wesen
wisten in dese manieren dyn leuen
wel ouer dencken du selste vnde dattu
in dese tarte der houaer dien die des-
spijt of versmadnisse hiet also diche
ghesondicht hebste dattint mit wel
ghetellen en sachte moghen

Die der de tarte der houaer die die
men in latyn presumpcio hiet dat
is veruanninghe of vermetelhe hiet dat
is dat een mensche meer va hem
selue waent dant is dat hy meer
waent te duighen dan hy doecht of
meer moghen dan hy mach of meer
te komē dan hy can of da een ander
dese sonda is een stert slot des diuils
daer hy die grote sonden in be waert
dese sonda toent haer in veel maniere
in zonderlin in vi maniere die eerste
is in sonderlinghe datme in latyn
singularitar hiet want een be droghe
vermetel herte dat meer waent moge
of doighen of komē dan een ander
in dich versmaet te doen ghelijc and-
erden die nochtant beter zyn dan zy

maer hy wil sonderlin wesen in alle dinghe
 en werken Dat is die eerste sonde Daer
 he die verwaunghe mensche in toent die
 ander sonde is datse roselic dorre teren
 op dat mensche Daer of loeten mach datse
 mildt en huich zyn Die derde sonde is
 in gheech arguwermoghe en seel dinghe
 als salomon seit teghen de houaer Dige
 moctmen altyt seelden ende pleiten
 Die vierde sonde der verwaunghe die
 is berominghe die ghehaet is van
 gode en vande menschen Want een
 beromer is recht als die kerkor die
 niet singhe en can dan va he seluen
 het is ymmer een alte grote sande
 dat een selue mitte monde die seghet
 van zyns selve wysheit of van
 goeden werken af va zynen edelen
 gheslachte tffy der sande dat vste
 rns is tache der bedrogghender sonde
 dat is bespottmghe want dat is
 der bedrogghender luden gede datse
 hem niet en laten ghenoghe va hem
 selue boue den andere te trecke of te
 wesen maer oet mede scympen zy
 en spreke smadelic op andere mensche
 die he dunche late datse die graty niet

en laten ghenoeghen hem seluen bouen
andere lude duncken te wesen en oer
mit ander lude sumpen en sijn smodelic
op hem spreken en dat quaetste is.
En komme niet ghelijc den dat hem
yemant wel heert te god waert an
dero dan in hare wille hi en segghet
daer quaet of wantet hi in hare
herte sijn datme yemants dinc
sprijt dat hare **D**u zeste sonde en
maniere deser verwannghe is wed
spancht datme in latyn rebeltheit hiet
dat is dat een mensche wederparrich
is alle den ghene die zyn beste manie
want wannier me den bedrogghende
mensche berispt zo verant woert hi
hem secht men hem zo vertoert hi hi
zo dat men hem zyn beste hi en ghelouet
nimanant dan zyns selfs sinne dese
lude hebbe des dincs canker hoeme
den canker meer soert hoe hi quader
wort zo doe zy oer het is een ampt
lic zeir datmen niet soere en mach
want dat is onnezelic **A**lsus wassen
vken tarche der bedrogghenht of verwaent
heit dat die derde tarche is der honaer
dun dese sel russen woert als sonder linc

roftelicheit angueringhe berovinghe
bifpottinghe en wederfpanntheit

Die vierde tarte die houwerdaen
is geche bigherte va hoethe den
dat gheue pper en naem in Duytsche
en heeft in die clergye hietet ambury
dat is des dunnels panne daer hy
zyn spise in freyt dese tarte spreut
haer wyde en varze ter rechter hant
en ter lichter hant want die gaern
hoghe waer die wil den ene behaghen
ende den andere onfhaghe die hy beha
ghen wil dat set is ter rechter hant
daer moet hy te ghe smelere en flarte
ren en plumstraken en dieke ghyffen
gheue ghechelicke vertere en betaken
voer ander luden die hy meent dat
hem helpe moghe en die anderen die
hy onfhaghen wil dat set is ter lichter
hant die vermaect hy die behaghet
hy om hoer offrye te onghen ja hy bighert
hoer doot op dat hy in hare staet come
mochte hy set scande van hem hy verriet
se ran hy set heymelic oppet mit andere
lud' hoe hyse verderue mochte datme
in clergye hiet cospueraty en veel and
sonden die wt deser ambury comen

In vyfte tucte der houder drien
 Dat is ydel glorie Dat is een
 gheche ghenoechte van lanninghe en
 zy is wannet een mensche in synre
 herte voelt om dat hy meent datme
 van hem enghel luf of prijs die hy
 doet of an hem heeft al dus so he
 gheert hy luf van dinghe Daer hy
 billig gode of soue soude en daer
 om is ydel glorie een dwf inne des
 diuels want zy steelt want zy steelt
 va' alle goede werke behoert wat
 leen die glorie en die ere of toe en
 ons die bane of die vrucht ydel
 glorie is een grote stormende wint
 die dese grote toerne en dochusen
 ter neder want die dese hoghe bome
 des wouts neder werpt ende dat
 hoghe gheberchte doet storten ende
 vallen Ic meni dese grote moghen
 de liden en die hoghe gheberde
 liden daer om machmen ydel glory
 wel heten des diuels penninge want
 hy al die beste waer en costelike pen
 newaerden in die markt deser we
 rest daer mede op roept en want

onse hene heer ons mit in manieren
 van gauen begaest zo doet die daniel
 der dese ydel glorie in diene om dese
 in gauen te ropen die eerste gawe is
 die gawe der natueren die ander is
 die gawe der auentueren die derde
 is die gawe der gratien die gawe
 der natueren gheeft god in in manieren
 als in de hinc en in der zuete en in beyde
 eerst in den hinc als in scoonheit in ghesontst
 en in crachte in gheringhicheit in edelheit
 in wil te spreken en singhen en des gheschies
 nu in der ~~hinc~~ zueten als in clare sinne
 nauwe te verstaen in subtylhed en een
 dinc te vinden in goeder memoryen
 langhe te ont houden ende des gheschies
 dit zijn al gauen der natueren daerme
 god zondling of loue en te dancke heeft
 maer houwer dighe mensche die god dit
 ghegeuen heeft die lope daer mede totten
 daniel en verope hem dese ware onder
 penning der ydelre glorie voerf al die
 wart god daer mede verbornt daerme
 hem mede diene en dancken soude daer
 nauwe wil merken zo doet me mit ydel
 glorie in menigher manieren sonder
 in alle dese gauen der natueren die

M

mit roete woerd' ouer ghelops' zyn
 als een yghelic in hem seluen best
 voelt ende merken mach dat zyn
 die der natuer' als hoest' ruytheit
 gheluck in alle tydeliken dinghe daer
 men in menigherhande manere in
 sondicht want als vrou' auentuerre
 hoer rat omme keert dat die mensche
 boue sit of hy opt' ouerste stamghel
 van ene molen sake daer wayen al
 dese pij winden der ydel' glorien in
 hoe is die mensche in groten glorien
 en denkt in zynre herte' eerst op sy
 grote waerdicheit dan op sy' vrom-
 heit dan op zyn ouer vloediche rye-
 heit dan op sy' grote gheselschap dat
 hem na volghet dan op zyn' ghesinne
 dat hem dienen moet dan op sy' scone
 wonnighe dan op zyn' gadelike paerde
 da' op zyn' friske harnas da' op zyn
 costelike cleet en gordelen da' op zyn
 scerlike costelike hantsraet da' op die
 grote ghiften en ere die men hem ouer
 al doet dan op zyn' goede name en
 dat grote lof dat hy meent dat men
 in allen linden van hem seit al dus
 sit dese katyf dan en' glorieert

Dat hy selue niet en weet waer hy is
 Ja dat hy hem selue dicke niet en kent
 Dat zyn die py wmd' der ydelre glorie
 Dat is te segghen die py manieren
 Daer die ydel glorie mede beroert den
 ghene die in hoeghen staet zyn also wel
 den gheschickten als den waarlike ind'
 clerken als in de lecken **al dus heb dy**
 nu gheschoert hoe die mensche mit ydels
 glorie sondicht ind' gave der aentuerre
 Die derde gave diemen die gave der
 gratien hiet dat zyn duichde' en goede
 werken daer die wint der ydelre glorie
 alre hartste teghen wynt **Ende dicke zo**
 soe wynt hy die meeste toorne en barmen
 meest ter neder **ic mene die beste ludey**
 en die rechtelike **en ghy selt weten dat**
 in desen gave der gratien voers **do tem**
 teert die duwel mit ydel groten in in
 manere die verstanting is inwen
 dich in des menschen herte dat is wan
 neer hem een mensche verheffet in bedinge
 of in wake of in vaste of in heymelike
 goede werken dat hy meent dat hy hey
 meliker mit onse lieue heer wient te we
 sen dan hy is die ander is wannen
 een mensche een geche bliscap voert in he
 selue om dat hy ziet en hoert datme hem
 voert rechtelike en gheschick hant **dat derde**

is wanneer enich mensche eens anders
 menschen lof begeert En daer om proeyt
 zyn goed werken doet meer dan om
 gods wilken al dus heb dy nu ghehoert
 drie maniere daer hem die mensche
 mede sondericht in der ydels glorie ind
 gave der gaven **W**hy hebt oec ghehoert
 hoe die dinc in ~~die~~ die ander ij
 gawe zyn voersint ydels glorie tem
 tiert inder gawe der natuer ende der
 avonturen Daer en mach mensche wil
 des dincse pemin gieten Daer hy
 dese in gawe mede coept nu heb dy die
 vyfte tache ghehoert die vter houwer die
 waffen

Die seste tache der houwer dyen dat
 is ypoocryse dat is een sonde
 die een mensche anders doet sene
 van buke dan hy van binnē is Daer
 om sint al ypoocryse die d' gheestelike
 man maken of tonkerfete En dus niet
 en zyn inder waerheit die meer den
 name beghere dan die dact En dese
 ypoocryse dilt haer in drie maniere
 die eerste is een vult onreyn ypoocryse
 die ander is en geche sette ypoocryse
 die derde is een subtil ypoocryse het
 is een vult onreyn ypoocryse die den
 werken der onsmarheit doen of beghere

ren daerse verborghen wesen mach **En**
 make den gheesteliken mensche van buten
 voor die luden dese luden zyn gheesteliken
 die vermaelde graven die van buten
 seuen sone want zy sijn bute sone **En**
 binnen vol verzatter vnylmsse die and
 moghen wel goetke sotte ypoctiken hieten
 dat zynse die in vermitsse de va lichaem
 leuen **En** in veel abstenenien en grote
 yemterre en veel goeder werken doen
 ymrepasseliken om der werelt lof op dat
 mensche voor heylighe luden houde sellen
 dit sijn rechte goetke sotte ypoctike gheleke
Want zy sijn en warde des dincels mar
 telers hener dancse gods confecoren zyn
Dese luden maken van goetde goud of siluer
 vassche yemunghen die derde dincen
 subtyle ypoctike huten dat zyn die mit
 subtyle gheveynstheit stelen en onghen
 willen dincytaken of yrelactier feren
 of ander goetheit van state dese luden
 en zyn mit te kenne **Mer** zy den staat ver
 worden hebben van goetheid want zy
 doen al dat goetde lude billig doen soude
 mit allen goetde werke **En** veynsen hem
 oetmodich gheestelic guetlic en ymmsaem
 tetter tyt toe datse totter goetht chinnen
 en comen **Naer** wanneer zy inden state
 van goetheit of van matht zyn **Be** tone
 zy wist wat sy langhe verborghen inder

herten hoe synse houwer dath ghaemch
 en vreck en vreck do machme om
 hoer vruchte zyn dat die boem mit
 goet en was hoe soen dat hy blonde
 en dattet af ypooy was hoe zy
 te voeren lieten **Al** dus yb ypooy
 die seste tate der houwer dien

Die zenuende tate der houwer die
 is gheche ampt of geche scaemt
 dat is dat een mensche laet goet
 te doen van scaemten want die waer
 like lude segehe sonde hy begonste
 te loken ende een pisaery biter af
 een lode kaver des liden ontsey he
 der lude scaemt meer dan dat stringe
 oer al gods dese scaemte comt wt
 eenre gheche begheerte den quaden
 te behaghen daer om ist oer de dochter
 der houwer die en die zenuende principael
 tate die vter wortel der houwer dien
 wast daer menich mensche dat goet
 om laet en dat quade goet al dus
 zyn des vij voersorene onhouwe ver
 smadme verwarmghe ambuc of
 geche begheerte en ydel glorie ende
 ypooy onrechte scaemten die vij
 vrinsepael taten die vter wortel der
 wassen dat die onse dochter is des

Dumels en dat eerste hoeft der hellischer
beesten als voersoreuen is

Dat ander hoeft der hellischer
beeste voersiet daer is by te ver-
staen mit dat is een serpent Dattet
al verijnt Dattet ziet mit is des Dumels
dochter en des doots moeder want
ouermits mit des Dumels zo quam
die doot eerst in die werlt mit is
een sonde die den bose mensche maket
gheliken den diuel hore vander want
die diuel haet en begheert altemensche
quatic vanen die in die mensche
is des Dumels velderinge want hy
en mach niet bet die doechden zyn
dan den velderinge die daerheit der
sonne des sonde deyle haer in drie
princepal tarte want eerst so saet
dit serpent in die in die zyn verijnt
in der herten als in die ghedachte dan
in die monde als in die woerd dan
al dat lijf doet in die werken eerst
in der herte in drie maniere want
een in die mensche is zyn herte also
vol verijnt al ziet hy of hoert hy
enich goet van enen mensche hy oer delt
quact en tricket dat altoes totte quact-
ten hy slacht den spinnen doet verijnt

trecket vter blome daer die ~~by~~ by
 homch wt trecket **Aldus** doet hy sine
 selve sead in allen dinghen die in die
 mensche heeft dat herte zo vol valschey
 oordelen dat mensche niet colke en mach
 ten andere maet **Wanneer** die in die
 mensche enich quaet hoert va yemant
 het zy in die linc **Als** zuete of quetsinge
 of dat yemant doet is of in die duc
 tuerliken goede dat yemant sead of
 leden heeft of arm wort of in die
 siken goede of dat hy van yemants
 goederb hoert segghen die in sonde of
 in scan den ghevallen is **Dair** yemants
 goede naem mede verminnet is die
 verblift hem die in die mensche in
 zynre herte dat want in al zyn ghelate
 omwaer wort ten derde als die in die
 mensche van yemant yet goets hoert
 het zy in goede der natuer of der duc
 tueren of der gracie daer ic hier voer
 of ghesproke heb **So** comt hem ee drac
 in ouer dat zyn hert doorsint ja dat
 doet he zo wee dat hy niemant vro
 liken toe ghelate en can noch dat hy
 gheen blyscap hebben en mach **Aldus** zo
 moechdy zien dat die in die mensche
 nutter herte in dene maniere sondecht

In valscher oerdele in quader vroechde
 in dunneliker droefnisse **in** des gheloes
 son dacht hy oer mitten monde want
 sulc wijn als mt vat is moet ymmet
 wt bongat **wt** pruyssen en want des
 nydichey harr vol verpyns is zo lastet
 witten monde oer wt in dwe munne
 van verpynde' woorde' daer dand of
 seit med' souter die mont des mdighen
 is vol want een nydich mēsche hoert
 hy quact en yemant segge' hy seker
 dit zyn daer mede toe **Inde** helptet
 tqnactste bryden hoert hy yemant
 seude' hy lacht **Daer** om en en canhe'
 mit gheverfey ten moet **wt** bursen
 datter in is hy seit dattet hem affoe
 lect is of zyn kos n' talieren ha de
 of des gheloes dit is die een manier
 die ander manier is hoe hy die luden
 valscheleker mitter herten oerdele doe
 doet hy oer mitte' monde dat hy seide'
 van yemant daeghet seit **waer** aldat
 quactste dat hy weet en ghenoech
 meer daer toe dan hy weet want hy
 ghenoech daer toe liegget **in** oerdele
 al hoer doechden ypoctyue die derde
 manier is hoert hy yet goets va yemant
 dat hyt vercleint en verminuert

waer hy am **En** dan hy niet openbaer
 quaet daer of segghen zo berleet hyt
 mit eenre beuyftheit **En** hy seit ic hoor
 gaerly van v dat ghy den man spijst
 want dat comt ymmer wt doechde
 gaer ic weet wel dat ghy wat ander
 va hem weet **Beghet** een ma weder
 neen zo segghen ic wil die eerste
 niet wesen dat v dan segghen sel
 want ghy seliet noch wel hondertwert
 hoer moechdy yet langhe leue zyn be
 vuyftheit en mach niet langhe verholde
 bleue zyn tuyskerye wart te vele of des
 ghylycxs **Dit** segghen die benijders daer
 zy den lude quaet vermodde mede make
 op goed rechtlike gheestelike lude die
 zy hoer doechde benijde die hem nye
 leet en deden van rechter vermynder
 mydicheit **en** moghen zy niemant
 hoer pryfen dan hem selue nu heeft
 die mydiche mensche oec in maniere
 eerst heeft in syn werken als hy
 zween monde als ghy nu ghehoort hebt
 want die nature des mydighen is
 dat hy des menschen daechde gaerly
 te niet make soude zynse dem zynse
 groet daer om is hy vander nature
 als die basalisus is **Dare** en mach

ghen groen blinc daer hy by is noch
 gras noch cruyt noch boem **en** die
 doech den hebben in graden na der
 ewangelien **en** erst zynse off: inden
 gras waren als jonc koern eerst op
 gact dan saete zy adere **en** da' bloyet
en dan word' die adere vol koerns
en vruchte' **en** ward' ryp recht aldus
 zyn oec sommighe menschen in enen
 zumerliken gode' bichinsel va' doech de'
 off: ind' gras scoen wt ghesprute' **en** ware'
 daer die in die ghe mensche grote rijt
 op heeft **en** doet daer toe al dat hy ca'
 dat hys: daer gaery of toghe die ander
 nemen toe in allen doech den in enen
 goedey name **het** zy tot gode of totter
 werelt die seuten hoer adere **en** bloyen
 daer die in die ghe mensche harde naer
 tich om wt is die goed' werke' te ver
 minner' mit alle zynre macht die
 hy ghe doen can **hy** maket vantsap
 tustic' hem **en** hoer vrende' **hy** ryt
hy jaghet **hy** quist hoe **hy** hore' naem
 minner' mochte in enigher menschen
 hert daer en laet **hy** hem niet in vaken
 die derde zyn volcomen gode' menschen
 die veel gode' der werken doen die zyn
 vol vruchte' **en** ryp in alre doeghet

Die benyt die my dichte mensche alre
 meest la hy et zyns selues herte om
 darmen also veel goets vande lude
 seit hy verliest menichs nacht slape
 daer om dat hy gairy wat vrsere
 soude daer hy hare goede maem med
 doden mochte daer doet hy mitten
 cortsten alle zyn macht toe mit alle
 zyne werken die hy ghe doey can dese
 soude is zeer anptelic datse sel den
 ghebeteret wart want zy is puerlic
 contrary teghens de heilighen gheest
 die een fonteyn alre goetheit is daer
 alle doechden wt spruten en vloyen
 en ewangelist seit wy in den heil
 ghen gheest sondicht die en selt
 mynmer meer verghene ward. In
 deser werelt noch in die ander wat
 hy sondicht wt zynre ppere quaetheit
 maer dat selmen wel verstaen wat
 ghen soude zo groot en is god vergift
 se den ghenen die godt berou in hie
 hebben volmaecte rou v'goed herte
 maer waer cruyghet die mensche
 berou van salker sonden wat berou
 is een die groetste ganc en gracye
 die god ouermits de heilige gheest
 yemant gheest en dese soude benyt

Die gracie des heilighen gheestes wat
 hy ander luden goede werken quaet
 oerdelst mit ghe-darcken mitte woer-
 den mitten werken als voersoren is
 Die dese sone doen die vervolghen
 die goede menschen mit vromen der
 mydicheit als die sone onse lieve heer
 deden en ghy selt weten datter ses
 sonderlinghe zonde zyn daer men
 teghens den heilighen gheest mede
 sondericht die eerste sone is vermetelheit
 dat is dat een daerom hy en behoeft
 die barmherticheit gods niet hy meent
 dat hy goet ghenoech is onverdient
 te bliuen dese mensche doen die
 barmherticheit gods van hem vlyen
 en die recht vaer diecht gods sel hem
 te zwaer worden **al** dus doen veel
 luden grote sonde in vermetelheit die
 ander sone is mistroest of wanhope
 die meent dat god niet vergheuen en
 zel alle veel groter sonde als hy ghe-dar-
 cheit dese sone beneemt god zyn
 barmherticheit als vermetelheit voers
 zyn recht vaer diecht beneemt die
 derde sone is verhardicht van herte
 daer men inde derghe abshnacy haet
 dat is dat een mensche zo verstant

en verhart is in der boosheit dat hy he
 niet verootmoedighen en wil ghenade
 te bidde of zyn sonde te beteren **D**
 vierde sonde is versmadens van peni
 tentie dat een mensche in syn herte
 dinct **I**c en wil dese penitencie niet doe
 het is al quetermiche **I**c en wil doch
 die sonden niet laten of wat heeft
 god mit dese vssvase te doen mit
 min vassen of bidde en des ghelycs
By en denken mit hoe vele een waer
 achtiche oetmoediche dene penitency
 hier af leggen mach **D**ie vyfte
 sonde is weder te striden of weder te
 staen die grarye of die ghenade des
 heilighen gheest in hem selue of in
 andere luden als voersyde vanden
 mydighen **D**ie sesste sonde is die
 waerheit weder te staen willens en
 wetens **P**ander in die waerheit des
 heilighen kerste gheloffs alle dese
 ses sonden die zyn teghens die
 goetheit des heilighen gheests **I**n
 zyn zoet groot datmen sel den tot
 ware penitency daer of comen mach
 of tot ware lectwisen daer om war
 den zy sel den vergheney

-55-

Dat der de hoeft deser hellscher
heeste voersene is toorn maer
ghy selt weten datter een manier va
toorn is dat gheen sonde en is maer
doechde dat is die toorn die gheest
like lude wghen quade menschen hebben
maer die ander toorn is zeer grok sonde
en is en felheit van herten daer vele
quader tarken wt wassen maer daer
zyn sonderlin in oorloghe die ee felken
mensche alint heeft dat eerste oerloech
is wghens hem selue want als toorn
enen felken mensche verwinnt zo quelt
hem an ziel en an linc want daer
mach die mensche slapen noch rusten
Ja hy en mach by wylen etc noch drinken
van toornne en ayghet den rede op zyn
kinnebacken of een ander droeffnisse
of quale So dat hy gaet quelt en
valt ten besten in een zuete daer hy of
sterft al dus is toorn een vuer dat
zyns selfs hinc verbrant daer in
ghemaect is **D**at ander oerloghe dat
die felle toernighe mensche heeft is wghen
god want toorn of felheit brenghet
ene mensche diche daer toe als hem
enighe ve ghienheit of ongheluck ghelact
an wtliken gode of an zyn linc van

van zwete of dat hy enighe vriende
 verliest of in enighe andere dinghe
 die hem niet te willen en ghesien
 dat hy teghe god daer om miinmer
 eert en quaet spreket **en** dat hy da
 zbeert en vloect en doemt **en** god
 vloect en alle zine heilighe mit me
 nigher seliker blaffemie dat derde
 oerloghe dat die felle mesche hebbe
is teghen den gheue die onder he
 zyn alle wyf en kinder ende zyn
 ghesinne want ee fel mesche want
 dieke zo wt sinich van toerne dat
 hy staet wyf en kinder **en** ghesinne
en breket scale kamme **en** potten
 en al dat hem in de weghe staet
 recht of hy puet rasende waer
 als hy oer inder waerheit is dat
 vierde oerloghe dat die felle toerm
 ghe menschen hebbe dat is teghes
 zyn na ghebueren en naeste die by
 hem wonen **hier** wasse veel quader
 tache wt doch zonderlinghe vij
 die den ene naden anderen volghe
 en die seste is die quaetste die eerste

16 soel dinghe Die ander 16 blinewende
 toorn Die der 16 hat Die vierde
 16 vechtelic Die vyfte 16 beghoerten
 van wrake Die sesse 16 dootslach Die
 onermits wrake Dieze comt dat vij
 16 een gheheel oorloch datter da onder
 die vriende Daer af op staet wat daer
 thue machtighe lude teghe malranden
 beghinne te oorloghe Daer comt dieke
 veel quacts of daer blyft menich
 onnosel mensche om doot Die daer
 my scout toe en oeghe Daer ward
 veel armer lude haer huse om verbarnt
 En va haer goet beroeft Daer ward
 dieke kerken om verbarnt en onbryet
 daer ward veel manen en wijuen
 en kinder om ontcerft en ontgoet
 datse in allen de moeten striken en
 liden haer groot En veel ander ontel
 like quact dat daer of comt daer eens
 menschen toorn of selheit Die eerste
 sake of 16 En daer om 16 hy dit voer
 god sculdich te betere En weder te ke
 ren Die daer een eerste beghin En
 zaech daer of was en alle die here
 en haer hulper Die daer to ghehulpe

hebben mit rade en mit dade dese
 sijnt al schuldich weder te heren en te
 betere **En** daer om staet zeer in die
 waerschake mit hem van hanc sakeheit
 want zy en hebben o gheen machht
 te beteren noch weder te here **Dien**
 scade die zy ghe daen hebben **En**
 als die wale seit dat is me moet
 weder heren of hanghen here

Dat vierde hoort der herscher
 boeshe voerserf is traechheit of
 loyheit **en** verdract in allen goede
 werken dese sonde werpt wt alle
 veel quader tacken **W**ant traechheit
 doet ene mensche quellen en lozen
 en traechhe beghinne te betere **en**
 qualike in beternghen voert te gaen
en brenghet den mensche tot enen
 quaden ynde **en** quait beghinset
 heeft den trayche mensche om vi ghe
 breken **D**at eerste is laulheit of
 slaphet dat is dat een mensche
 laer en slappelike mist die he is
 schuldich barmende en vuerliken
 te minne **en** daer om want die
 mensche laer en hoit enich goet
 te doen **D**at ander is swart hest
 of dinkenheit van herte dat is des

Dinnels hoort Daer hy hem op rust
 en seit totten mensche Du biste alle
 dertienke op ghehoude Du biste een
 recht edel mensche in der natueren
 en te der van complexie Du en moghste
 dese strenghe penitencie niet doey Du
 soudeste sterue eer dyntijt in dese
 hem ducht **D**at derde is ledicheit
 dat een sonde is die veel quets doet
 als die sonst seit want wanneer die
 dinnel een mensche ledich want soe
 werpt hy hem een beentken qudey mont
 op te byten en bringhet hi in onreyn
 ghe-dachte en doet hem begheren
 bouwen en ander sonde Daer hy
 zine dwer tyt mede verheest daer
 hy menichyt in verdween mocht ont
 goede ghe-dachte of oetmoediche werke
 van bute daer om is ledicheit zeer
 te sauen dat vierde is slachtheit
 dat een mensche also slach moedich
 is dat hem ghen dmt bet en lust
 dan legghen en ruste en slape die
 sommighe zyn wel wacker in werelch
 ken dinghen die hem ghenoechlic zyn
 maer in gheesteliken dinghen soe zynse
 zslach en versume hauer in rusten
 of metten dan een zbeten of slapen

dat vijfte is loyden nye of loyden die
dat een zere vule fonde is wanner
en mensche in sonden leit **In** vocht
die temtary des daniel **In** des vleys
die hem aen vechte **In** van vechter
loyden die dat haest mit op in lichte
noch god niet aen en ropen dat
hy hem verlossē noch hem te lichte
noch te lichte dese slachte se loyen
katyf die mine vuley smekende
karker leit ghuanghe **In** die die
re des karkers open saghe maer
kenet hadde blinc legghē rotte mē
karker dan hy also veel die dat
hy die trappen op domme en heip
zijne straten dat seste is domme
duchheit datme in die clerye heit
puffelarminteyt **In** desen ghebricke
zyn die ghene die ampt hebbe voer
mit die ghen goet leue en dorre
an nemen om dat zy duchte dat
sij niet volhardē in soude **By** hebbe
ampt datse god laten soude die mi
mensche en leit leit die zmeel
troest ghehelen in hem setten hem
gruwelt voer veruarlike dromē
of des gheleyses **By** slachte die
kand die voer die gansē mit

gaen en dar wintse niske en blafen
 zy en darre oer mit pat mit gaen
 som hinder voer die starcken die
 hoer hoerne wt steken **¶** Dus hebby
 nu ghehoert dese vi punten die sine
 mensche zme goedy beghyn benime
 nu zyn daer noch vi punte daer
 die traghe mensche ghen goede doert
 ganc om hebbe en ran **¶** nu zyn vi
 vlocke des quade dienst knets
 want niemant goeder en soude
 gaerne een knet by hem houden
 die dese vi punten an hem hadde
 dat eerste is verterkinghe of lanc
 saemheit dat ander is onachtsewicht
 dat derde is verghetelheit dat vierde
 is werheit of cranchheit dat vyfte
 is ofnemenheit in duichdy **¶** dat
 sefte is verlegentheit of ontblinde
 ind' eerste zo sondicht den traghe
 mensche nu verterkinghe als hi onse
 lieue here verleint enghē goede
 invalle wat goets te doen **¶** dat
 by dat verterc en volghet des
 dunnels raet die seit du biste noch
 janc du roemste noch aldy dach
 daer toe te doen nader verterkenheit
 zo comt die onachtsewicht of rokeloeshheit

want die een dinc verbert of slaype
 liden daer toe gaet des en is gheen
 wonder dat hyt onachtfamelike dat
 want die vertreckende lude die altyt
 anxt hebben datse hare oerbaer te
 vro doen selken dat zyn altyt die
 onachtfamelike lude in daet te
 recht wil merken so is onachtfame-
 heit een zonde daer alle die werelt
 mede besmet is wanter weymich lude
 zyn **¶** en doen onachtfamelike en
 doen onachtfamelike datse sculdich zyn
 te doen **¶** so de ten voerste en hare ve-
 kerse na onachtfamelike zo comt ver-
 ghetelheit want die onachtfame is
 die vergheet luttelike en overmits
 dese ij sonde onachtfamelike en ver-
 ghetelheit **¶** so comtet diche dat die
 mensche mit te recht biechte en ran
 want wanneer een mensche onacht-
 fame van zyne sonde is en dan ver-
 ghetel daer toe is die weet weymich
 te segghen als hy biechte zel dat zeer
 anxtelic is want mi en mach my
 mant absolute zonde waer biechte
 en tot waer biechte behoert to waer
 berouwe bekennisse der sonde vet
 sprekende mitten monde voerde biecht
 ter **¶** ghehaersamelike in penitency
¶ dese biechte en bekennisse is te yghel

he mensche sculdach ten alre minste
 een waf des jaers **In** zonderlinge
 des paisschens **In** oer wanneer hy
 emch sacrament ontfaey sel van den
 zenen sacramente want daer en is
 minant zo verkelic va leue saghe
 hy te rechte ouer zyn leue hy soude
 ghenoech vanden dat breehtens
 waer dach waer maer dese sone
 voersaf anachtfaemht en vergheetht
 die verblinden den mensche dat hy
 int boeck zynr consyency niet zey
 en en na dese vergheetht comt
 weerheit of te derheit **In** die comt
 van ghebrer der goeder herte **In**
 quader gheuoente dat he is mensche
 zo went tot leyhe de of tot te derheide
 of onder wylen comt zy wel va onuer
 zinnheden of va onmake datmen
 inden clergye in desorey hiet dat is
 dat hem een mensche in syn eerste
 vuericht zo ghechelic wt arbeit mit
 waken mit vaste mit ander werck
 va penitengye **Soe** dat hy in weder
 heit comt dat hem daer na oer
 ghen goede werke en smaken maer
 cont ende loy en larre blyft zonder
 duoye emch goet te doey **Dus** is

te d'heit dat werde punt na deser
 werheit op verflaptinghe in doeth den
 rent dat vyfte punt dat maect de
 minfche van daghe te dage flapper
 in konder in allen goeden werking
 na dese verflaptinghe rent dat sefs
 punt dat een ten laetst yant al
 len laet vore en verghet of ont
 blyft va' allen goeden werke ende
 dat is een ont segghen wy mit
 en vol daent die verheft zyn
 arbeit en zyn loon in zyn dant
 van allen dat hy te voren heeft ghy
 dan aldus zyn dese voer forme
 vi punten verreckinghe mach
 xfaemheit verghetelheit te der
 verflaptinghe en ontblin die de
 traghe minfche benime zyn ghy
 like voertgant in doeth den
 zyn daer noch in ander punten die
 den traghe minfchen een quaet eynde
 doen nemen dat zyn dese ongh
 hoer faemheit ongh faemheit min
 mereringhe droeffheit qualc ende
 miftraest op wanhoep dat eerste
 is ongh hoer faemht want allin
 den traghe yet heit doe in penckene
 of in andere goeden werken doe
 doet hy zyn onfult dat hy's mit

en vermach noch en ran dat ander
 is onlydſaemheit want recht zo
 die traghe minſche niet doe en mach
 van ghehoerſaemht **Soe** en mach
 hy oer niet lide in lydſaemht **Alſo**
 datme hem qualike zyn liſt ſegghen
 doe dat derde is mirmererighe
 want wannierme den traghe ſeelt
Soe mirmerert hy en wart ſon
 derlinghe toemich **En** meent datme
 hem verſmaet dat vierde is droef
 niſſe want wannier die traghe
 minſche meent datme he verſmaet
Soe gaet hy lipe en wore of he alle
 zyn vrenden of gheſtoruen waren
 en watme he dan ſeet of doet of
 wat hy hoert of ziet dat verdract
 hem altemacke **Soe** valt hy da in
 eenre quale **En** de he en baet dan
 ghen guetheit of troeſt die hem
 yemant bewyſen mach dat vyfte
 punt is dat hy zo gaet quelle zo
 dat hem ghen goet gheſien en
 mach en gaet zo verderne na al
 deſen boze punte die den traghe men
 ſchen hebben **Soe** comt die dunn
 en ghyft hem **En** den rechtten dootſteer
 dat is hy brenght hem in inſtraet

of in wanhoep doet vallen. Dat seke
 is zoec denckit die traghe mensche
 hy is doech verdoemt en doet al
 dat quast dat hy ghe dencken om
 of hy doet hem seluen van misroest
 al dus hebde ghehoert in want vi
 dat zyn pun te zame daer die
 daniel den traghe mensche midt quelt
 in zyn beghe in zyn midder in
 zyn voertoganc *en in zynen zynde*
 na daen dat hy op dese in te meeste
 oghen tighen den traghe ghe worpe
 heeft *Soe en ist gheen wonder dat*
 die traghe t'pint verliest

Dat vyfte hoest der heilicher beeste
 daer ic voer of gheschick is
 vrechheit of ghevracht dat een wortel
 is van allen quade *Als Simeon pontifex*
 seit dat is des daniel meesterliche
 die zoec grote scole houder dat alle
 man daer in studiert als die schrift
 seit want alle manere van volc
 studiert in ghevracht of in vrech
 punnen vrechheit dier en leet gheste
 he en waerhe zyke arme ghevracht
 of vrechheit is een onghetor denende
 heste of minne op tylic goet dese
 onghetor denelike minne toent haer

generalhe in drie maniere In
 naestich goet te winne of werven
 In nauwe of vaste te houde en in
 spaerlike te vertere Dit zyn drie
 princypael tacken die vten boue der
 gheueheit wassen maer zonderlinge
 wassen vter gheuecht voersinf tien
 tache die zeer grote tache en sonde
 zyn In dese 7 dyken haer voort
 in veel tache Dit zyn die grote tache
 die eerste is woeker die and' d'yste
 die derde is roef die vierde is
 callingueringhe die vyfte is sanalgye
 die sefte is symone die zewende is
 boesheit die achtende is ongherichte
 comenschap die neghende dat is
 quade ambachte die tiende dat is
 quade spel: maer elc dykt hem in veel
 d'ken als voersouen is

Die eerste grote tache der gheuecht
 of werheit In dat vyfte hoest
 der h'ischer beeste als voersouen is
 dat is woeker en dykt hoer voort,
 wt in zeuen tacken die eerste maner
 en tache van woeker dat zyn op'bare
 wokenaer die ghilt om ghilt hem
 en nemen bate van haer en ghilde
 In ghilde of an ware boue haer hoest

gheschiede dat se eerst leuen ja zy maken
 som haer voer waer den betaelmenfomet
 tot hem en zekeren termme dat dan die
 woker mede heeft ghesit wesen sel ende
 voort wokeren en rekenen daer wij wans
 of in jaere dattet zo veel te hogher
 op loyen sel dese willen gheleken wel
 in allen termme dat sy mit hare sel
 denaren rekenen huyshout of ghesite
 hebbe om dat zy soe hoeykelike mit
 hem voort waren dat zy die dorper
 se en wreeste wokenaers die ander
 maniere en tarke van woker dat
 zyn lude die selue niet wokeren en
 willen jaer dat hem haer onder
 aem ghesit hebben in mit wokeren
 ghesonnen is dat behoudt zy sond
 weder hore die den dat zy lude
 die selue mitter hant niet en leuen
 om te wokeren jaer zy latent yemat
 van hare vrienden of knechten doe
 van hare wegghen van deser sonde
 en zyn oer niet vry die die so den
 of lombard die laten woken en dat
 lant verderuen dat die heren
 henghen om bak of ghesiten die zy
 daer van nemen en gheuen hem
 also veel bruenen en vryhey den

als zy eysken dorzen die enen jode
 of een lombarder misde by misde
Doe mach he die daniel mit hare zeghel
 prouen datse haer **E**ghelke zyn want
 suse ghesloeft hebbe te veranwoerde ghelyc
 hem selue die vrede maner en tatte
 van woeker dat zynse die selue ghesl
 kene op stude **E**n leuent ander luden
 voert om meere woeker dese willen
 ymmer die meeste gelle hebben of oer
 die van ander lude weghe wokeren
 mit ander lude gheldt als dese lom
 barden knopen doen dat zy die die
 vele trouwe lude **B**y late hem hange
 voer ander luden dreste mit hare
 meester die vyfte maner en tatte
 van woeker die ghesloeft in comen
 stappen dat zyn lude die haer ware
 dier vercoep op langhe daghe dese
 gheue dan zy wel wete datse waert
 is of die een genst vercoep ende
 legghen enen zadel op van enen
 somme ghelde op datten die behouste
 lude copen **A**ls daer als se he soue
 dorzen die daer wat daghes an heb
 ben moghen of die enghel ware
 vercoep enghel menschen op een
Jaer darh also zy inder waerheit

waer d'ich is apt sulker voerwaerd
 dat hys weder nemen mach veel
 min an niet gheft oft hem gaet
 dese luden willen gode en vlassen
 baert maken **in** maken hem wys dat
 hys niet en verstaet dese lud' bekent
 oet ander luden goet min dant waert
 is **in** trecke die rente zand of corten
 van der somme **Ja** die somme make haer
 voerwaerde postmint niet tot enen
 zekeren termijn dattet dan verstaen
 sel **in** en verlore wesen **Dese** lud'
 doen alle veel quaets want sy ver
 arme en verderne menighe gode ma
 en d'ere en knechte dat se hant heer
 gheue macht en hebben te dienen
 dese suldich zyn te diene noch die
 wapene te volgen op die heyden te
 luyden die heilighe kerke en weduen
in wesen te bescerme **Diese** voer
 gode toe ghehoude zyn **Ander** luden
 zondighen in vercoep dat se minnen
 luden dat gheft te vore gheue daer
 zy hem hoorn of ander ware voer
 gheue moete als die dach en comt
 dat beter is dan haer gheft en somghe
 lud' coep goet als dat gode coep is
in hoedent ter tyt dattet dier want
 dese luden beghere armer lud' qua

he varen dier tyt en costelike coeyfard
 om haer goet te costeliker te ghebruke
¶ In sommighe lude coeyn koeyn alst eerst
 wt saet of den wyen als sy bloeyet
 mit sulker voerwaerd datse kyse mage
 alst wy is den coey te houden of haer
 gheelt weder te hebbe die vi manier
 en tache van wokers die is datme
 mit lude toe leyt daer mede te winne
 en niet te verhoesen of die zy beesten
 wt gheeft te halue mit sulker voer
 waerden dat zyn beste yfene sellen
 wesen dat da die ghenen dieste ten
 halue hout zoe veel sijnne beste daer
 voer gheue sel of die and beste sterue
¶ Die zwinde manier en tache des
 wokers die is dat rike lude by wylde
 hore arme naghebuere wat ghele
 of wat koeyn leue mit sulker voer
 waerde datse hem teghens die tyt
 daer voer arbeide sellen in of vier
 daghen op datse ymmer voer in yem
 ghen waerde wane hebbe vi yeminge
 Al dus hebby nu ghehoert die vi
 maniere en tachen des wokers dat
 die eerste teche der gheuecht is
 voerseren

Die ander grote tuchte der ghebruyche
 dat is duffte dat is datmen
 yemant beneemt of ont hout **I**t dat
 zyn is en dese duffte machme doe
 in mij manieren wantmen vint
 openbaer dwee **h**eymelike dweven
 en tam dweve en dweve mit gheselle
 die eerste dweve dweve hiet open
 baer dat zynse die openbaer stelen
 en laten hem hanghe dweve ghesnoech
 vint te water en te lande die ander
 dweven datme heymelike dweve hiet
 dat zyn dweven die stellen konne
 heymelic datmens mit ghe: water en
 wort mit subtylheyde **A**ls wisselaers
 munker wel eer ghe: daen hebbe **I**n
 vele lande die der dweve dweve
 tam dweve hiet dat zynse die mit
 varre en varre stelen den vreemden
 luden dat haer gaer al bider hant
 bliue hant naesten of hant here dese
 dweven zyn also tam en also ontferwe
 datse enen mensche wel vter hant
 eten soude **I**n dese zyn van maniere
 die ene zyn grote tam dweven dat zyn
 dese baluwzen pentemeyer drossaken
 meyer's scouten boden en pan der's
In alse hant ghesliffap die heren
 heven by grote hope dat zyn ontstelt

By verghet veel zo zy die som niet wel
 scriven en konnen wat zy van haers
 heren wegghen ontfanghen hebben
 By rekenen gimmer min in haer ~~ontfangen~~
 oer hoc dat zyt passen danse vanden
 armen lude ontfanghen hebben ende
 altoes meer in horen wt gheue ende
 verteringhe dant in der waerheit is
 It mene die ontromme off riers wyse
 oer zyn also wel promissors zondenke
 en gheselike off riers als waerlike
 In deser dreste gaense al mede ghericht
 die ander lude costelike maerthede of
 ghiften gheue van haers heren goede
 bute haers heren wille om haers selts
 ere daer mede te breyden dese drest
 doen oer wyne die kinder in ouersput
 gheuwonne hebben en late die kinder
 hoers mans goet buere die hem niet
 en bestraet en selen den rechte erfnae
 dat hoer en ont erfneuse dese sonde
 doen oer wyne die haers mans goet
 qualiken oer brengghen daer hys niet
 en weet of dit buten zwen wille
 of orbar haer maghen of vruenden
 gheue dies ghen node va armoede
 en hebben end alle dese selts die dreste
 doen monike en nonnen die yet bute
 haers prelaets of pryors oer lof wech

hoe den dattet zy of die yet eyghens
 hebben want dat teghen haer oerde is
 yet ppers te hebben Daer om is mont
 of een norme die een hellint eyghens
 heeft of begheert die en is niet in
 hellings waert Dit zyn die grote
 kamme diuen die onder den tem
 droefkens dat zyn dese ontouwe duist
 knerten die wt draghe al heymelike
 of stolen wyn of broet spise of dranc
 hare heer diese diene die he' beuolen
 heeft dat te beware en die he' dieke
 gaern meer gheue soude dan zyn zo
 ghestelen komme vaer ghestolen waer
 die zyn die zoetste of die haren ghe
 bueren hoerne vander balle stolen of
 haer oest wt hare boemgaert of van
 der solre of vren keler en des ghelinge
 haer milckeyen heymelike melke en
 in al sulken dinge des ghelinge oer
 doen dese sonde alle den gheue die
 wat vnden en dat behouden dat
 zyt niet weder en gheuey d'gheuey
 doet verlore heeft en weten zyn niet
 dact zyn was en wete doch wel
 dattet hoer niet en is daer om soude
 zy daer mede doen by rade va enen
 rechtelike luecht vader en wyb waer
 die vrede diene diene diene niet

gheselle hiet dat zyn den ghene die die
 he goet ghebruken en dusken en opent
 of ghesken neme van ghestolen goede
 in wat manerey dattet zy oec doe dese
 sonde die gheen die ander lude raden
 of dit ander ludey ghesenghe te doen
 daer zyt keere moghen en niet en keere
 en alle die he verantwoorde en ent
 handen of stavelen in hoerey dussen
 of die herberghe en die hersey of
 die hem oerof gheeft in hoeren lande
 hoer ghestolen goet te ghebruke ende
 alle die here en alle die rechteren
 die om ghesel of om lude of om andere
 quade saken ongherallengent ende
 wende late gaen datse daer mit oer
 en rechten dit zyn al dussen mit
 gheselle en zo veel meere da ander
 dieve als een ridder mit ghesellen
 meere en machtygher is dan een slecht
 ridder al dus heb dy nu ghehoert
 van verhoude dussen openbare die
 ven heymelike duss tam dave ende
 dussen mit ghesellen al dus is die
 die ander tarte die vter gherrecht
 spruyt en is ee grote tarte als voers is
Die derde grote tarte der gherrecht
 dat is roef die zier veel tarten
 wt werpt gaer zonder hem zyn daer

vy maniere va' rouen die eerste ma
nier dat zyn rouen die hem mit
rouen ghenen te water of te lande
die ander maniere dat zyn die
hof: testamentouwe want die rouen
den do den liden thoer dat sijn
noch veel quader rouen die der
de zyn die tirannighe here zynse
groot sijnse dem die haren manen
wachtere dat hoer of breken mit
onrecht scattighe mit margheghel
de of mit niemghede of hoe zyt
nomen **ay** hetent biden **ay** aer het
sijn ghebden want men moeten
hem mit weygheren die vierde
zyn die mit heer macht ghewelde
hoer trecken en overuallen ander
heren landen **en** benemen hem dat
hoer mit ghevelt en behoude
welke landen en stede en dorpen
recht oft hem hoer ander ay gheeft
hadden **en** want zy dat mit ghe
velt doen sonder toe seogen noch
tant hetent vrome korne heren
of stoute heelden **ay** aer deden zy dat
selue werck mit in of in paerden
hoe sondent quade rouen en straat
sren der herten die hadde alradens
verdient die vyfte zyn die mit

betalen en willen datse den liden suldich
 zyn van horen verdunde loon of oer
 anders va' emghe sult en hebben
 wel macht te betalen maer dat zy
 zo den liden onthouden konne dat
 dinct hem al ghevarme goet te zyn
 of die hore dures of arbeders elen
 loon an ghekebbelen konnen of horen
 suldenaer die hem suldich zyn seker
 ghest of payment an ghekenen konne
 en ghe dringhe danse hem van recht
 suldich zyn of die mit emghe ghe
 dringhe hore ghebure haer goet
 weyl maken dat he' anders mit weyl
 en waer mochten zy mit ruste sitten
 onbedruet datmen dringhende ghe
 bure plegen te heten Al dat zyn al
 soekrouers en is die vyfte maner
 van rouere als voerscreuen is die
 seste rouer dat zyn die grote prelate
 en provysor en ander offisiers
 der prelaten dit zynse die d'annen
 liden besatten sonder en herde onder
 den scapen maer het zyn grypene
 wole ghe worde en scereuse en willen
 se en etense diese behorde en beware
 sonder die zenuende rouers dat zyn
 baluwen miger drossate scoke bode

1111

en pander **en** alle die waerlike off
 seere die hier voer onder de ta die ven
 thenoemt staen want zo als zy
 daer in zyn teghen haer en heer **die**
 zynse oer rouwe teghen hoer hore
 arme onderlate diese dorke mit ghy
 wilt dat hoer ontminne en of duncte
 al dus hebde zenen maniere ghyhoort
 van rouwe dat die dode grote
 tache der ghyrecht is en sonder
 wel meer maniere op vanden hore
 het is ghywech in die die and versta

Die vierde grote tache der ghy
 recht dat is callengwinge
 datmen emch goet mit onrecht aen
 spreket of aen te callengwinge of and
 lude mit onrecht mogen om dat hoer
 te hebben in deser sonde behoren alle
 die valsche listen en bedrieghemisse
 en lose valsche vonden die om soeken
 mach in enighe pleyteringe in deser
 soke heeft voren ghyrecht hoer beste
 en subtilste clerken en zonderlinghe
 vj maniere van lude die in deser
 konse su dars die eerste dat sijn
 valsche pleyter die valsche pleyten
 maken en beginne inde soeken lose
 zechter daer zy haer lofheit bist mede

meynen te bedriue Die an der zyn
 valschhe loper & Die omme lope in
 halen valschhe bullen of bruenen simpel
 liden dat hoer quyt te maken om
 een weynich bate die zy daer of hebbe
 Dit doet al ghaerich Die dorde dat
 zyn dese vofse vassen en valschhe oerke
 here Die eerst dese vofse losse vonden
 konne vanden in opsette hoe datmen
 enen lochten mit scame zede verwen
 sel datse ene waerht gheleyt dese
 aenbrengheer Doen menighen goeden
 man een onrecht gleyt bighinne dat
 hys selue niet en weet en waentrecht
 te hebben om haere selue bate die zy
 daer in zoeken Die vuerde dat zyn
 valschhe ghetughe Die veel quate doen
 te maken vals ghele en ontughe den
 liden thoor te doen mitten roetste ghe
 fet also veel quate dattet ontelken
 is Dit zyn nimmermeer en moge betere
 en al om ghele Die vyfte zy valschhe
 advocaten dat zyn valschhe railmans
 of voersprekers Die wetende valschhe
 onrechte zaken an neme te verantwoorde
 en te ver volghen om ghele of om myede
 en winnen dake mit onrecht den liden
 rot den horen want zy veel hoersche de
 konne en recht tot onrecht maken

-80-

mit hore' scooney woer de' wantse doertogē
zyn van alre boosheit en boosheit Ende
meesters van alre scalcheit Die sijn sijn
vallsch notaryen Die vallsch: instrume
ten of bulten maken opten dān' anders
dān hy hoert te maken of onder liden
hant of ander lide' teken of zegheit
conterfeyten Daer dieke veel quarts of
ghecome' is in minghen lande Dat
zewinde zyn vallscher rechtens Die
meer ter eenre zide minghen dan tot
ter ander of ghesten of om blyfsten
Diese vander eenre zide name Als dat
zyn die vj vallsche pleyters losse om
lopers vallsche aenbrenghers vallsche
ghemighen vallsche taelmans vallsche
notaryen vallsche rechtens Die pince
paliken sijn dān' inder scole der
vallscher calengeringe Dat die werde
grote tarte is der gherichheit

Die vyfte grote tarte der gherichheit
Dat is sacrylegey Dat is datmen
ghewinde dinghen breet of stoot of on
tameliken handelt of heyligh doem on
eersiken aenrost of die personen der
heyligher kerken of die op heylighē
sieden ontamelike dinghe doet Die
proprietar totten dienste gods ghemact
zyn die ghewyet dat menich mensche

derke van gheerichheit doet in veel
 manieren Die eerste manier is als ge-
 maint dat heilighe sacrament des outers
 ontcrinlichen handelt of enich vanden
 vij sacramenten der heiligher kercken
 Als die ketters en towens ende boze
 priesters derke plichten te doen ~~om~~
 gheerichheit gheerichheit van goede
 want zy plichten wesen kinderen te
 kerken of molvoete end d' heilige
 corporaal by den heilighen sacrament
 te leggen of veel ander onmenschelike
 dinghen te doen dat enen kersten
 mensche verbaerlic is te horen of den
 gheue die bricke of stelen gheuyt danc
 kellen of seborgen of corporalen of
 ordimenten of sulc wat dattet is
 die ^{3^{de}} ander manier is ~~in~~ almen kercken
 of doestere of gheuegde gods husen
 berant of destrucert die vierde ma-
 nier is almen malicie doet op gheuegde
 steden dat is blootstortinghe daer op
 doet of enuyssheit die vyfte manier is
 almen slact of stot of vanghet of
 aensact en' anvaer dacht singhe
 priesterey of derke of gheordene men-
 schen man of wyf van deser sonde
 en gaet oer met quyt ~~Als~~ die gheue
 dret gheistelic goet op buere dat xxx

patronia is en verkerent anders da
by zynre euen en alle die ghene dat
verheit of gherichheit op kooft dat
hem ouerloop dat mit recht die
arme toe behoert die beneme ymmer
god zyn goet also waerlic of zyt vter
kerken name In deser sonde sy oer
mede alle wydome mede ghefelt die
der heilighe kerke hoer goet ontne
men mit ghewelt of ont dringhen
als wende en offerhande en ander
ghelt die properlike der heilighe
kerke toe behore oer en gams niet
al quyt van deser sonde die de
gheboden der heilighe daghe niet
en hond want also wel hebben die
heilighe daghen hoer vryht als die
heilighe steden doen

Die selte grote tuch: der gherichheit
dat is symonie die also ghehete
is na euen mensche die symoniet
die teghen sinte peter die apostel die
gracy gods copen woude op dat hy
myracles doen mochte in boot sinte
peter een grote somme gheltes daer
voer gaer hy en woude niet doen
en daer om het ment noch al symo
nacy die gheestelike gracy copen of
vercopen willen dat is onder alle

sonde die alre meeste En zy deslt haer
 in veel tachen Die eerste tache der symonie
 is die is inden luden die gheroyde
 oerde ropen of verropen of dat hichae
 ons heren of emth vanden anderen
 sacramenten Dat andere is inden
 luden die dat woent gods verropen
 dat is die pauptalike poudiken om
 ghelt en mit ander luden salachheit
 dat derde is in lude die mit ghisten
 of mit beden van lude of vrende
 of mit belosten **Soe** vele doe datmeke
 biscop of prooft of abt haest of tot en
 ghe gheselike staet dwemen mit husey
 en mit haere ploghet te warden
 dat vierde is oer in dwen datmen
 oer om ghisten of om belosten of om
 moghen der luden ghede of eerbare
 luden dienst die prouene gheeft
 als die prouen der prothy kerke of
 anders beneficien der heiligher kerke
 dwene puerke sculdich is om gods
 willen te gheuen salke personey die
 daer mitte toe zyn Die vyfte maner
 der symonie is die mit comenstap
 of mit ropen In aelghe comen ende
 in den ghene diele also ontfanghen
 En in veel ander dinge is oer symo
 nie in ghesegghen maer het behoert
 den clerken meer toe dan den leken

In dat boec is meer totter leeken luden
 behoef ghemact dan totter clerken
 want die clerke hebben boke ghemocht
 seef dese anders te recht na horen
 boeken maer nochtans zo is de lecke
 luden goet wat van deser symonien
 te weten **B**enderlin om in sake wille
 die eerste zake is op datse mit gheen
 re symonien daer na en staen hoer
 maghen hoer vrienden in d'gintet
 te bregghen op in predactuerfchappen
 dat ander is want veel lecke lude
 beensfuyen te ghene hebben op dat
 syse om ghemine symoni en sellen
 ghene **W**aer om gods willen die
 mitte daer toe is dat derde is wa
 neer zy haer kindere in cloestere wil
 len bregghen **I**st dan dat sy make
 enen roep te voren of ghesouen zy
 drinst daer om te doen of doen zy
 daer om moghend lude' voer bidden
Hoe en moghen zy hem niet ontfen
 dighen zy en doen al symoni daer
 in want zo die bescreuen rechten
 seeghen zo zynre d'uerhanden
 ghyften **G**hyften mit woerde ghyften
 mit biden en ghyfte mit tytlic goede

ghiften des monts of der woerden dat
 zyn grote liden bedey **G**hiften der werke
 dat zyn verbaren liden dienste **G**hiften
 van goede dat wiffet hem selue in al
 desey socht men tytlic ghe wim meer
 dan die ere gods want in dier groter
 liden bedey te hore en te daen daer
 meent men danc en gunst weder om
 te hebben van verbaren liden dienst
 meentme waerlike eer of profyt daer
 of te hebben van tytlic goet datmen
 hem zede gheest of belooft daer moghe
 die overste mede doen als zy wille en
 want dat al ghiften zyn en me gheen
 ghespelic goet om ghiften gheue en
 moet **A**ve behoest hem een yghelick
 te nauwer wachte van d'ghiste d' symone

Die zevende grote tache der ghericht
 dat is boesheit of **A**quaalheit
 wanneer een mensche zo boos of quact
 en dums is dat hy hem niet en ontset
 ten grote veruuerlike sonde te doe of
 ander lude grote verderfmiss: sonde te
 doen om een clein ghe wim dat hy daer
 of hebben mach dese sonde deyst haer
 in also veel tachen dat se ontellike zyn
 doch wil icker viff nemen daer die
 ander voert wt spraken **D**ie eerste

grote tarte is als een van angst van vromen
 die of van gherecht van gherim god
 versaket **en** der kerste gheloven **en**
 want heyden of jode of ketter **in**
 deser sonde zyn alle toemaer of wy
 ghelaet **en** mede gherekent want zy
 doen onkerteleke werke om goets wille
en vermanen den dintel **en** daer eney
 souer of een brot om popen **en** doen
 inden nachtel vander hant of in een
 sbaert na ghestolen goet **en** zegghen
 enen kerst datten een daef met stey
en van die ghestolen heeft daer zy
 na lefen **en** de veel ander wyghelue
 dat die heilige kerke verbot heeft
 dit doese van gherecht van tytlic gherim
 die ander tarte is moort en verza
 derge want menich mensche wort
 een moerder of een verza der van ghe
 recht **en** in deser sonde zyn alle die
 om ghyften of om ghyt emghe zaken
 doen daer yemant zyn lyf mede vbrist
 mit woerde of mitken sbaerde of
 mit venijn of die om souer dremen
 en helpen daer om liden doot staen
 of die mede an wichte of aen velde
 zyn **en** daer toe helpen raden ende
 boete en pachte mede **en** in moerden
 selue mitker hant met alsoe sculdich

is hy die den hoe heit als dese willet
 Die derde tarchie is moert brant of
 anders enighe made zaken daer ye
 manit om ghele wil arme luden
 mede mahet of scade mede doet an
 ene of an goede dit van ghuernheit
 al doen die vierde tarchie is Disscoert
 te sayen of tlist of oerloch toe te tisse
 want mensch mensche denet va'grot
 ghuernheit heb ic vande' ghebroke yet
 vande' helen en heb ic ymmer met in
 mahet oerloghe tynstien den moghende
 luden daer diche ontelliche scade of comt
 als voerscrif staet in die sonde des toorns
 in dit doemen om een dem profat dat
 zy daer af hebbe' moghen dat een alre
 groten lelike boesheit is Die vyfte tarchie
 is transueringhe dat is datmen den
 arme luden thoer of dlijnet of dreyghet
 als dese onrechtelike offsaers diche doe
 die ic voer gheuoemt hebbe want zy
 minghe' arme man of wyue dit mit
 dorssche' of mit diche of danneren of
 summen of des ghelees een weymch
 ghe'woumen hebben mit hore sware arbeit
 datse die dreyghen and' here te brenghe
 of zy moeten een steerpennit gheuey
 ja zy vanghense diche die nyemant
 misdaen en hebben in pninghen off

moer d'neers waren **D**oe datse van
 vme moeten seggen wats gheset wal
 ten hebben al dus zyn dese off. saens
 zeer wel bekent in vron gheuerichits
 huse **A** d'neen van in d'neer **E**
 zyn grote tam d'neer **A** syn vollen
 zy zyn ~~de~~ calengeres en trams
 neres of dreyghers of d'langers
 hoemen dat noemen sel in dese v
 tarchen of ynter voersone **E**yn
 zeer al ander quaetheid in begrepe
 die haer voert wt spraken moghen
 jaer alle die manere va quaetheit
 die vter gheuerichrome **W**aer quaet
 forme ende die mach en mensche
 oec bet vanden en lisen inden boer
 zynre consequenien dan wt enghel
 calswellen

De achtend' grote tache der ghe
 richheit is onrecht' comen scap
 in quaer onrecht' comen scap
 doerne menigherhande sonde **D**on
 der luyt' v grote zonden die eerste
 sonde is dat me' enich goet d'neer
 vercoffen d'neer waer d'ich zyn die
 ander zonde is zweren en versthere
 om haer d'neer te bet en d'neer te ver
 topen en menigh' grote foghenen
 d'neer daer om luyghen wiffens en
 wken **D**ie der d' is valsch' mate

of gherichten **In** Daer machmen
 in drie manieren grote valschheit in
 doen Die derde manier is datmen
 menigher hande af ghewichte heuet
In ropen by grote maken en vercope
 by cleme mate weder tegghens simpel
 lude Die ander manier is datme
 rechte mate af ghewichte heuet maer
 datme loeffliken daer mede weghet
 of metet als sommighe buertappers
 Die sijnme voer hier vercope Die derde
 manier is datme die dinghe daerne
 mitten ghewichte vercoept mit künste
 maect datse meer weghen danse
 van rechte sijnde Die vierde sonde
 der valschheit romenscapen is ander
 waer te vercope danmen eerst toent
 te leuere **Alse** sommighe **S** somers
 doen Die eerst tonen goede letteren
 en na en samenke niet half zo goet
 en by wyken verdrivent al Die vyfte
 sonde is datme die waerheit heeft
 vanden dinghen die zy vercope als
 sommighe paer-decoopers doen die sonde
 no **de** segghen dat heymelic ghebreck
 datse van hore paer de weten al vrach
 mens hem **al** dus is quade romiscap
 die achtende dochter der gherichheit
 of die achte grote taffe die vier ghe
 richheit wast **al** se sonde die wt die

en hooffsonde come moghen die ghebruy-
men by doctieren of tarchen

Die neghende grote tarche der
ghewichheit is quade ambachten
te hande daer veel luden sondeghe-
men veel manieren als die ghewone
wynne die om een weynich ghewone
haer tyt in sonde ghene of als die
sockers of hanghe dwe of als die
kempen en wilde redders die mit
scarp glanc in de hande ende in
broke steken of die katteliteren of
die wyn bouen die den hant omde
kint brade of die ghewone stonete
hande of quade herberghen of dobbel
stoke of der boue comen te wese en
in alle andere ambachte die mannen
of wyne hande moghen die sonde-
en scandelic zyn die is niet al ghe-
nomen en ran die hande slaghers en
der wasser der nette bouen ende die
coppelwersters het is my te veel al te
bedenken

Die tiende grote tarche der ghewich-
heit is in quaden spele als dobbel-
len quaken wirtafelen en al ande spele
droms ouer al speelt onder lin tarminne
spul want alle tarminne spul is inden
recht verboden dobbelen passien pe

treymen werpen ten meesten g'oghen
 pinste amigant wortafken spele sach
 voor dy of homent noemen mach datme
 mit tarvinghen speelt om sonderlinge
 veel grote sondey die daer wt comen
Die eerste is grote g'hemicht wat die
 teghens den anderen speelt hy woude
 wet dat hy hem al of winnen mocht
 dat hy hadde ja al helde hy rot noch
 hemde hy sonder om lachen **D**at ander
 is die meiste woker datme doct opten
 dobbelborde daer leentme mij penninghen
 om v om die eerste die me vnt hoer
 g'gelt betackt daer toe **A**nder wokermaer
 by de doct een tyt **E**n dese moetmen
 opten borde betaken eemē vanden spele
 g'act dat derde is seide en vloken
 en zilveren en in verstoffere ende dat
 quaerste is in kelike blaffeme op gode
 en op zyn heilichē dat hem godso zeer
 daer om vertaerut dat hy ter stont
 wrake daer of g'hemmen heeft alsme
 dieke g'hesen heeft men heeft g'hesen
 dat hem hoer aensicht inden necke
 g'gint staen die gode blaffemende een
 vider stboer eens felliken biden oghe
 gode **E**n zyn oghe vaken recht voort
 wt voor hem opt hort daer hy mit zine
 g'hesellen speelde **E**n artsaer of satter

had eens al syn ghelt ver dubbelt en hy
 liep wt en nam een straet en soetse na
 onseyhere des andere daghes doe hy
 weder dubbelen soude quam die selue
 straet al bloedich weder opten borde en
 des ghelycs is datte gheschiet allmen
 veel in Antie Jeronimus invakelen kelen
 mach dat vord is die quade exempel
 die den dubbelaers gheuen ander lude
 dit zyn of hore die vyfte grote sonde
 is dat zy hare zelen tyt onnuttelike
 daer mede te brengen daer zy veel
 gzes op die selue tyt verdwine mochte
 dubbelen heeft veel meer quats an he
 dan men seggen mach aemch vich
 klic en mansacht daer dubbelen
 een saek of is dat datte gheschiet is
 in die mit dubbelen wint diep ist
 mit suldich weder te gheue de ghene
 daer hnt of gherommen heeft noch
 hy en moets selue met handen daer
 men selt om gods willen gheuen by
 wyfen verkelken burchuaders rade
 ten waer sake dat hy den gheuen
 of gherommen hadde zyn ondanke
 of mit dwanghe hadde doe spien
 hoe waer hnt hem suldich weder te
 te gheue en anders niemant of

had yemant oec mit morallen mit valth
en mit vromstoken of satte mysherye dit
waer hi al den selue mensche stuldrich wed
te gheue daer hyt wiste ende en kende
of en wiste hy niet wyse waren noch
te vromen **Soe** selue doen by wysen vet
beliken burtstunders na rade der heil
gher herken of had yemant oec of ghe
wonne onmondighe of die dwars
of sot off onvroet wemen of die enige
luden knapen of bode of ghewonne
had dat hem niet en waer gaer den
ghene dese dwinen dit waerme he
stuldrich weder te gheue dit zyn die
x tarken der gherucht voersaf **By** heesten
noch veel meer die properliken die clerke
to behore dan den seken gaer eer ic van
diken vrecke gheruchte zellighe zoe wil
ic horen gheronnen die zyn dwine dat
is die dwiel dwinen in die ewangelie
noemt mamona dese dwiel ghebet
zine dwars vi ghebode te houden
dese node breken soude **Al** en konnense
vande x gheboden gods niet een te
recht houden **En** dit zyn de dwiele
vi gheboden die eerste is dat een
yffselic vreck gherucht mensche sy
hoet wel nauwe bewaer dat anderde
is dat hye niet en verminne **Dat** derde

is dat hy vermits waer hy om of mach
 dat. niet de is dat hy niemant niet en
 gheue noch om gode noch om bed. Dat
 vyfte is dat hy oec niemant niet en
 leue sijnre arm of sijnse rye want die
 rike en willen by wylen niet betoken
 Dat sefte is dat hy seuerkelike' leue
 mit zme ghesone ~~m~~ Drincken
 in stey in barmhertiche' in de dinghe om
 dat sijn te meer oner te sijn. Dat sy
 des gheringhe' vretken rike hoer ghe
 boden gods mammona die zme
 dienste' haer veel sorghe' verleent en
 na deser tyt in zyn rye voert dat is
 in die ewighe' verdomnisse

Dat sefte hoest der hellscher beeste is
 gulsticheit die monts die dient
 van ij dienste' want mitken monde
 eetmen en' drincken. Dat is sijn ee
 dienst en' men sprekhet daer mede dat
 is zyn ander dienst daer om dylt
 haer dese sonde in ij princepael grote
 tachte' die et voert wt wassery in veel
 tachen die eerste grote tachte' der gul
 sticheit die hoert den et en' dromke'
 toe die ander sonde is der quaden
 tonghe' dat is in dwase' onnutte' woer
 eerst willen wy segghen vanden sonde
 der gulsticheit dat is een sonde die

gode sonder hem misghaghet **En** de daniel
 zeer wel behaghet want overmits dese
 sonde heeft hy veel machts in de mensche
 Daer wy of lesen in den ewangelien dat
 god den daniel overloefde in vankenen
 te varen **En** doe sy daer in waren
 doe hepen die vanken in den meer ende
 verdoecten in ghelikenis dat die daniel
 macht heuet in de mensche die gulsich
 syn te vare die vankens leue leyde en
 verdoenche mit meer der hellen die zo
 veel eten en drinke datse splite **En** die
 zo veel drinke datse smore **Wanneer**
 een krimp zyn ghesel onder den voet
 gheworpen heeft en al redt by der helen
 vast heeft gheuaert zo sietmen selden
 dat hy op staet **Al** die is oer mitten
 gulsighen daer om grypse die daniel
 gaen by der helen **Al** die voluen den
 strape doen om te wonghen **Al** hy die
 yere onse moeder en adam onse vader
 int aertsche paradys **Gulsichheit** is
 een visscher van der hellen die die viske
 by der helen vanghet anden anghel sijn
 hanghet rode die naden aze so gheuerlike
 groyen dat hem hoer lijf cost dese sonde
 der gulsichheit is alint teghen gode **En**
 daer om misghaghetse hem zeer want

ghebet god te vasten doer die pre-
 laten der heilighe kerke do ghebet
 gulsichheit doer hoer prelaet dat is
 die buke des menschen darmen
 niet en doe gaer datme wel ete
 lecherlic en lantsaem **G**hebet god
 vroech op te staen die buche seit blijft
 wyliken te ligghe die biste alte
 vol vaker die prester en is moech niet
 op of is hy op hy sel dym wel ver-
 beyden intter missen en als die
 gulsichthe mensche eerst op staet zo
 beghint hy zyn metten te lesen **I**n
 zyn ghebet dat is aldus och god
 van hemel myr wat sellen wy guden
 eten waer sellen wy bist wat vnde
 dat doech waer doch hier wat gaste
 te myghe om ghelt na der metten
 comen die lande **I**n die syn aldus
 och lieue here god wat goeder wy
 dronken wy ghister trouwen wy
 hadden hard wel teten onse sinse
 was oer hard lecherlic bereyt daer
 na beseyt hy zyn sonde **I**n die seit
 och my was te nacht alte qualic
 so was by na doot myn hoest doet
 my alte wee so en sel niet te pas
 wesen so en heb wat gaste ghe-
 drenken och waer mach die biste wy lopi

Dit is der gulsighen daghe der sonde
 en begheeren tot gode dese sonde der gul-
 sicheit verleyt den mensche van daghe te
 daghe van der van gode **en** in meere
 sonden en stonden want eerst want
 een mensche een tovaeren volgher dan
 beghint hy te dobben dan vercoeft hy
 zyn erve **en** zyn hant dan want hy
 een kelre leere **en** een poynier **en** te
 mael een buis of een dach **en** stolt **en**
 laet hem hanghe dat isset ghelach
 datse dieke betaken of die hem die
 stekens goeden die war die mont diege
en bierlagen **en** dronken boere datse
 gaen stare als ver dronken calwe **en**
 dieghen gode noch ter werelt **en** die sy
 horen naesten een ver druet aen te zien
 al die comt van gulsich gheuz goet gaer
 boue maken veel quaets dese sonde na
 dat **en** Gregorius seit deylt haer in
vijf v. tachen wantme daer in vijf
 manere in sondecht **en** in eten **en**
 in dronken tontyd dat is die eerste
 die ander maner is in te veel tey
en dronke die derde maner is in te
 ghulche te eten **en** dronke die vierde
 maner is in te lecherlike te eten **en** te
 dronken dat vyfte is rechte gulsicheit
 dat een onaedighe begheerte is in ete
en in zbelogen

De eerste tucht van deser sonden is
 in ontyd te eten en drinke dat
 een zeer slyke sonda is dat een redelic
 mensche leue sel als een stomme beest
 want wt deser quader ghewoente wint
 zeer veel sonda en mach mensche went
 hem zoe zeer huer in dat hy seit hy
 en mach niet vasten noch abstemen
 doen thoest is hem veel te quaet of dat
 hert sonda he' ontgaaen sonda hy vasten
 moeten **En** hy seit waer **Het** is ymer
 een quaet hoest dat den helen lichaem
 of die ghebode gods of der heylighen
 kerken doet breke **Als** zy dichte doen
 in menighen dat vasten diese breken
 nochtan laghe daer te min an wonden
 zy hem selue alleen verdoem **Vaer**
 menen zy wille al gheselle hebbe die
 een hert den ander of hiet hem of
 bidt hem dat hy hem gheselschap houde
Het sonda ymer zeer ghekerelike sonda
 in eens wys mans oer dat es' d'w
 d'wme ter galle waert leide and' l'nd
 bade dat zy hem doch woude laten
 hanghe mit hem om goeder gheselschap
 wille nochtan inder waerheit **isset**
 meer gheckheit ven dootsonde mitten
 vryen wil te doen dan dat een sijn
 sijt om goeder gheselschap wil waghede

dese gulfighe luden segghen datse niet
 vasten en moghen **Maer** zy hieghent het
 is die eteme min die sy tot gode hebben
 die hem dat doet segghen wat minde
 also zeer die waerachtighe glorie die
 hemels **also** zy dese ydel glorie der werlt
 doen **By** sende om gods wille totter me
 wel vasten also zy drien om haer tytel
 ghewint ten anont toe vaste **By** senden
 wel om haer vromde daghen te houden
 ene helen daghe of nacht daer toe
 wel vasten **Bonder** ete of drinken wares
 te doen waer **Maer** den here die se ghe
 maect heuet en moghen vre mit goder
 wil ouer haer ghewoente vaste Dit en
 ander dat doctet dat wy eteme minne
 hebbe als voersazue is **Also** als is
 gheset hebbe datme sondicht in ten
 tyde te eten **en** drinken also seldy
 oer verstaen **In** te fact die anonts alle
 in te vroech **des** morgheus te eten
 want hude die zoe gaern fact ten eten
 gaen des anonts en langhe wakken
 inder nacht **en** hare tyt onnutteliken
 toe brenghen en die tontyde en te fact
 slapen gaen tontyde en te fact we der
 op staen die son daghe he in veel manne
 ren **in** den eersten want zy die tyt ver

derre en verkenne want sy make van den
 nacht horen dat sy en van de daghe horen
 nacht gult volc vermale. Dyt god
 Doer den propheet want men is god
 sal d'uyt des daghes gode werken te
 doen en des nachts hem te loue ende
 te danken ende te bidde. Dit en konnen
 dese gulstige onnydiche slapengavne
 en onnydiche opstaen niet doen
 want als gode herste mensche den
 nachts opstaen en danke ende loue
 gode. Goe gaen dese lude enst te bidde
 en zyn dan dicke op hoer meeste brasse
 daer om verliesen zy hare seden byt
 den nacht totter dach daer sy hemel
 rye in verdwene soude mit ruste en
 mit vrede daer verdwene zy des helle
 in mit sorghe en onnutter ydelheit
 dat wel te berlaghe is

Die anderde turke der gulsticheit is
 om te veel teken en drincken datme
 properlike vrake en stblyghen mach hite
 doet al verstimde dese lude en moghe
 niet wel sien dat yemant mit hinc
 comt daer zy ste sellen eer datse selui
 sat zyn van anet datse hi met vol
 ghenostch proppen en sellen moghen
 dese luden legghen dicke hoer armen
 gaeryn by hoer seotelen als die nestelme
 spawar syn vlogghelen last hanghen
 ouer syn aen van anet datmen mit

hem toe tasten sellen **W**ortelic bestat dat syn
 onreyn ghere slabbaren het is grote
 Soeghet grote wylheit grote ghesontheit
 mate te houden **I**n eten ende in drinken
 want menich mensche ster va overvloedicht
En daer come veel scharre grote zaeten
 of die naden vleys leue die doden
 hoer zel als **A**nti pourwels seit want
 zy make van hare buick hare god ende
 hende zeden noch mate **D**aer om sellen se
 in der ander wederelt **S**onder maken
 ghepynt worden die ghene die nader
 zueghet en alre gheker ghesellap ende
 blifop volghen die en konne noch en
 moghen ghen mate houde in ghenen
 dringhen die ghene die nader yporryte
 leuen dat zyn des dumsels martelaers
 dese luden moeten na ij mate leue wat
 die dmel die d' yporryt temkert die
 zyn zeer rothrony den een den anderen
In desen zude want die dmel raet
 en seit **H**et en drincket op dat ghy
 vet en soen sijn **D**oe menen die lude
 datstu vande heilighen gheest ghevoet worste
 die ander dmel raet en seit **V**aste
 veel op dat ghy bleech en magher
 worste **D**oe denken die luden wat sren
 gher leue moet die heilighen vander
 leyden dese yporryte moete ij maten

leuen als verfoef is **V**en clem en enghel
 mate duse volc der luden ghebru
 ken alst memant en suet die ghene
 die nader vrecher mate leue **D**ie heb
 ben sulke mate als hem hoer buidel
 henghe wil die een meyster van
 der herberghen is en een ghebuister
 dese vreche gullighe mate alle tijt
 disputaty horen **W**ant hoer bydel
 seit hy wil vol wese **H**oer binke
 seit etet en drinket wil vanden
 bosten **H**aer buidel seit leeft spaerli
 ken en spaert v ghele **W**at sel dese
 arme katlyf dan doen **D**ie dese ij
 heren gaern te wil souden dween
 want hy hoer beyder eyghen is
 zo leeft hy na ij mate op dat hy
 hem beyden te wil zy en te vreden
 hout **I**n ander luden hunte so neemt
 hy des buyges mate **D**ie groet en
 vlyt en dyp is **E**n tot synes selues
 hunte so neemt hy synes budels mate
 die clem en alke onsalich is **D**ie
 nader mate der medesme leuen
 die gouden anisenna en yprocab
 mate die enghel en clem is noch
 tans seruenke ghesyde ander lude

En Inten siet mensche weter en onval
 tigher dan ander lude Die nader
 enen hoer mate neme Die soue eerbaerlic
 en redelic na dat hoer staet yschet
 En ete tot rechtten tyde als eerbaeren
 Wereltlike lude pleggen te doen ende
 nemet te dancke dat me he' over set
 gueskehe en blidelic die na horen
 sonde verduerst haer mate neme die
 sellen in sulker mate leue als he' hoer
 buechtuader set in horen penitencyen
 die nader gheest hoer maten nemen
 dat zyn den ghenen die god dienen
 en minne Ende zyn eer soeke in allen
 dinghen die worde vande heilighe
 gheest ghesent redelike en gheorde
 mer de mate te neme dat is niet
 te veel noch niet te luttel op dat hoer
 natuerlike cracht onthouden en onber
 derft wart En dat die gheest alle tyt
 macht heeft ouer dat lichaem Dese
 wyse en gheestelike lude houden hoer
 lichaem in sulker abstenenye ende
 discipline dattet den gheest ghehoer
 saem blyft want hem die gheest ghebaet
 dattet dat doet zonder wed'rome
 dattet van weelden niet weder spanch
 en worde noch va ghebrue En onsa

lichte den niet en verlegghē of ontblin
 nu moech dy zien in dat wy hier
 ghesent hebben hoe die daniel daer
 veel konsten toe doet die kinderen
 byder taken te ghype want in den
 eerste toent hy hem die spise en wel
 smaken de en hoe lekker datse is
 als hy eva onse eerste moeder die
 appel toende en en bastte dat niet
 hoe seit hy etet en drincket als
 dese goede ghesellen doen waerom
 en sūdeste niet mede doen als die
 ander in honten hoor gheselschap niet
 hoe selstu hoor alre spot wesen sy
 sellen segghen datstu beghinste te
 sellen of hy seit du etes alte
 luttel du sellste dy seluen doden
 eer dny tijt du sūtste dencke dat
 tu dny ghesontheit hielste wye niet
 ghesont en is die en doech niet
 al dus is oec die daniel eenreper
 van medesene want hy wil die kind
 lere hoe zy hoor sij in ghesontheit
 houden sellen als hy seit waer sijn
 menighe is der ziele doot en sijn
 medeseyn dat is der ziele verghif
 fenis of hy seit ziet an al dat doet
 dat ghy daghdere doet en noch

langhe Doen moghet waer ghy v
 macht en sterckheit behout daer om
 etet en drinket wel en leckerke v
 sterckheit mede te behouden want ghy
 en etet niet omder ghenoechten wil
 des etens of der spisen waer allene
 om gode te dienen en hem vromelike
 te volgen in alle gode werke Ende
 zyt gode v macht suldich als dauid
 seit prouet wat heiligher prediker
 is dit die dese woerden end deser
 ghelyc seit nochtan voerwaer dat
 dit sermoen also recht aenclouender
 dat daer menich goet mensche in
 bedroeghen want ja die alre heilichste
 en die alre wyfste ward daer dieke
 in verleyt eer sijn selue voer dese
 daniel die die predike van heest hem
 alre quartste te hoerde want sijn bedroeg
 ghen die woerden of in gheue zo soen
 verwen van datse redelic hude recht
 of een waerheit waer in datmen
 niet en voelt dattet vanden printe
 der loeghenare comt dat is vande daniel
 die altoch heuer lieghet die hy waer seit
 ten waer dat hy remant niet waerheit
 ghen qudet mochte doen of die doghet
 Doen laten

De derde tarte der gulsticht is
 in gheerliken te eten en te drin-
 ken dese luden lopen totter spise
 als lopende hond en als rody tot
 een krenghen **B**y en komme niet gheley-
 den datse hoer spise ontlaeyn byte ghar-
 slockense al gheheet in **B**y gheeten den
 dranc door hoer kele als doen een
 oude leers en make een sluse va hoer
 mant alle by drincken zo en comt die
 kenne van de monde niet also lange
 als zy adem hebbe **B**y en loutent vast
 in clucken **B**y meten hoer maghe des
 zomers na hoer adem alsoe langhe
 als die duint **I**n des winters alsoe
 langhe als zyt hede maghe van haer
 tanden kullinghe **I**n hoer dese gheer-
 ghe gulsticht miere is dese hoer in
 hebben hoer die sonde miere is

De vierde tarte der gulsticht is
 in den gheuen die te locherlic of
 wstelic eten en drinke dese luden ver-
 doen dicke alleer mier mit hoer monde
 dan hondert arme mensche veteren
 fouden die nochtan sat eten fouden va
 goeder ghementer spise dit sijn pro-
 verlike leckere mensche gheheten **I**n
 dese sonde ghehen in veel maniere **I**n de

eersten sondighē sijn in grote onnutten
 cost Die zij doen als voorsij is Want
 also wel soude zij te vreden wesen Als
 si sat ware van goeder ghemeyner spise
 also sijn also zij des grote onnutte cost
 ghe: daen hebben woude zyt wete ende
 het soude hem oer ghesonder wesen
 en god ghe: namer wesen **En** ander
 zo sondighē zij in veel groter ghe:
 noechten die hebben in hore lecheren
 spise en dranc ten derde so sondighē
 zij in grote ydel glorie die zij daer in
 hebben in dien dat me seit dat sijn wiste
 like leken en lecherlike ten derde
 gheuen en welvarende lude in haren
 huse sijn en in veel ander manieren
 zo sondighē des liden daer dacks
 groot quaet of ghecomē is

Des in maniere of tache voorsij
 zo comt die vyfte en listē tache
 drinken yperlic selue gulsticheit hiet
 dat is in groter onghewer der
 ghenoechten die den gulstichtē mensche
 heeft in eten en drinke dat sijn seldē
 anders waer of en spreke dan vā ete
 en drinken en wenske dat sijn crone
 halven had den en buken als koyen
 op dat hem die spise zo veel te meer

verstellghē moethen **Goē** segghen se
 Dan een goet eyns is wel een profens
 waert en veel ander sulke perabilen
 mitten wisten ghesent zy en denke
 noch hem en droemt dan van eten
 en drinken want zy daer al hoer
 hert op gheset hebben nu heb dy
 ghesoert van die sonde die vander
 gulfucht comen of van lechermye
Want dese sonde veel ende dieke
 ghesien inder touaerne dat die
 eerste oerspront is van desen sonde
Goē wil ic nu een deel der sonden
Enoemē die inder touaerne pleyghen
 te ghesien die touaerne is die
 dunckle scole daer sijn desapeley vlie
 kelic in suidene **En** het is properlic
 zyn capel of hert daer mē dach ende
 nacht in dient en daer hy sijn mira
 kelen in doet als sulke heer toe behoert
 als die dunck is **want** inder heiligher
 kerke zo pleyghet onse lieue heer zyn
 mirakelen te doen als wy in veel
 steden gheweten hebben daer blindē
 luden zende worden crepelen gaen
 de vafende lude sijnmitē ende weder
 ghesont **Stomme** luden spreken de

Gode lude op stonden vander doot **in**
 veel de ghelycke gaer die daniel
 doot in zyn kerke dat die touaerne is
 al contrayn want lude die ghesont
 in der touaerne come die gaen dieke
 ziet en qualic om hoer hert we d'wt
 die wel sprekende daer in gaen die
 comen daer dieke weder wt dat me
 niet mier en verstaet wat sy segghe
 dan of sy ewighe sprake **en** die lude
 die daer in gaen die comen daer dieke
 weder wt dat hem hoer oghen stuy alle
 een verdrenten calue dat zy luttel of
 gheen befreit en saen die daer vercht
 op hoer bene in ghynghe comen daer
 dieke weder wt al vallende en stron
 kelde **en** leuere die strake ouer en de
 weder ouer als een sey dat laxeert
 nu op die een zyde nu op die ander
 zyde wyl lude ghynghe gaer daer in
 en come daer dieke weder wt sonder
 sin als een arm beest **en** ghesonde en
 machtighe lude worden daer dieke
 doot wt ghydraghen en zomen in die
 heilighe kerke gode sarmouey hoert
hoe hoertme in die daniel kerke hallen
 van dronken drinke en va' alchande
 bouerpe en quade ydelheit **en** wat war

Gy dat men daer doet en leert zwaren
 verfluchen vloken soelden aferspraech
 heeghen be drueghen dobbelen twyshen
 ontvreden kyuen verchte Dit sijn
 die missen en ghetij den dume daer
 doet en hoert doen die touaerne is
 oer des dumsle apoteekte want me
 mygher hande crade en speygen inder
 apoteect vint die den mensche ghesout
 zyn aen den linc **Do**e doet die dumsle
 in synre apoteekte der touaerney oet
 al contrary neme want daer en weet
 men van weel de niet wat men eky
 of drincken wil van ghech den **Do**e
 etense by wyken malcander onghelkarts
 of turf of vilt hoe de of ask of smeer
 datse malcander brenghe **in de**
 klein visk en vliegghen duse malcand
 brengghen in haren drank Dit sijn
 des dumsle resipten die hy zume zude
 die zreck van sonde zyn gheeft in
 synre apoteekte der touaerne gitten
 corste ghesproke **in der** touaerne gesact
 luttel gaste en ontelike veel quats
 want men blaffemert god die diche
 in der touaerne men vercht daer diche
 in ajen leert daer de liden dat hoer

ontuyfthey mit quade mit valfcheyt
Den liden te be druyghen en men leert
Daer fiken moer den en alle quaetheit
Ja menich dootflach is diche in de
tonaerne ghescriet **A**ldus is die tonae-
ne des dumsels kerke des dumsels
feols des dumsels apotecke Ja die tonae-
ne is een spelack der moerdes of ee-
moert kule of een slot des dumsels
Daer hy in de oerloghet teghens god
en al syn heylighen en wy dat die
tonaerne op heide die zyn delatichich
alle des quaets dat daer in ghescriet
Want spracme half also veel scan den
op heren vader of moeder ja op heren
muse kniet **A**lme op hare hemelsthe
vader doot of op onfer lieue vrouwen
of op allen heylighen van hemelric **O**
en sondens mit liden willen zy sonden
enen andere vaet daer op hebben daer
dit lak zy al hene gaen om ee weynich
ffyts dat zy daer of hebbe om datmen
hare drant of dromchet nu hebby
ghehoert die eerste sonde des monts
die in gulsticht gheleghen is nu wiffen
wy vander andere spreke die in der
qua der tonghe gheleghen is daer wy
voer of ghehoert hebben

Die is rechte weten mit die sonde
 der tonghe die sel eerst ouer
 denken hoe danich dat is en
 daer na waer wt datse comt en da
 wat quaet zy doen mach want het
 ghesaet dicke dat die woerd en
 eens mensche sonde zyn in haer setuen
 wantse quaet sijn en het ghesaet
 dicke datse sonde sijn om haer quaet
 quaetheit des herten of quaeder mem
 che daerse wt come en het ghesaet
 dicke datse zeer grote sonde sijn
 ont tquade datter of comen mach
 en dicke daer of comt nu suldy
 waken dat die quade tonghe die
 bome is die god vermale die in
 ewangelye want hy daer met dan
 bladeren op en vant daerme inder
 heiligher scrifte woerd by verstaet en soe
 alset onmoghele is die bladeren
 of leuere te telle der bome soe ist
 oec te tellen onmoghele die sonde
 die wter quaeder tonghen wassen
 maer wy willen nu seghen van
 pntrepaet tarken die daer wt waf
 sen en die x wille wy alsd' nomi
 die eerste is ydel woerd die ander

berouwinghe die der de flacteringhe
 die vierde is iſer ſpraec die vyfte
 is loſghentael die ſeſte is verſtberinghe
 die zeuende is ſeel dinghe die achte
 is murmeringhe die neghende
 is wederſpanninghe die tiende is
 blaſſermyringhe

Wie hem te vele gheest tot ydel
 woerden die beraghet gratelic
 ſyns ſelues ſcade alen voelt hy ſelue
 niet want hy verliest ſyn roſelike
 tyt die hy noch ſelue groet ghebreck
 hebben ſel daer hy veel goets om gheue
 soude mocht hye weder ropen jaw dat
 en ſel hem niet gheboeren moghen
 Iſe liden die al dus veel onnutte woerde
 hebben die mochte op die ſelue tyt mit
 min woerden veel vruchten en oerbare
 doen dat ſy verſimien ende verheſen
 den ſant hoers herten **En** die vollen
 zy weder mit ydelheit **By** late hoer
 tot onghedert ſtaen daer om onpe
 die vlyghen daer in en ontreynt al
 datter in is **By** hietent ydel woerden
 maer mit recht moghent wel ſcadelic
 woerden herten want ~~for~~ hoer herte ſt
 mit ydelheit vervollen en va alle doech
 den ledighen **En** ydel maken ende

weet voer waer Datse van alle woerd
 reden sellen moeten gheue voer gode
 inden dagh: Als oec als als god self
 seit inden ewangelien Daer om en
 ist niet ydel of clem te rekenen Daer mi
 reden en rekeningh: of Doen moet tot
 soe grote houe en voer soe grote hoeschap
 en soe wys als god selue is en alle
 hemelsche gheselschap Diemen niet
 ontrecken en mach noch onthuden
 In desen leedighen of ydel woerden
 Die sondicht men in vyf manieren
 Die eerste manier is onnutte woerd
 Dier menich mensche also vol is dat
 hy sel den zbycht hy en snapt altoes
 als een olymolen rammelt Ja hy en
 weet datse selue niet waer om noch
 tant staet hem die mont sel den sul
 van clappen en va ydelheden Die ander
 manier is in kueriose woerden dat
 is in den luden die also gewry nywe
 mare brengken Daer sy dat menich
 mensche dat herte mede bestbaren
 of onghoerd merke mede verblid
 en van alle dese zynse een saek oec
 makien zy menigh menschen quaet
 vermoeden op hem dese voer lofhenaren

houden all segghense oer al die waerheit
want sy veel nymeren wete voer ander
luden **A**l dus danse ander lude sondigh
en war den selue ongheracht Die der
manier is in sone segghen en aentueren
en vyser de yesty te segghen die menich
mensche te maect wel segghen can dat mit
gaery hoert daer hy veel ydel glorie in
heeft **E**n selue en alle dit horen hoer
tut onnutteker med toe brenghen Die
vierde manier is in onreyn boertelike
woerden daer menich mensche vol is
dattet hem alte boerteliken duncket
luden dat hy lelike doypere woerden
can voert brenghen en in deser sonden
synse alle in de sculdich dese gaery
hore of die daer om lachen **E**n son
der linge grote here en gode wyzen
want word die daer om toernich
zoe sou den hem die ander warstien
te segghen **M**aer want die daer om
lachen zoe duncket den andren al
toppegawy te wesen en zyn daer soe
veel te stouter in **D**it haeten sy boertelike
woerden te wesen maer voer waer in
eenich goet mans of eerber wyfboer
zoe synet vule onweten de onaedigh

woerd en **en** selley inden oerdel gods
 voer gheen boertelike woerd en hene
 gaen moghen want **Dat** soen vter baer
 te gaen **Dat** zy daer voer ontfaen
 sellen **Die** vyfte manier **Dat** syn spotte
 like woerden en speelscoen **Die** veel
 liden niet ghesaken en konnen **zy** mi
 ten speelscoen sacti **Dander** in op alle
Die ghene **Die** hem gaerne tot gods
 soude heren **en** dese menschen doen
 menighe scadelike soude an menighe
 goede menschen **Die** hem hoerb scrup
 en spots ontfien en veel goed werke
 laken te doen om haers spottens wil
 dese anders doen souden **Dac** om
 voer waer zo en syn dit gheen ydel
 woerde voer god gherkent **Maer**
 zeer scadelike woerden want enen
 mensche **Die** mit zme spot yemint
 van god kiert **Die** is also veel quader
 als een moeder **Dac** want ee moeder daer
Die doot dat lichaem en dese doden
Die ziele **en** god wetet sulke liden
 oer sulken danc **Die** een man of wyf
 of kint va zme goede werke trecket
Als een waerlic tomme soude danc werke
Den ghenen **Die** smen scat stael of die

hem zinen zoen af moeder latent zy
 ander alsoe licht staen als zy willen
 nu heb dy die eerste grote tarte of dat
 eerst punt der quader tonghe gheschoert
 dat men ydel woer den giet

De ander de grote tarte der quader
 tonghe is berominghe dat een
 grote dwase selike sonde is **H**y is groot
 want wy hem beroemt van enigher
 dueghet en hem selue toe scrift die
 is een dreef teghens gode en sreckt
 hem syn ere en syn glorie als wy hier
 voer gheset hebben **H**y is zeer lelier
 en dorper want alle die werelt
 achtte voer dwas en onwetende
 die hem seluen berome **H**y syn oet
 zeer gheer want die daeracht daer
 sy hemelry mede verdaenen mochten
 die ghevense om een luttel wyns en
 dese grote tarte der berominghe heeft
 vyf tarten of vyf manieren van
 beromingh Die eerste is die berome
 hem van gheleden dinghen dat syn
 liden die gaery vertellen wat sy goets
 ghedaen hebben of wysheyden of man
 licheiden of hoe wyslelier of stouteliken
 of behendeliken datse ghesproke hebben
 hier of daer Die ander dat syn die

hem beromen in der teghenwaerdichheit
Daer horen alle die ghene in die
ghene ducht en doen da' alsmen
ziet noch mynmer niet goet en doen
noch en singhe noch en segghen
dan daer zy menen dat niet horen
om dat men se daer of pryfen sel
Dats luden beromen hem al werken
de al singhende en' sprekende die der
de dat syn den ghenen die hem ver
meten van toemende dinghen die
segghen ic woude dat wel doen
of dat wel doen dat se recht also
wel doen soude als ee ezel op een
hamp spelen soude of een zoch den
hoofdans treden soude die werde
beromminge is wat salyche dat
zyn luden die hem niet en dorren
berome openbaer om dattet somlind
merken souden maer wat ander
luden doen of segghen dat late zy
recht of niemant hoer ghelyc en
waer my ghene dinghen dat willen
zy datmen va' hem mene al en seg
ghens zy niet openbaerlic die vyfte
beromminge is alre subtylste wan

117

neer sommighe luden gaery gheprinst
waren of goet gheacht **So** confer
feyten zy een oetmodich en segghe
och ic bin alre quaet en te houaer dich
en onwetend **En** alre sondighe men
sche en segghe **Dus** warf meer quets
van hem seluen dan zy wete **En** dit
doen zy al om gheprinst te wesen
dat is datmen se voer goet of heilich
of oetmodich houden sellen va deser
luden seit **Ante** baernaert och arm
seit hy wat onsaligher berominghe
is dit dese lude make he selue quaet
op datmen voer goet sellen hond
En make hem seluen dmel op datmen
se voer enghelen hond maer weet
voerwaer seit hy datmen he qualiker
en seeder doen mocht dan datmen
hem aernstelic antwoerde datse waer
sieden dit zijn **Ante** baernaerts woer
den **In** deser sonde behore oer alle die
ghene die bighere of heymelike socke
aduacaten dat is ander lude die hoer
dierecht voert voert setten dat sy
Hoer nyere die hoert licht broot wt
nyeren door welker luden mont

zy soe koentlic spreken zecht als die
 wintappers die die hem selue same
 horen wy te prysen waer hueren
 daer knecten toe die stae en ropen
 huer loopt alre goet wy hier is den
 besten wy of des gheleyes **Dus** doe
 dese oer want zy biddē ander lude
 dat zyse willen prysen voer daer of
 voer daen daer sy menē dat zy eer
 of hebben sellen waer dat konnen
 zy alre bevynstiken by brenghē **By**
 segghen thwaren ten is nu niet ghent
 am want ic hecht mit hem te doe
 moecht hebben op dat ic da te bet
 ghehoert moecht wesen va' hē en v
 en' ander myn vrenden mochte helpe
 als die een hant den andere wasket
 zoē wardē zy beyde soen of des ghe
 linge als dus heb dy nu ghehoert die
 sonde der berouwinghe mit hore tuche
 haer volghet na die sonde der sme
 kinghe of der flackeringhe

Die smckerē en' die flackerē dat
 sijn des swel amme of voer
 stenen die hem hoer kinder zacken
 en' worden in sonden **By** besmeren
 die werch der hellen mit homch op

Datsc die sondare te heuer gae' selle
 en te hoenlicher Dese sonde doylt haer
 oet in veel bladere' of sonen die
 an dese voersede grote turke wt wasse'
 Die eerste maner is Wanneer die
 smekers of die flatterers **P**yemant
 zwen of hore' wat goets doey of segghet
 of dat zit van andere' lude' va' hem
 horen segghen Datsc berue ludey zyn
Goe gaense rechte voert tot he' ende
 segghent hem selue op Datsc ydele
 glote me daer in wyghen moghen
 waer hadde' wat quets va' hem
 ghehoert of ghesen daer en sonden
 zy hem nymermeer voer ware' of
 dat sondense he' inder waerheit harde
 wode segghen **D**ie ander maner is
 dat zy menich man of wyf gheuen
 te verstaen ghene' datsc veel doechde'
 en' graven in hem hebben dae zy doch
 me en neghe' **E**n' daer om hieten
 dese ludey sterken inder heylighen
 sonsten of toverers want zy enen
 mensche mit heren flatteringhe woer-
 den also betornen dat zy bet ghe-
 loue dat zy hore' dan datsc zie **H**y
 gheleoft hem bet dat zy van hem

seggen dan dat hy van hem seluen
 voelt die derde manier is dat de
 se flarteren oec die sondighe ont
 sculdighen En' bedecken wille daer
 zy mede flarteren of smiche willen
 En' daer om sijn dese lude ghehete
 stercken in der heiligher scrift want
 zy bedecken die onreynheit der
 sonden der moghen der lude of der
 riker liden sonden om eenich tytlic
 ghegot of haet dese daer of
 want te mytten daer om sijnse
 recht den stercken ghehoert want
 die stercken hanghet altyt en bedekt
 dat alre onreynste dat an de beeste is

Die smiche en die flarteren wer
 sijn van eenre soelen dat zyn die
 thre serenen daer wy inden boeck
 of lesen daer der beesten natuer
 in ghescreuen is dat hoer herten
 bestaen **D**ie eerste serena dat
 is een meer wonder of meerming
 die heeft een hoer en armen en
 lichaem als een wiff ende stercken
 als een visch en naghel en clauwe

als een aern dese pleghe' soeklike'
 te smythen ja zo' zeer soetelic dat
 die scapude' die se horen daer of
 ont slaet worden **en'** zo verderney
 zyse **dan** hier syn die flatteres by
 gheliket want zy mit hore' sonen
 zoete' smekende woerde' den luden
 soe soetelic in den oren smythen dat
 zyse doen slape' in hore' sonden dat
 ander serena dat is een serpent
 dat oer zo' hiet maer ic en weet
 niet oft enighe sonder smythe naem
 in d'uytse en heeft dit serpent loep
 veel rasseter dan enich paert **en'**
 onder wylen vlyghet **en'** het heeft
 zo' starcken veynyn in hem datter
 ghen d'ruakel toe en help want
 die doot comt ene' an die val hem
 ghequeto want **ter** hy d' best voelt
 dit zyn die quaetspreker **en** daer suld
 mon of kit **by** byten als serpentes
 mit verzaerden **en'** dit serpent
 do det d'ike d'ne luden tiffens
 den ghenē dit saet dat is d'et
 quaet spreket **en'** den ghenen d'et
 hoert **en'** d' ghenē daer hiet quadet

of seit dese quactsprakers machmen
 oer wel gheliken eenre beste dat mi
 in waltche huet hynne se en weet niet
 hoe zy in swerfche helen dese beste
 plegghen die doed lude vten granen
 want vten **R**grane te helen inde
 atense dan al dus doen oer die
 quactsprakers want gheoord' lude
 of gheeselike begheue lude die der
 wenest doot zyn die etense mitter
 herte en mitter begheerte **By** sijn
 veel anpteliker dan die helle is wat
 die helle die en verslynt doch memet
 dan die quade mensche gaer dese
 lopen den beste als liefste op **By**
 slachten den soch wanneer zy kudden
 of bal bagghelkens heeft **So** byken
 zy als liefste die ghene die wutte
 weder an hebben **By** slachten oer den
 wedhoppen die gaken hoer nesten
 in menschen doer daer sy in rusten
 dat moeghen wel des dunnels weuel
 of torzen hute die den goede roest
 der blomen seurey **In** liggghen hener
 mder messen en ~~wuten~~ wulen dat is
 hoer meeste ghenoechte **Inde** dese carke
 die quactsprakers heeft vijf bladen

als ghy horen selt dat eerste blat is
datse dieke selue loeghen dichte ende
vyserey daer sy ander ludy mede
moghen besedighe en bescreme dat
ander blat is wanneer hy va yemant
wat quaert hoert loeghen dat hy
dat voort selt **in** doot daer dat
symb wat toe ymmer haent hy ymer
wat daer an dat sonde hy node laten
dat derde blat is datse al haer macht
daer toe doen **en** mensche zynen
goeden naem te beneme of syn goede
gheruchte te lossen op datmen hem
voor onrechtlic of voor quaert houd
mochten dat is dese after clappers
hoer meeste begheerte dese eten den
menschen al gheheel of zy he verstande
dat vierde blat is of die in maner
der after clappers en quaet spreker die
en verstande die menschen met al
teffens gaer sy come en bite he een
suck vten linc **in** gaen daer mede
lopen dat ghet properlic dragsio
in laten dat is een maner va ene
afrekinghe want zy trecken enen
mensche weder van zyn goede gheruchte
in make hem minre of clemre in and
luden harte dan hy te voeren was

want wanneer me van yemant yet
 goets seit daert dese liden horen
 Doe vmden zy yimmer yet quaets
 daer op doe segghense zeken het
 is een goet berf man die is zeer
 lief heb avar hy heeft een ghebreck
 den hem dat my alle loet is zo name
 zy dan een pint of twee daer se zine
 goeden naem in de verminnen
 of verleyen als voersais is dat
 is de dumsels fraipioen dat liet
 mitten monde en het steet mitten
 stert als dese liden doen beyde tot
 enen male dat vyfte blat en dat
 quaets dat is wanneer se alle
 smek ten quaetsen treket dat hy
 ziet of hoert oet hoe goet datket is
 die liden die dat doen moghe wil
 mit recht gheken wesen ontrouwe en
 ongherechte von dem wiser of oet
 valschje oer d'ghewers

N dese aerdappers of quaetspre
 kers doe volghen die loeghenaers
 die loeghen valschit den mensche ghelyc
 en de de romme zeghel valschit of
 de faus bulle of de heren mint
 conter feyt of valschit en also affin

Den hi den heer totter kiel veroverdelt
 Alsoe selmen doen die sulke dinghen
 doen voor den rechtvaerdighe strenghe
 rechter in den daghe des oerdelts
 want hy den groten yncus den over
 comt den heer der heren sy' billen
 en' zeghet en' munt ghevalschheit
 heeft die loghenaer is onder de men
 schen. **A**lkens als den valschepenne
 onder den goede en' als dat korn
 die loghenaer ghelint zeer wel sy'
 vader den daniel want god seit
 in den ewangelye die daniel is
 den gherechte loghenaer en' die zey
 vader der loghene want hy was
 die eerste die ye gheborch ende
 die den loghen smede hy groef eerst
 dat valsche munt yser daer men
 dat quade ghilt in printe en' noch
 smedet hy en' arbeit alle daghe en'
 leert alle den ghene die na hem
 horen willen oer gheliket die lo
 ghenae den daniel wel in dese punt
 die daniel want hem in menighe ma
 niere om die mensche te dringhe
 en' zo is die loghenaer oer daer

om is hy gheliker beide gamalyoen
 Die gamalyoen Die leeft alle by der
 licht dat niet in zyn lichte en
 is dan wynt en wat verwe dat hy
 anset Die wort gheliker he ghesayt
 dese grote tache der sondighe loghe
 men Deyt haer in vier tachen of
 telghen Die wt haer spraken Die
 eerste dat is een rokelose loghe dat
 hem een mensche zo qualic hoedt
 in sine waerden dat hem somtijt
 een loghe ontsnapt onwetende daer
 om seitme een jonck ma die hem
 niet en hoedt is haest een loghen
 ontspronghe Die ander haet een
 ghenoechlike loghe Die derde haet
 een ghewoenlike loghe Die vierde
 haet een scadelike loghe en alle
 vier synse sonde want Binte angeliff
 seit Al dede ee loghen aer ee and
 profyt mit zme loghen nocht dede
 hy syns selfs scade Daer om is een
 rokelose loghen oec sonde Al is die
 ghenoechlike loghen meere sonde als
 die smekende en flatterende loghe
 lieghet of boertelike loghen daer

Du lud' om lachen sollen Dit sijn al
ghenoechlike loeghene **I**n is een zeer
grote sonde al en isst ghe' dootsonde
maer Du ghe woerlike loeghe is zeer
ampelic Dat he' een mensche wemmet
in loeghen Dat hy kume yet sonder
loeghen vertellen can hy en vertoert
god Daer mede en maect he' seluen
ongheacht Dat hem nyemant wel
gheloue en dar weder hy waer seit
of met nyemant en dar op sijn
woerden stiene maer Du verdelo
ghen Du is dootsonde Du scadelike
loeghe haet **A**lsmense wille en we
tende loeghet om yemant scade of
scande mede te doen In deser sonde
behore alle Du losse makelaers Du
barakere en Du trueringher ende
Du toppelaerster **E**n intey torsten
ghesit alle Du ghene Du mit loege
nen en mit valscheyt yemant bedre
ghet of bestadicht an ziele en an
sine ende an goet

Dal dese loeghenaers volghen Du
zibere **H**et is grote sonde te
loeghen also voer sijn is **D**aer het is

veel meere sonde te zberē **En** het is
noch meere sonde dat h^{er} is verstoffent
En want soe zeer anpkhe is te zberē
of te verstoffen daer om verbict onse
heer soe zeer niet in die men
mach wel by wyken zberē alst noot
yscheit voor gherecht of om ghetuych
te draghen alfine weet dat die zake
toet is en waer is die zberē of
die gheghe daert noot is te zberē
dat en is gheen sonde waer die
waer die te zberē en te verstoffē
dat is verbode in die p^{er} gheboe **En**
is alle grote sonde die grote turke
die zberē die heft vj grote telyge
dat is vj manieren van zberē die
men in sondicht die eerste maniere is
alfine felken zberē of waer zberē
dattet seyt datte selue gheuoichte
hadden in hoer zberē dattet he man
like dunctet kinde en daer om en
verbict **Om** jacob niet men moet
wel zberē alst noot is voor gherecht
als voersit is waer den wil en die
gheuoichte die zberē **En** dat hy
verbict die ander maniere is dat me
lichthe om een stem om zberē daer
gheen macht an en seyt **En** sonder noot

of reden en dat is verboden in dat
 anderde ghebet vander onder wet
 die god mit sine ghebenedide vingher
 sonef in steken tafelen die derde manier
 is datmen dache zbeert va' quader
 ghewoente als die vlamminghe doen
 en die fransoyfen doen die seld' een
 woent spreken zy en zbeere' ene eet
 of etbe daer toe **H**et seynt dat zy
 gods hem achten die dus doen
 oer wyse zy syn het sonef bilhipe
 alre groten sake wesen daerme die
 minste sante va' hemelinge te ghetinge
 nemen sonef **E**n dese liden nemen
 god selue te ghetinghe en zy ghebene
 dide moeder en allen heilighe alsoe
 dache bikanst als zy spreken dat zeer
 grote sonef is die vierde manier
 is datmen zbeert va' haesticheiden
Als dache ghesiet in menigheyn
 manere als een vertoerut want
 of dat hem onverschens wat op valt
 dat een dan zeer lichteliken zbeert
 dat he' te hant daer na berouwet en
 loest is die vyfte manier is datmen
 zbeert dinghen te laten die me' sonef

sonde niet late en mach of dinghen
 te doen dwmen sonder sonde niet
 doen en mach. Dese edyn en synnen
 suldich te houden maer mi sellenke
 breke en' doer dwer lichte en' pen
 teng of also van gake ed' oer sint
 alsotte edyn als yemant zekeliken
 zwaert van dinghe die onsker syn
 al ware' zy oer al waer in he' selue
 of als yemant zwaert bid' waer
 of by den lichte datter segt of bid'
 vuer datter brant of by den tanden
 van my selue als die vlamme seet
 of by myns vader zael alle dese
 edyn die hute' sote edyn **en'** dese
 verbiet god in d' ewangelien ende
 zy syn grote sonde. Maer die bidyn
 ewangelie zwaert of datter by m
 ghescreue staet of by d' heilich soe'
 of by den heiligen dat is veel
 miere sonde. Want men en is niet
 suldich te zweren en' almen oer
 zweren moet van noot sakey als
 voerscrif is dan by god om die
 eer dwmen onse lieue here alzen
 suldich is **en'** alsoe hoertmen

In der heiligher scrijften dat onse lieue
 here selue seit tot veel souden & me
 met ipsij ~~met~~ minne dat is in Duytsche
 by my selue heb ic ghescreuen die zeste
 manier van zilveren is alsme dorpen
 siken zilveren va' onsen lieue here of
 synre lieue moeder of va' zine heyl
 lighen in deser souden zy die kersten
 veel quader dan die heylighen want
 die souden alre noede zilveren ja zy en
 souden in gheene wys siken willen
 datme zilver daer sijn hoerde by
 ihm xpm diese nochtan voer god
 felre dan die joden ware al die
 die joden onsen lieue here ante sy
 en ontleden hem niet va' te d. to te d.
 also die lyd. doen want dese en late
 niet een bit an zine ghebenedide lich
 haem sy en zilveren daer by en honden
 hem mit hare tonghen te sucken
 veel cleynre dan een vleyshouwer
 zyn varken ter banck houwet die
 joden en d. d. onse lieue vrouwe niet
 an hare linc waer dese linc. houwent
 al ter banck god en onse lieue vrouwe
 en allen heilighen ja zoe zeer dorperlic
 dattet seide en yammer is dat mense

Het is alte groet wonder dattet die
 kerstey heren hiden willen die zevende
 maner van zibens is affin vallsche
 liken zibent en quade ghehichte die
 ghet of emich onrecht zibent wkende
 in wat manere dattet is het zy hey
 melic of openbaer be derteliken wat
 als die rechte scriftuer seit **god** die
 die simpelheit minnet die nemet en
 verstaet alle eden en waerde ghelyc
 als die goed simpele menschen meet
 die stercker verstaet also als zy
 luden van baken zonder emich quact
 vermoeden want die simpel goede
 menschen en hebben ghen quact
 vermoede op yemant want sijn ja is
 ja en zyn neen is neen **en** zo meet
 hy dat een ander oer is daer om
 ist een alte grote goedertierenheit van
 onsen lieue here dat hyse die dunnel
 niet rechte voert en laet hem voren
 mit vel en mit vleysche die wilkens
 en wkenb enen quaden eet zibens
want als zy seghen alsoe moet my
 god helpen of dat my god alsoe
 help en alle zme heilighen als dat
 waer is datse wel weten dattet es

vatsche loofhen is **Go**e sette zy hem
 seluen ymmer liden gods ghe wout
 en baten gods hoeden ende sondey
 bylyps na recht recht te sijnken
 ter font mede vertuysen al dat zy wa
 god ontfanghen hebben **Am** en
 memory goet zuel en tyf **In** dese
 lyste sonde dat die zenen de grote
 tarte is van zwaren daer behoren
 oer in alle die ghene die hoer ghesof
 fens of trouwe ghebrokey hebben
 of hoer zekerheit niet ghehouden
 en hebben **want** trouwe of zekerheit
 te brokey **Dat** is oer meeneedscap
want of men seit die man is eer
 los of trouweloes of die man is
 meeneedich die sancte heeft beant
 een note dat huedelich heeft in wyse
 of een tone **al** hebben die woerdig
 wat onderseeyt te en viel en die
 hoer niet van die balke

Nen die vloeken **Binte** augustij
 seit niemants wel wert en gheleyt
 den smel bet dan die seel der en
 zee en is daer oer ghien twifel en
 die dit onbocht hantwert hy en

behaghet den daniel en misghaghet
 gods onsey hien heer want onse hien
 here en minnet ghen danc also zeer
 als die vrede en eendrachtichheit
Dese grote tatche en sonde des seelders
 heeft en grote tachen wtsprukende
 Die eerste tatche is kabbelen ende
 en disputiere Die ander is seeldin
 ghe en kyninghe Die derde is
 bespymghe of lustere Die vierde is
 versprekmghe of quactsprech Die
 vyfte is verwytinghe Die sefte is
 thlist te brouwe of toe te seende tyf
 ken ander luden en wanner Die
 daniel dan zuet minne en eendracht
 tichheit in emghe gods menschen
 dat bmyt hy te maet zeer en doet
 af zyn machyt daer toe dat hys da
 mach t wisten en kabbels en als
 luyt soe verre mach bmyghe datse
 beghinne te thlisten of te disputiere
Doe dancet die daniel dat hy een
 stouwe kanc heeft op an te gaen
Doe gaet hy blasen en stoken ende
 boeste zoer werpt hy hout touf ende
 kolen an op dattet vier bmynde
 mocht ward want nade kabbels

comen seel dinghe woerde verth als
een vuer dat meer barmende wort
naden zake comt die vlamme op barste
tlyste en kuinghe pperthe te spreken
dat is wanneer die een seet het was
aldus en die ander seet het was
alfoe of als die een seet het is en
die ander seet het en is en die ghe
lyce is alle tlyst waer seel die is veel
grouer alle zy beghinnen toernich te
warden en feghe het is ymmer aldy
dye anders seet die hecht of sulke
felke woerden dat is die roke die
San vol vonche opwaerts staet daer
na comt dat lustere dat die die de
tacke is die comt recht als ee vlam
me op barsten blar heert aac rat rat
Boe segghense menich quact woert zo
ist al ezel of alf dat best dat hem
of gact daer na comt dat quact spre
ken **Boe** segghense ghy lieghet daer
v wes roden zoenb hals ghy lieghet
selue dberb en langheus daer v km
nebacke **Boe** ist al zellighet god ghe
ue v een quaden ramp zellighet
selue en hebt dat vallen euel soude

Ic verblighe Ic henghe v' huer en
 veel sulke felle woerden Dit is alte
 zeer grote sonde Want die heilige scrif
 seit wy sijn enen kersten vermale Dyt
 die is selue vermale Dyt van gode
 en' Bente ponwels seit dat sulke lude
 dat rike gods niet besitte en maghe
 en' salomon seit dat hoer mont is
 recht als een pot die zuet wat
 die spruyghet tot allen canten ouer
 en' verbrant de' ghene die by hem
 staen dit is die vuerde manier als
 voersaf is haer die derde manier
 die vuerde se vuerde staet diemen
 lastere' haer als ic gheset heb die
 comt d' rike wel wt alsoe felle' gron'
 de al en zyn die woerde zo klar niet
 by sijn docht wel alsoe fel wat haer
 tenghe' zyn recht als seuermeffe' sijn
 den de en' sactende als straken sticke
 de als effene' daer om sijnse' ghe' l' ket
 by enen sack vol effene' almen die
 yet haer an tast zo' stiken zy' wt
 allen zyn den all sijnse' inde' sack verbor
 ghen wanneer mensse roert zo' vint
 mensse By slachten den sluypende' haer
 gode die vlucht de' lude' en' bloken

Die hem yet te nade pte de. **A**ls dus is
haer herte dichte wel also quijt als
des after spreker als woerschip is wat
also het waer is va ene zinde yet
ghebruct als va ene rinde ghebet
Die vyfte manier is verwattinghe wa
nier men ene mensche verwint van
toernicheit zyn boesheit of zyn sonde
of zyn armoede of zyn gheslachten
dat is te maect een heilike houaer dichte
sonde. **V**aer die seste sonde is verze die
quijste dat is drome tiffinghe of
toestokinghe het want dese lude mit
hore quaden tonghe maken dichte gode
vrienden te viande. **D**y yppen dichte
dinghen daer grote tloff in onbrede
of come ja dichte grote oerloghe ende
al van hore quaden tonghe en toestoke
So d haet sulke lude seit die heilige
scrift

Den seelders come die man
merere want wy zint dichte
ghesien dat die luden die niet
weder antwoerde en dorze noch
seelde dat die va binn monts man
merere en guorzen als die varsch
doen datmen niet meer en verstaet
wat sy seggh. **D**aer om sette wy man

meer ermygh na sel ghy want het
een alte troyen selken sond is also ont
wel bewyst die straffe pyngher wreke
die god hier voermact of ghenome heeft
als wy in der heyligher scrift vnde wit
om deser sond wil die haer die
aerde eens op en verstan dathan
en abiron dese leuende in der heyligher
sonken en om deser sond wil ghy
god een vuer vande hemel dat thore
verbrande en alle zme ghelley die
waren in die in die heer ons heren
waren in der woestine en om deser
sonde wil doe en geyhen die kinder
van ysrahel dat land van belofte met
dat hem god ghelofte had want va
voffhen dert dusent menschen die
god vten dienst en vten eyghen
die comen van egypten haly die
hy xij jaer voede mitten hemelchen
brode doe en quam mer met meer
dan ij mit heyligher land voersaene
dat was rufus en yosue alle die
ander stouen mit vrouwe in der wilder
nisse **D**ese grote tache ende sonde der
murmuringhe heeft ij grote tache
wyspriende dat ghy ij murmur van
murmuringen die is te ghode

Die ander is teghen den mensche teghe
den menschen, a. wert dese sonde in me
nigher manieren sike die daer is of
knechte teghens here here of meester
die kinder teghen vader en moed^r die
arme teghens den rijke die ghemeente
teghens hoer here die leeken teghens
die papen die gheoerde lude teghens
hoer prelaren en ghemeenlike die
quade teghens den goede die mur
meren teghens god die is yammers
alsoe menigherhande dat sy in den
die de grat gods verloren hebben
en die dat doen die willen meester
wesen boue god want wat god hier
op aertrike doet of ghesien sacht
ist niet al na horen wille doe min
meren en zinne hoer mont van
quasthe den doe gaen zy knoter en
en moeselen recht als den ape of de
sommynkelen hoer pater noster spreken
dat is wanner zy intken ten den
gaen snaker waerlike dit sijn des
dumels scokers die hy dit pater noster
leert en menighen quaden koer
sintek want recht als die heiliche
gheest zmen scokers leert dat sijn

Die vercoren gods den zoete hemelste
 sanc den grynas van al dat god
 gheeft en van al dat hy doet ende
 van al dat hy maket en ghesey
 laet **Soe** doet dese bok gheest syn
 scoleers en zyne discipelen oer zynen
 hellschen sanc singhen dat is al
 contrary den andere sanc het is
 al muerter drens als die fransoyen
 segghen of wat daniel is dat als die
 vlaminghe oer segghen **Alse** haest
 als onse here yet doet of ghesey
 laet **Anders** den hem lichaghet na here
 hoede **Soe** berechte zyt of god mit here
 rade werken soude **In** trouwe zy syn
 wel ghech die rade ghegeue wille
 hebben van onsen lieuen here waer om
 hy sine werken doet waer om hy di
 enen teghenheit toe sent **Ende** den
 andere voerspoet den enen zueten
 den andere ghesouthet den enen ar
 moede den andere ryckheit of **Waer**
 om hy den ene gheeft en de andere
 neemt recht offe syn voecht of sy
 moer waren hem dunet datse wy
 ser zyn dan god is want doet hy
 enich dinc anders da' here wille

Doe minneren zy teghens hem
Daer om en ghet ghaen word dat
god over dese luden vercoet die he
zyn heerhichheit onder wynderen willen
en syn wysheit straffen en vercht also
nient hy oer vanden ghenen die oer
teghens hore oversten minneren of
syt teghens god selve de den ja alst
om saken toe want die den heer beuolen
heeft of gheordment en also sy onse
hore en prelat van gods weghen oer
ons gheset dat wy hem onderdant
sellen wesen in die stat gods die alle
staten die god zyn gheset heeft en
gheordment ja een blat en valt
vande hore niet sond' sy' ordnung
et deus via benifect god heeft
alle dinc wel gheordment daer
om is ee yghelic sine overste ghehoer
saemheit paldich in allen staten
zynse gheset of werke ygar
gheover de lude die vord' heiligen
outaer ghehoersaemheit gheloeft hebbe
die misdoen zo veel meer als zy
daer teghens minneren al die
ghene meer misdoet die vlygheloe
and' heiligen ghesboren hebben
dat hy minnermer doen en sel

mit ra de noch mit gaden mit woer
 den en mit werke teghen enen die
 hy ghehoest heeft en bract dat en
 want meene dich dan een stercht
 man die eens hert on der fact is
 en doet teghen zine rechte lant heer
 al dus zynse bey de quact myer dat
 een ist quactste als voer seuen is
Der murrmerer is come die
 weder samcht diemen inden
 ker gye rebel hiet het is zeer quact
 als ghy wel ghehoert moecht hebbe
 datmen murrmerent myer het is
 noch veel quader datme rebel is of
 weder spanmich want weder spanmich
 is een soude die wt zenne verharder
 versteender herte comt die alst wil
 datme na zine willey voert varen
 in allen dinghen en dat sijn zact
 kvoerdy besten zact ghehoude ward
 en watmen luten zinen ra de doet of
 luten zine opsette dat en dunct he
 murrmerer goet wesen hy wil dat
 alle man onder hem buche of na me
 mants wille doen want niemants
 raet en dunct hem goet dat da's is
 selue dit is dat hant hert daer

Daer salomon of seit dat niet misse
 en mach hy en moet een quait synde
 hebben ~~en~~ alsoe als vande murren
 en v. ghescreuen staet dat hi in twee
 manieren sondighe teghen god ende
 teghen den menschen daer sy onder
 zyn dese tarte of grote sonde der
 rebelheit heuet in tarken wtspitende
 want som rebelle herte en moghe niet
 liden dat hem yemant va hare vrien
 den yet goets raet het zy tot gode
 of tot haers selues profyt **D**ertmen
 hem yet dat hem vromē mochte **S**y
 en willens niet hare en segghe **h**ert
 te selue **I**c en bin v leerkint niet hoer
 di goden raet gheue **Z**oe raet v
 selue **I**c wil van v onberecht wesen
 of sulke woerden daer gheschiet **E**en an
 dere **Z**oe synse onse heue here oer re
 bel ende zine ghebede want hoer sint
 ghebedt gods predike of segghe hem
 haer prelate hoe zy na hare ziele
 salicheit soue selley of yemat ander
 van hare vrende **D**es en willen zy
 een niet doen **S**y segghe besorghet
 v selues ziel laet my de mi besorghet
 of zy ontseuldighen hem mit quaden
 walscher onscult **D**ae hem die daniel

En segghen dat zy te weder of te ont
 of te want zyn nochtan synse staer ghe
 noech sonde te doen **Maer** goede wer
 ken te doen daer vanden se ymmet
 enighe onscout op recht of bycempt
 hande dat mensche vander helken ver
 lossen mocht **Den** derden synse rebel
 • **Utsmensche** seelt want hoemensche meer
 seelt hoe datse hem Quere verant
 woerd **By** en wille hoer ghebruke
 mit bekennē dat mensche ewelicheit
 de hem en can ymmet niet gheden
 ken dat zy yet misdāen hebbe pe
 van horen leuen **Soe** volmaecte
 wyshheit dānet hem datse in hem
 seluen voelen en recht also synse oer
 rebel teghen onsen lieue here als hys
 castit **Het** is mit weder spoet of mit
 liden of mit zerten en als sy Quere
 saghe datse zyn castighe namen
 in penitencien in ver dān dān van
 synre hant als een zeer zier of
 ghe want mensche medesey vande
 meyster neme op dat hysse vander
 ewigher doot gheue sen mocht aen
 dat en doen sy in gheerne wys haer
 woerd en syn al wat dānelgē dat
 wat mach in god misdāen hebbe

Gelic wghen die man ghepuyt of
 wat quaden ramp mach hy my tyen
 aldas makey zy mit horen quader
 hartheit dat hem haer mede sy in
 verghiffemisse verkeert dat hem een
 smekel wesen soude dat wart hem
 een venyn daer zy an barsten Ten
 werden male zo: syn dese rebelle
 menschen also hart haer selfs smē
 en bliue zo: syn op haer selfs senteny
 oet hoe zy is dat zy niemants anders
 seer horen en willen In he' dunt dat
 zy al een claere verstant en se' daer
 ghevoelen hebben dan yemant anders
 daer om synse zeer diche in d'balin
 ghe ghe vallen In m' valschē opinie
 daerse zo: duen by bliue datse daer
 niemant of hechey en mocht ende
 word' ketter of ongheleughey

Nder wederspannich of rebelij
 comt die blaffeminge blaffem
 ghe dat is als Amk augustyn seit
 wannemē d'ghe hout of ghehouet
 van god d'emen met ghebuē noch
 houden en soude of datmē met en hout
 noch ghehouet datmē ghehouē soude
 maer zonder hem zo: hute wy haer
 blaffemy wannemē men god vluet
 of quast van hem spreect of vafin

Ghebene die moeder of vande heilighen
 of van den heilighen sacramente
 der heiligher kerke of onghenontame-
 melike oneer hem bewijst sy waerde
 in werken dese grote tath: blaffem
Is een grote lelike sonde **E**n went an
 menighen maniere ghe. Daer als va-
 den kettere en onghelouche mesche
 dwome onder die solvaerden ghe
 vonden heeft **I**n voerleden tijde
 die doense willens ende wtenen
 gemith ander quade felke meschey
 die doense van toerne of vadespij
 als dese zwaren die vadespij ende
 vander heuer regne maghet sy
 ghebene die moeder en van alle
 zme heilighen alsoe lelike ontame-
 like eden sber dattet verwaerlic
 te horen is **D**at sy mit alle recht
 wel rasende en vuer den gheheten
 want zy en kemien haer selue
 here niet **B**y lope hem op en biten
 hem dese sonde is alsoe dier ghe
 datse god dieke opten staende voet
 ghevroke heeft als ic hier voer
 ghesait heb **I**n dat boeck van sommige
 miraken die alsoe ghesait sy ghe
 weest van deser sonde seit onse lieue

In der heiligher ^{gheest} scriften datse nimmermeer
 verghenen en sel worden in deser werelt
 noch in dander dat is te verstaen dat
 dese verwoede sonde zo groot is dat
 zy seldom berou vryghen dat he' dat
 verghener dese sonde of neme mach
 want zy die gawe en die ghenade
 gods baten hem sloten als voersais
 nu heb dy ghehoort die x manieren
 die vter quader tonghe sprake daer die
 eerste of was ydel woerde En die
 leste blaffemie En dat mach wel
 ter anontuere wesen daer salomon
 of seit dat beghef sel der tonghen
 is gheheit en dat synde is alre quetste

Dat zevensde hooft der heiligher
 beste voersait dat is luyt vrie
 ontuygheit dat een ouermetinghe
 en onghoordmerde minne is in vley
 scheliker ghenoechte van deser sonde
 heroeert die diuel den menschen in
 vi maniere als Ginte gregorius seit
 eerst in gechey aensien dan in gechey
 toespreken dan in gechlike antastey
 dan in gechlike ghyften te nemen of
 te gheuen dan in gechlike hantueringe
 als cussen en open en des ghelycx
 En dan comtet totter daet want van

In den gehele anfang zo: comt tot tot spr
 ken en vanden sprake mit tiste land
 dan in den tassen wast ee bekenheit
 In een gehele vraschap van gheuey
 en nemen daer wt wast een heym
 like queteringhe by een te wesen en
 te ruffe of oopen en des gheleue en
 comt dieke totter daet **Als** bekenhe
 en subtylle doet die daniel de mensche
 vanden ene totten ander come dattet
 die lude selue ten eerste niet en merke
In dieke gheue wil en hebbe onsuwerht
 te doen daer zo doch te luetste toe
 come dese sonde dyt haer eerst in
 ij manieren **Als** ontuyfheit va herten
 en ontuyfheit van lichaem ontuyfheit
 van herte heuet in graden die ene
 alant quader dan die ander die eerste
 is die mv alle en beel dinghe va onsu
 verheit die een mensche dieke in come
 want die gheest der vleysche licht die
 vande vier der ontuyfheit want
 die boete end stoet in des mensche
 heke **In** doet eerst die beel dinghe va
 onweyne luste enen mvallen daer mach
 een mensche dieke in verdieney in dat
 wederstaen **In** dese mvalle en sy der wil
 gheue sonde **In** alst sonde zyn zo: sijnke

Daghele **D**at ander is tuerdinghe mit
 ghenoechte **D**at is dat een op dese
 onsuere mvallē tueret ende marret
 mit ghenoechte al en woude hy oec dat
 werck niet doen om alle die werelt
Dit is altyt sonde **I**n die ghenoechten
 des denckens mocht zoer groot wese **D**at
 tet dootlike sonde waer dat den dē is
 vol consent willens en wetens **D**at is
 altyt dootsonde hoe dieke dattet ghesact
 na dese in eerste mvallē tuerdinghe mit
 ghenoechte en consenteringhe va' herten
Hoe comt die vuerde ontuyshet der
 herte **D**at is begheerte totte sonde **H**oe
 doet een mensche dieke da' op dootson
 den des daghes alme' die wyne mit
 sulker begheerte anset die hem dieke
 te frische liker en te wtwendigher bereyde
 en toetoyen om dat zy den dwase' beha'
 ghen willen men vint ghenoech wyne
 die menē dat zy ghen sonde daer an
 en doen want zy selue niet dan goet
 en menen yast entelike' zy doey te
 mael selike dootsonde waer om plucke
 zy hoer braven en vermissen hoer vel in
 binden locke' of ander gheleint haer opt
 hoest dan omde' jonghen dieke' dwasen
 te behaghen **I**n als zy hoer alre best doey

datse hene ^{op} mensche begheert te beha
 ghen dan ene **D**oe moghen zy oer
 wel weten wullen zy datter veel men
 schen onder al sijn die hene sude daer
 an doen **en** quade begheerte daer of
 onghen **D**aer om wardt veel ziele
 verdoemt om deser sonde der onsuiverheit
 der **D**ibaser saemnghe en pereringhe
 daer die vrouwen ee sake of sijn **O**gh
 wyuen en machden merfitt wel en
 haet v nauwe **D**oet wel en weest sijn
 pel en samel in al v ghesaet ende in
 cleidnghe daer is salicheit in gheslege
en gods wil als dat per van bu seet
 een soen ghesaet wif is ee armboest
 voer waer het mach wel ee armboest
 huten want het saet menighe ziel mitter
 pijn der onsuiverheit **D**aer zy al mede
 of sellen gheue in de daghe die oer de
 want van alle ziele synse mede ee oer
 saech hoer verdomeen en selle zeden
 moeten gheue dat is te verstaen den
 ghene die aldus wetende den souden
 een saech der souden zyn als vancas
 haer een goet eerbar salich wif **D**ie
 haer mitten aensicht gheminghen laet
 dat haer god ghemact heeft ende
 manerliken na honen staet haer be
 reyt **en** die niemant en begheert te

behaghen teghens die ene gods die
 en denf ghen reden voer and' lude
 gheuen **A**l deden oer dusent haren
 scade an horen aensien nu hebdi ghehoert
 die onsmertheit des herten die vershad
 is als voersafis die onsmertheit des
 lichaems die dyt haer in al des me
 schen leden **I**n onsmertht van oghen
 van monde en va' oer va' hande en
 van alle den sine en de' wtwendighen
 sinne **B**onderlinghe dorperlike oncuysht
 in alle den dinghe die den menschen
 quaede beroringhe make tot oncuysken
 begheerte zoec sonderht me als in te veel
 eten en drincken of in te veel dertent
 den te hebben als va' sachten bedde en
 van sachte linwade of in alle ghenoechte
 en ghemack des lichaems boue moetterft
 dese behore al die sonde der oncuysheit toe

Dese sonde der onsmertheit is se grote
 taeke neder gaende va' quaede tot
 qua deren **B**onderlinghe in xiii manieren
 die eerste is een simpel oncuysheit en is
 twysken ma' en wyf die beyde onghelijck
 zyn maer hoe simpel dat se hiet daer vol
 ghet die ewighe helle na want het is
 een doothlike sonde als alle oncuysheit
 ghesaet buten echtschap **D**ie ander is dat
 een man misdaet mit eenre ghemee' wyf

Dat also veel quader is alst seliken is
En om dat die ghemeine wyne som
mijgh ghetroude manne hebben of
verlophen nonnen zyn En want zy
niet mant en verfinde neie noch
sbaaghen noch broder noch vader noch
kant die derde is dat een man
misdoet mit eenre weduwe of
een wyf mit ~~een~~ ene weduwe
die vierde is dat ee ma se maghet
hoer maghet doem beneemt of een
wyf enen ma den zune die vyfte
manier is dat een man misdoet
mit eens ander mans wyf of
een wyf mit eens ander wyfs
man dat is overspul dat ee selike
sonde is want zy breke haer trou
te honden En het is sateraleg want
zy breken dat heilige sacrament
der echtscap En daer ward dieke
hoer rechte eername mede ontent
alle te haer voer in dese boec gheschif
hebbe dese sonde der ontuyt mach
haer dubbelen in dubbelt overspul
dat is also een ghelict ma misdoet
mit eens ander mans wyf of

een wyf mit een ander wyf ma' of ee
gheliet man mit een ander gheliet
De wyf mit een ander gheliet ma'
Dit is hoe menich wyf zy mit makend
ghemeenſcap hebben **So** ist Dubbel
onrecht dat dit en mach menich te recht
abſolueren hy en heeft paus of bisscop
macht tey waver. Dattet nootſaken waver.
Die seſte manier da' onrecht is dat ee
man mit syns selus wyf ontamlike. In
ghen doot dat teghen nature is of
teghens goeder ordinariey da' wit
achten hyer of die verboden zyn
ten man mach hem mit zyn wyf met
wel da' en also mach hy oec mit zyn
eyghen wyf wel dootsonde da' en want
om deser sonde wil sloech god onse here
onam quader doot jacobs neue **ten** om
deser sonde wil verhenghe de god enen
smel des ysmoens hiet dat hy yn ma'
worghede die der heiligher iont vrouwe
sanza gheliet wamen die na des ion
ghen tobias wyf was het is onbeherke
datme die heiligher sacramente der he
ligher kerken onrechtke' antast of markeert
wantme ists seculsich in groter reuerentye
te hebben **Die** zewende sonde is dat een

misdoot mit zine gheinander of mit
 of mit zyn gheanders kinder want
 dese en moghen sonder oerlof der he-
 ligher kerken niet vergaen mit
 hulic bue' dootsonde. **D**ie achtende
 is dat es man misdoot mit synre
 moye of mit synre nechte of mit synre
 suster of mit synre moeder of mit syn
 dochter of des gheleke weder om als
 een wyf misdoot mit haer oer of mit
 haer neve of mit haer broeder of mit
 haer vader of mit haer zo' **En** dese
 dootsonde zyn groter en theyne meere
 of minne na dat die maechscap naer
 of verree is **D**ie neghende is als es
 man misdoot mit synre wyf's maechscap
 of weder om een wyf mit haer mans
 maechscap **D**ese sonde is oer zeer onpleke
 want een man die mit enighe wyne
 nechte te wyne neme' al name hy alsoe
 een wyf **D**ie echtschap en dochte mit
En ten waer gheen echtschap voer god
 noch voer die werelt **En** niet mit een
 man een wyf **D**ie daer boue' misdoot
 mit haer nechte of zuster of moye
 of moeder **For** heeft hy syn recht ver-
 lone' dat hy tot zinen wyne hadde dat

In Daer na niet meer by wesen en mach
 In al des ghesluyt ist weder te verstaen
 Van ene wyue mit haer mans maghen
 misde Die kende is als ee wyf misdoet
 mit ene man Die gheswyt is In hoe
 sijn wysel hoghen is hoe die sonde en
 en dootsonde en alle ander sonde gro
 ter sijn na waerdich^t des staets Die xi
 is dat een waerlic ma' misde mit een
 noome of een waerlic wyf mit eenre
 moont Die xijste is dat ee moont of
 een ghesoerde ma' mit noone en ghesoerde
 Wyuen misde en die sonde is meer
 en meer na dat die personen hogher en
 lagher van staet in velyen zyn Die xiiijs
 maner is alle prelaken der heiligher
 kerken In onsuwerheit misdoen want
 die een forme zyn en spieghel en open
 pelacks zyn schuldich te wesen alder
 ganster werelt van ene heylighe reynen
 leue Die kende maner en die xiv
 en die quactste en onreynste die alle
 kelic is te noome want die materye
 te dorper en te onreynich is en onmen
 schelic is te hoere Ende poverels sonder
 of in sinne epistels ad romans In d
 bische kelme segghen den luden dat
 weder vane is want hoe die sonde mere

sijn hoe die biercht mitter is want die
 grote scaemte die een mensche heeft die
 sulke sonde biercht die is ee' groot deel
 vander penkingen. Dese sonde voersijf
 omshacthet god alre zeer. Daer om de
 hy om deser sonde wat reghene bannende
 daer smaken de zelsuel op die grotestede
 so doma en ghomorza ende liet v' stede
 daer om versinken die duuel selue die
 scaemt hem als hy ene mensche daer
 toe ghebrocht heeft. Dat hy dese selike
 sonde doet. Soe quaet is zy en onsuuer
 bouen alle ander onsuuerheit.

Alsus eynde die vij' hooft sonden
 die bidden vij' hooft den der gheschey
 beesten betekent sijn. Als hier voor in
 den boec ghescreuen mit alle dootsonde
 en daghelike sonde die ghelikeit zyn
 by tuerken die grote sijn en by steme
 gacke die daer voort wt wassen ende
 spreken of die ghelikeit zy by dochtere
 of by sulker maniere alle ghy ghehoert
 moeghet hebbe. In ic dar voor wel wel
 segghen die hier wel in sin dures woude
 hy sonde wel sijn. p'nt daer in vnde
 en in doen want hy mach hier in lere
 en merke en versuen alle manieren
 van sonden en te bekennen en hem waer
 achteliken wel te lere bierchte en waer

alle an der sondey hui den **W**int menat
en mach wil te gronde brechten het
en zy dat hy die sondey kent

Nze een yghelic toe die dat boer
leest of hoert lesen smert hem
dat hy in enighen sondey seuldich is
die voerscreuen zyn **en** in desen boer
bescreuen stey die zye dat hysse hem
te gronde leet laet wesen **en** dat hysse
brechte mit berouwe **en** mit sterke opst
hem daer voert an te wachte **en** van
dien sonde daer hy hem niet seuldich
in en kent dat hy daer toe zye dat
hy onsen lieue heer daer zeer of danke
niet alre oetmoedich dat hy hi daer
of bescreuen heeft **en** bidde hem dat
hy hem alle voerde sonde verghive wil
en dat hy hi gram ghewe alle teghe woer
daghe in quade becoringhen wed te staen
en hem in es heilich zime lieue verlene
wil **en** hi wil behuede voer alle tocomde
sondey **en** hi regere in die ere gods
en in alle zime werke zyn ere te zucken
op dat hy na zime alre liefste wil leue
ende steruen moet **ame**

Nwy v ghesit hebbe vander zenen
hooffsondey der helsther beste mit
alle horen grote tatte of dochteren of
manieren van dootsondey **en** daghe hysse

Die wt dese hoest sonde sprinck en comē
 nu wilken wy v oer segghen hoe dat
 wy die doechden verberuen selke wat
 ten is niet ghenoech sonde te sonde
 men moet die daeghet hantieren
 en daer en is gheney korter werch toe
 dan die werelt alinghe te steruen **T**
 By steruet noē die die niet gheleert en
 heeft daer om leert steruen hoe sel die
 konne leue want niemant en sel recht
 konne leue hy en heeft eerst leue sterue
 en het is immer een recht coytnef
 die leuent noch sterue en can wildy
 in rechter vyfheit leue **h**oe leert bli
 deliken sterue wildy wite hoe ghy dat
 leue selt **h**oe verstaet en merct wel
 wat ic v segghen sel **T** In selste wi
 ten dat dat leue niet den en doot en
 is of een overhedinghe of versceidinge
 als een yghelike wil weet daer om soe
 seume als een mensche steruet **h**y ver
 sceyt vast of hy leyt op sijn versceide
 gaver dat ic recht wel merct en wel
 aensiet **h**oe machme dat mitter waer
 heit van ons allen segghen wat wy sijn
 al op onse versceyden wy zyn nu alte
 hant **h**oem vrey nare onse doot dan
 wy ghesere wens om dese tyt dat en
 mach immer niet lighen **h**oe vande

syn wy immer versreyden en ouer gheledē
Daer om en is dat leue niet dan een
versreydinghe en een ouerli dinghe ja
alke corte ouerli dinghe want al dat leue
des mensche al leefde hy oec dusent jaar
dat en is niet dan een oegheblac teghe
dat ewighe leue te tellen dat zond synde
Daeren sel in vroechde of in ewigher pine
dat soude ons menighe keiser en coninghe
en hertoghe en grauen tughe want dat
wisse houe mochten hoe sy nu inder hellen
groot legghen en ropen en screyen ende
kryten hoe sy mitten verbrande aenselche
uten smekende dampsere zwaubinge vlamme
en vten zwinden heklen kryste en legghen
en ropen wapen wapen dat wy ye ghebove
worden och arme wie o wy ende immer
wach wat haet ons arme onsalige hant
ven nu dat wy groot en ryt ende edel
en machtich onder den mensche ghechiet
ware nu zyn wy ewelike en immer meer
verlore Sonder vergaue in deser onbedier
pime daer wy in zwinden en brade moete
wy plegghen te huten der menschen houe
maer wy syn nu des diuels eyghen al
ons welde is zo gheringhe ouer gheledē
als een wolke die mit een stormende
wijn de wech jaghet In als een voghel

Die daer die lucht vliegt **want**
 die lucht suket hare weder toe **ende**
 men siet stach noch spoor daer hy
 ghevlogen heeft onse leue is hene
 gheslopen zonder rusten **als** ee loyend
 myner die niet weder en keert **whil**
 ben onse mit snelliker verlore dan die
 pyl wt enen armhoest **in** wach vloech
 nu ward **wy** gheschone **kn** te hant syn
 wy doot **al** onse leue en is mer een
 moment nu syn **wy** in welker on-
 syndeliker pinen **och** al onse vroech den
 is nu verhoert in sweyen en in kerne
al onse bliscap is nu ontroestelic en
 droeffens en onbergemelike rouwe
 och ghy bichte en roetsen was verbede
 of rof dy dat ghy ons arme kintje
 mit en bevallt och tomt en besort
 ons alre onsalichste ewighe onsalichte
 och arm och arm ewichheit son dynde
 wat grueliker dinc biste te denke mich
 ten wy onsalichte zo veel troestes hebbe
 dat een steen die zo groot waer dat
 se al overrike bedekte **en** zo die dat
 se den hemel roede **kn** dat is wgh. luy
 tot dusent jaren een weymch daer of hiet
 alsoe groot als een them sad huy **als** de
 steen ten synde waer dat dan onse

pyn en martelen den eynde waer men
 men wy ley der **Go**e dese langhe tyt by
 na te dencken is **Go**e heest zy doch en
 eynde gader onse pyn heest mynnermer
 eynde als dus langhe tyt ten eynde ghe
 comen is **Go**e beghint onse pyn alreerst
 weder op een myne och rechtwaer dichte
 strenghe rechter hoe wernich en luttel saech
 sta onse edelheit en mach an **Go**e du
 ons totter ewigher verdomnis verordelle
 die tyt dat wy gheboere worde die moet
 ewelic vermaleyt wesen dit sijn die
 heidkyns en dit is den sanc die wene
 inder helling smoghet **Go**e moet die pyn
 te li den hardt angelic wesen als die toon
 en wyse des langhes zo grouweliken
 en verbaerliken te horen is **Al** dus
 moechdy nu staerlike merke dat dit
 leue niet daer een overganc en is ende
 dat dese doot niet dan die tyt eens
 overganges en is daer om mach al
 onse leue niet recht hant overhiden
 nu moechdy weder segghe is al onse
 leue overhiden zo is al onse leue steruen
 want overhiden dat is sterue dat is
 alsoe waer als dat pater noest want
 alsoe zaen als ghy begonst te leuen **Go**e
 begonst vlytich mede te sterue want alle
 of tyt die wy overhiden hebben die en
 is ons niet zy is des doots die doot

die doot heeft. Sy of gheuwonne in
 en selfse nimmer meer wed' onge
 daer om die seit ic heb p' g'wer of
 vnsich om of meer die luyghet
 qualike hy en heeft niet die doot
 heeft. **Hy** en gawe v niet een half
 vre we. **Der** om minants willen.
 daer om mochte wy gaerne wat
 goets doen ter wyls dat ons dese
 tyt tegh: nwoerdich is met luygher
 en is zy ons dan ind' teghenwoer
 dicheit des int's doen wy da' wit
 gae daer in dat moeghen wy vnde
 daer late' wyls verby sojke wy sinne
 gijnt die doot die trefse na hem
 wy en nyghen daer nimmer meer
 weder. **In** waert niet een recht ge
 en versumende alf die grote orber
 te sachen hadde mit veel goed' hede
 die hy wel wist dat door syns selfs
 hinc hene gae soude en sprac hys
 dan niet van zome' zaken **In** dat
 hy daer nimmer meer wed' by come
 en soude. **In** dat hy oer wel wist
 datse gaery van he' ghe' sproken
 waren en daer om daer zyn
 hinc ghinghe of hy dan ghinge
 spacy en zyn die want en en sprac
 bu noch hinc en hette vast hene gae die se voer
 die and' ma' **In** hie wyls sponde en druce die vol
 of worp die hote waer dat niet se recht' ezel voer
 waer al d' ezele sy alle die ghene die d' d'elen
 mt hene late' gae' zond' hene ziele orber te doe

vallen sin in enighe sonde mit grote
reine vte clare bichte mit ware
meninghe mit willigheit penitency
mit sterke opset hem des meer te
hoede mit alle haere macht op dat
zy zekerlic moghe verbeide dat beste
oerdel en betere he mit trane en mit
zuchte en mit ghebede en pine hem
selue te oerdelen want wyse he seluen
hier oerdelt die en dar vryliken
ghene anpt hebbe dat hy in de dage
des oerdelis yet gheoerdelt of ver
doemt sel worden **Al** dus moech dy
dat quade lere kenne en alle sonde
lere late en hate tlen en groot in
deser ander lesse en inden heilighen
anpt gods lere wandere die een be
ghinsel is va alle wysheit en va allen
doechdelike werke diene doe mach
en is een fonteyn en oerspront va alle
goete

Mer nu en is niet ghenoech die
maectheit te late en die sonden
te hate men moet goed werke
en die doechden lere doe en daer
zel v dese derde lesse zeer toe helpen
wilde se aernstliken studere dat is
dat ghy v ziele oer sendet vte licha

mit ghe darhte ala voerseit is alle
 ghe in desen twee andere lesse
 hebt leere sende om die quaetheit
 te late en om die sonde te haten
Doe sende nu wt dese sterflichen
 leue int lant der leuender om die
 diercht te leere onghen en te hantieren
 want in dit lant dat is in hemel
 vnr daer en sterftme niet daer
 en ontme niet en daer leertme
 alle goet en alle doerch d' want
 daer en mach ghe quaet comen
 daer is auerulo diercht alle goets
Devenht vnrcht minne en wysheit
 subtylheit grove woerthd bliscap
 zonder daer en is ghe yppocry
 noch ghe veynsheit twist noch
 wie dracht hat noch mit noch
 aingunst daer en lidet meniat
 hongher noch dorst hette noch
 roude zerte noch quale noch
 anxt noch sorghe of druc of
 liden **V**aer daer is almt feste daer
 zertme liefhe va leue tot leue
 gaen harpe quintaerne lute onghen
 vedelen or ghelc pipe bonghe en
 alrehande melodien wat lieflic
 is te zien wat lustich is te horen

wat ghenoechke is te voelē Dat is
 Daer mitten cortste gheset wat
 goet is en bliscap en vroechden
 make mach en wat druc of liden
 make mach Dat en is daer niet
 die vroechde die daer is die is also
 onsprukelike groet die daer ee dem
 dropelken of ghesmaket hadde ja
 vander alre minste vroechde die
 soude vander minne gods also ont
 stekē wardē Dat hem alre wereltes
 vroechde jme en stant soude dūnke
 der wereltes eer soude hy achtē als
 inspruk en scandē der wereltes rijcht
 als dier en mist want die grote
 godlike barmhertiche minne en dat
 hertelike beygherlike verlanghen
 dat hy hebbe soude om daer mede
 te comē Dat soude he hondert dū
 sent wart meer die soude doe hate
 en die doechde doe minne da alle
 die pine der helle soude daer is
 hier voor of voerde want die my
 ne is al veel edelre en wachthgher
 da die ampt is dat is mit recht
 een soe eerber leue daerme die
 soude latet en hatet en die goede

werke doet en nimmē niet om enghē
anxt der verdomēsse waer puerliken
om die minne gods en om die begheerte
der ewigher vroechde haerb gheminden
teghenwoerdicht te ghebrūke en in syn
aensyn te stouwe daer he mit herteli
ker minne en begheerte na verlangēt
en die vā minne loopt die loopt veel
snelre da die vā anxt loopt want die
hase loopt en die windē lope die
hase lopt vā anxt en die windē die
lope vā begheerte die hase sorght en
gruwelt voer syn vel die windē lope
om de ghemets daer om lope die
windē veel haesteliker en bliideliker
want zy zien voer hem daer zy na lope
die hase en weet niet of hy der pinne
ontgaen sel of niet waer hy heuet
altois den achterste anxt dat die
windē oec veel snelre lope dat bewys
he selue want zy verhalen de andere
daer om is die windē loep veel snel
re en zekere en edelre da die hase
loep want die vā anxt loopt also
die hase doet die valt syn herte dicht
in syn kame vā grote anxt dat is
die vallen dicke in themmo dicheit of

en mynroest **en** en komē nergent hene
 comē **o**jaer die van minne of va begheerte
 loept als die wynde doe die en ontfie
 nor noch sprinck dystel noch doorn **By**
 lope mit alre macht **al** dus lopen die
 die heylighe gheestlike menschen die almt
 dat voer hem zie daer zy na lopen
 dat is ihu onse lieue heer en god die
 zy almt voer oghe hebbe en daerse aldus
 nalope mit groter begheerte dat zy
 ghen pijn noch druck noch lidē noch
 verdriet en ontfie **By** lope almt mit
 blider herte **Doer** als die wynde **doer**
doorne als vocifent is die wynden
 zyn oer zoē edel va nature **al** wisten
 zyt al wel dat zy niet vanghen en
 soude daer zy na lope **By** en souden
 hem te min niet haeste **al** dus doe oer
 die godminne mensche die hebben
 zoē edel minnende hert **en** zoē vlie
 vighē aernte en begheerte **al** waert
 dat zy dat ewighe leue minnermeer
 besitken en souden **By** en soude he die
 te min niet haeste tot alle doechde va
 rechter minne like begheerte **ende**
 barnende min die zy tot gode hebben
 die wynde en souden oer niet stille staē

al ware zy alleen in d' veldt Daer zy
 wat voer he' saghe dat zy beghere d'
 noch goede edele wijnden en soude
 oer mymermeer scapē bite al ware
 zy alleen in d' veldt Datsē nochtat
 ghe' anxt en hadde Datsē hoer mey
 ster staen soude noch zy en baffe niet
 als zy recht doe **En** dat wilt van
 ghen Daer zy na lope als ander zode
 doe **Al** dese edele punte hebbe oer die
 ghe ware mynende mensche Want
 zy en soude die te min mymermeer
 goets doe dat niemant hoer werke
 en saghe Dese grise mocht noch zy
 en soude mymermeer quaet noch soude
 doen al wiste zy wel voer waer dattet
 mymermeer mensche veryste en soude
En dattet onse lieue here mymermeer
 werke en soude noch zy en soude he'
 mymermeer beuomen als zy recht
 dede Datsē in enighe godlike werken
 voert ghinghe als die vallche yporrye
 doe Die zoe zeer beghere dat mēse
 ziet of hoert wanneer zy yet doen
Als een bant hout die janket ende
 blaft wanneer hy een soch vander melle
 jaghet dat hy mymer wil datment
 hoert **Maer** die goede mensche doen

altinghe al haer vliete daer toe dat zy
 haer herte moghe beware in kunstler rey
 in effect om gode te behaghe En wyre he
 zoe bereit dat hy gode behaghet die
 is waer sich die vrecht die des hemel
 rince te veruyghe En een burgheer te
 ward m dat myre iherusalem daer
 ghen dorperht noch valshet noch vrecht
 noch honaer die in romē en mach

Houd heb dy nu ghehoert hoe
 datme sel kerē sterue hoemen
 die sonde sel kerē hake En hoe
 datme die doeth die zel kerē minnen
 maer du selste wete hoe dattet ee recht
 beghinsel is eens goede kerens ende
 totter doeth die te romē Beer gheleghe
 is in claren bekennē met alle en te
 bekennē wat sonde is haer datmen
 al claelike ran ouer dencke dat goede
 voer dat quade En datme can wyflic
 ouer dencke en ondersceyde dat waer
 achtighe goet En dat middelbaer goet
 En dat grote goet En dat klein goet
 Want watmen niet en bekent dat
 en want gheacht noch begheert en
 daer om selstu wete na dat die scrift
 tuere seit en ons claeliken bewijst

Doe sijnre eenre hande kleine ganc gods
 Dat wy dat kleine goet hiet en een
 middelbaer goet dat beter is en een
 grote waerachtigh: ganc gods Die
 alle dat rechte goet en waerachtigh:
 goet ghehete is Al is die meeste hoep
 vande mensche alsoe get dat zy dat
 klein goet kiesen voer dat grote goet
 Dese werelt is recht als een grote
 maerte Daer menigherhande waer
 veylcomt Daer die geche en onbesoch
 te lude Dirke ward: be:drogh: op
 deser seluer maerte Want zy ropen
 onder wyke: roper en missme en ghemael
 de glazen voer seffer of robyn blazen
 voer lantaerne want zy en zie die
 dinghe niet veere den da datse soe
 Die zy sijn zoe get dat sijn gheue ande
 ren wyse coepude en wagh: of die
 dinghen oer alsoe goet sijn als zy sijn
 nochtant hoe sijn selue niet waerdere
 en kome want zyn he: niet en verstaet
 waer die wyse besochte coepude Die
 de proper docthe: en verstaet elce
 dinghe kenne wat goet is en wat
 quaet is Die rope: dat goede ende
 late: dat quaede Dit moghe: mit rechte

waerachtighe woepende herte. **En** dat en
 zel v niemant alsoe wel lere dat
 rechte onder seyt te kenne tussche die
 line penwaerde en die groe tusschen
 dat goede en dat quade tusschen dat
 fyn goet en dat quaet goet als die
 beste meyster die troester die heiliche
 gheest

D wille wy vande clemē goe
 de eerst segge dan vanden
 middelbaer goet Daer na va
 den groten waerachtighen goede dat
 onderseyt daer of dat clemē goet
 herten wy dat mythe goet rucht va
 haue gheluck va goede. In ander sulc
 dinc clem of groot dat dier ghelick
 die syn die clem ghemaelde sturke
 va glase die scoen sone en zimmer
 syn die dese dwale ezels rope voer
 zobyn of voer maer andel of voer
 soffer dese liet ons die waerachtige
 heer recht alsme die clemē kindre
 een apel of een eye of ander haelfche
 kerms liet daer mens mede trecke
 wil dat ene lief hebbe want hy wel
 weet dat wy want en te der syn
 en gethe kintche vermakinge

174
socke en niet soe starr va' wille en sin
Dat wy den tortse naeste wech niet
lope en wille Daer die stontte rid
der gods mit zoer vromen moede
na pleghe te dromghe en te lopen
Datse ghen yme noch marktlye ont
saghen te laet stae in die ghebrue en
armoe de **A**l dus pleghe zy mit rechte
manht dat nye der hemele mit
ghewelt te wonne **A**n pleghe dese
kuelliche kermb voers weynich
te achte Daer om hetent die steme
gane gods of dat steme goet wat
men doet god liever Daer an dat
me na waerachtich goet staet da
na dit goet want hadde dit waer
achtich goet ghe weest **S**oe hadde
die gheware gods zoer onse lieve he
the xps ymmer een geck ghe weest
want hy versmade dit goet **I**n alle
eer der werelt rycheit ghemack
en leet menich groot ghebreck **I**n
menighe scande en yme en menich
armoe de waer dit waer achtich
goet of salicheit **S**oe hadde onse lieve
heer die meest onsalich ghe weest

Die ye ghe was want hy en ghebruyte
 Des nye va alle Die mit dat hy op aertlike
 mensche wort Ic en hoerde oer nye se
 ghe va sin grote mytheit va aertfchen
 goede va zme rustlike ledere va julleke
 va gulden stucke of anders va berduer
 gherwrocht noch va zme rikeliken
 ghesinne noch va zme weydelike heym
 ten waer ic heb zeer Dicke ghehoert
 dat hy bloots hoest en barmhoert ghe
 daer hy wesen woude of dat hy op
 een ezelmghe ghere de heeft Ic en
 hebbe nye ghehoert va veel ghesins of
 hoerheit dat hy hier hadde waer ic
 heb Dicke ghehoert dat hy mit sine
 jonghere omme ghinc als die alre
 minste en die alre oetmedichste Ic
 en hebbe oer nye ghehoert va Pinte
 praeter dat hy yet langhe plaet te myghe
 of ewich van zme jonghere waer ic
 heb wel ghehoert dat hy he alle hoer
 voete heeft ghe waske en ghe drooghet
 Ic en heb oer nye ghehoert dat hy seide
 hoe Dien dy my dus quakhe ghy sicut
 my nauwe diene en verknape waer
 ic heb wel ghehoert dat hy seide Ic
 en bin niet ghecome om ghe dient te
 wesen waer om te dienen waer

176
Dese waerlike eer als rijckheit of hoerch-
waerathich goet **Poe** had onse lieue
here voers ymmer ontrouwe en ongh-
nauert **gh** weest dat hys zme liefte
vriende beneemt en **gh**istse zme v-
ande **Is** dit waerathich goet **Poe**
ware alle die heilighe set en alle die
grote filosofhen die dit goet plachte
te scrijven en te vhen als strickende met
en **Dre** **Is** dit waerathich goet **Poe**
lichtet god en die heilighe scrift dese
dre ende ydelheit hute **In** nette en
stricke der smele alst med waerht is
het syn stricke en zedle daer die du
velen die zeels mede bringhet **In** hout
en bint datte he seld ontgac alsoe
langhe als zy daer selue ghenoecht
in make maer die besichte wylse coep
huden dat syn die rechtelike berue
hude die hebbe den grote meester voer
screue die heilighe **gh**est **Poe** wylse
scler **gh**hoert dat zy nu staerlike he
kennē wat goet is en wat quaet is
In zie dat staerlike en kennē dat alle
die ghenoechte **In** vroechde der werlt
mit en is da een mont vol of een
morsiel eens hongherighen zuel
mede te versade die na gode alleen
verlanghet en honghert oer zoen

zy wel dat in dese tytlicher vroechden
 luttel goets is en veel quaets **In** want
 zy dat grote quaet wel zien dat in der
 werelt is **Do**er miche zy wel dattet waer
 is dat men pleghet te segghen wy niet
 en gheuet dat hy heuet die en auyget
 niet dat hy begheert **en** gheue daer om
 vrylike dat cleyn om dat groot **By** doe een
 goede wissel **By** gheue wat sijn om gheue
 zy gheue dier om duerbare gheueken
 dat is die werelt om hemelrijc **en** die
 wereltlike onsalich om die ewighe vruich
 de zander vergaen die dit doen dat
 dat sijn die alre wyse coepende dat sijn
 den gheue die alle tytlike en wereltlike
 mytheit vruich en maghe en alle vley
 selike gheuechte gheueken over ghe
 ven om den arme blote ihm na te vol
 want die coep die beste peenwaerde **By**
 en coep niet min daer mede da' god
 selue daer om en machme gheue
 beter noch zekere rouwensteap doe da'
 men he' haer inder tyt gheue hem
 gheueken na te volghen alle zine
 zaet om hem te auyghen en sijn te
 ghebruke na alre lust inder werelt
 waer ic en seg niet men mach god
 wel diene en tytlic goet besitte **alle**

minich goet mensche Doet en ghe daen
Dw niet liever en hebbe dant he' d'w
mach tot hore sabbatut wan god en verbiet
niet dat mint alinghe laten zel waer
Dese goede menschen Diet dus tot hore
salicheit ghebruke die besittent goet
waer zy en minnen niet als abraham
en job die in d'w en memich ander
groot mensche By son d'w daer hem
hindere mocht in zy besittent
Daer hem orber en mitte was Aldus
roste zy hemelinge daer mede ende
namen haer noetterst daer of in helpe
hore naeste daer mede oer zoer ver
oetmoedicheit zy hem daer in want
zy saghe clarelike den grote angst en
die grote vrees daer in stonden by
minich mensche die niet zoer veel va
god ontfanghen en hemet en syn gode
dancbar in bidde hem mit groter vlyt
dat hy hem wysheit gheue den grote
last te draghen also zy te rekeninghe
tome dat haer rekening ontfanche
en gheleest mach ward' die aldus
dat mylike goet besitte die moeghen
he' daer hard wil in behande waer
het staet he' veel angsteliker dan den
andere want het is veel lichteliker

al wiffens om gods wille alle tytlic goet
 wt te gaen Dant is mit tytliche ghenoech
 te om te gaen In niet te minnen of te
 misbruke want wy mitte per omme
 gaet Die besmit hem gaen ten oesla
 ghet en ran zyn cleyder met alsoe wel
 rem hounde als een baydier werker
 Aldus heb dy nu vande aentuerliken
 goede ghehoert Als vanden rycheit
 en hoicheit en des ghehoert dat wy
 dat item goet hieten of die item
 gane gods nu wille wy vande middel
 baer goede segghen wel dat is

Dat middel baer goet dat is al
 natuerlic goet of gheleert goet
 natuerlic goet is soenht sturheit
 stoutheit wysheit submytheit goedertierheit
 en al ander sulc goet dat die natuer
 gheuet en gheleert goet dat is clertheit
 kinste machten zedicht en alle datme
 mit goede ghewoente of leringhe ver
 trught maer dit middelbaer goet en
 is noch dat waer goet niet Al isser mere
 Dant item goet als voer is want ghe
 va beid natuerlic goet of gheleert goet
 en maket den mensche salich want
 daer hebbe veel menschen ghewoest
 van alle stadt die des goedes beid

te mael veel hadt. Grote philosophie
gheliker de sterke kunstige werckende
moghen keysers en coninghe edel he
en vrouwe die swen en smerke frucht
en stur wane subtyl: kunstere die
nu inder hellen legghen barmen oer
en is dit ghyen waerachtich goet
Want god ghyt dit also wel syn
vanden als syn vriende die he die
den joden den valliche kerste oer
en machme properlic dat voer
ghe waerachtich goet herte datme
verhise mach of dat verganliche is
al ist dat dit inderbaer goet also
veel edel: is da dat dem goet
wantme dit dem goet stelen mach
of roue of neme mach Ende dat
in derbaer goet niet nochtant ver
liest ment te liste als die doot comt
daer om en ist ghyen waerachtich
goet oer isset waerachtich goet al
le int oerber en mymermeer stadelic
maer dit in derbaer goet voer stief
doet dieke den lu die grote stad die die
alre meest heinet waer syn niet te
recht ghebruke want ist dat zyhe

Daer op verheffe en verhooraer. Dighē
 en ander luden daer om versmaede. **Poe**
 dient he dat goet goet tot groter ver-
 domemisse. **In** hierhe zy daer mede
 ander lude tot sonde of van doerden
Poe waert hem veel nutter dat zy des
 goets niet en hadde want god heuet
 he dat goet ghegeue en beuoelen om
 hoere zuelen salich mede te doe en
 ghebruiche sijn ander. Daer moete zy
 scerp rekeninghe af doe. **Als** hem die
 grove heer inden daghe des or delb
 vrachte zel wat zy ghe daer hebben
 mitten goede dat hy he beuole hadde
 en wat zy daer mede ghe wonne heb-
 ben want he dat verleent was dat
 zy daer wunninghe mede doen souden
 wat sellen da die anme rasende segghe
Als zy claerlike selle bekenne dat zy
 tot gheue wigant en moghe wat
 zy he mit gheue lothene en moghe
 bt suldighen want hy alle mit ghe-
 sien heuet wat zy ne dede hoe dach
 datse mit zine gode ander lude ver-
 stout hebben om datse hem vertoune
 souden. **By** selle da wel zie datse niet
 en hadde ten was hem va gode ghe-
 geuen al sinse nu zo houaer dach

en set dat hem duert datse op enen
boen ghe wassen sin recht of sint. al
van hem selue hadde wat zy hebben
van natuerlic goet

Als heb ic nu gheset van dit
indisbaer goet x nu wil ic v
beghe van de der d' goede dat
alleen dat waer aghuch goet is wat
niemant en wart goet zond' dat goet
en' wie dit goet niet en wylghet du
en wart nimmer meer goet **en** dit
goet is die grac' gode en' die duicht
der minne tot allen mensche **+** oft
die grac' gode dat iset leue d' ziele
want sonder dit goet **+** die ziele
doet recht als dat licha' doet is
dat zonder ziele is **+** alsoe is die ziele
dat die sonder die grac' gode is
och hoe ware die philosophie be droege
die zo: kuerioselike en' subtilike ple
te ondersoche **en** te disputeren welc
dat meeste goet was die se meende
dit **en** die ander meende se ander
waer haer gheen en konstent ghevin
den want zy en ware in die grac'
gode niet daer om meende hoer

sommighe van hem kinde dattet meeste
 goet datme op aertrike hebben mach
 Dame alle die ghenochte sijn lichaem
 volchde die ander meende neen het
 waer meere subtyllyt kinste te vnde
 die sommighe meende ee ander en se
 had zyn opini en ware daer soe naer
 sijn in datse sommighe hoer ogden
 wt liete seke op datse he ghe kinde
 en soude wesen **B**ommighe and meende
Het waer dat goet een verbaer keue
 te leyden **A**ldus hadde een yghel
 sijn opinie en goet dunche gaer die
 grote philozoop **A**nte pomwel die op ghe
 teghen was inde derde hemel die
 alle ander philisophen te bouen gaet
 die voestet ons claerlike mit menigher
 hande rede dattet ouerste goet hier
 inder tyt is **E**n coninghinnie van alle
 doechden dattet is die edel minne
 tot gode ten voerste en tot alle mensche
 want zonder dit goet voest zo en
 is ghen goet en wye dit goet heuet
 die heuet alle ander waerachtich goet
En also ee alle ander goet of sel gaen
 zo sel dit goet by ons bliue en myn
 mermeer van ons seiden daer om

10 Die minne een vrouwe en ee ionghen
 van alle goede dat onder den hemel is
 dat is van allen doechde Want anders
 en isser ghen waerachtich goet datme
 mit recht Goet goet helen mach da
 doechde en goede werken daer om
 ziet dat ghy dit grote goede goet
 tryghet ende minnet en beghiert
 dat is myn zaet ten sel v niet berouwe
 en op dat ic v noch claerlike toghen
 mach die waerheit va desen goede
 So: wil ic v al dat goet vander werelt
 In desen maniere van goede deylen
 dat eerste is eerlic goet dat ander
 is ~~ghenoechlic goet~~ orbarlic goet dat
 derde is ghenoechlic goet mit meer
 goede en syn inder tyt noch va grote
 noch van middelbare noch va dem
 die voers staet noch va waerachtighe
 goede noch va ydelen biduerchliken
 goede dan dese in manieren voers
 want niemant in der werelt bigiert
 noch en minnet ghenuechande dinge
 hy en mient datse he orbarlic selle
 wesen of eerbarlic of ghenoechlic
 die honaerdighe soeke hoghe eerlike
 dinghe en die ghyrigh en werken
 soeke orbarlike dinghe en vlysch
 like mesche soeke ghenoechlike dinghe

Wat isser af wat omgheyn sijn die
eerlic sone dat wil ic dy segghe
my merket dat harde wel doe
moechdyt claerlike zien **De** omghe
sijn in deser werelt dreuen zeer beghert
wants: zeer eerlic sone te wesen dat
is soenheit wysheit manlyt moghentyt
vryheit edelheit dat sijn soe fonteyne
der ydelre glorie die altyt waker
ghenoech wt ghene haer cruyt mede te
begheten dat inder houwer dyen houe
gheplant is want ydel glorie is der
houwer dyen hof wyf en gar demerster
kerst wille wy segghe vande soenheit
die soenheit is zeer ghemmit en gheert
want zy eerlike soent te wesen als
zy oer inder waerheit is die d
reelike waerachtighe soenheit aensiet
want dese vleyschlike oghe aensien
en minne en beghere dat is een
valsch dinc en een ydel dinc want
het en is niet soen dat v soe dunhet
waer te maek seker all hebbe wy die
oghen alsoe want dan datse niet da
dat bukuste aensien dat vlet vel
in der haddē wy doersien: oghe **Al**
dat daer datme in latyn **la** linc
hiet dat doer een mirer: ziet

Hoe sendt wy wel claerlike zien dat
 een soen mensche niet anders en is
 dan een soen sacht va' witten leder ghe-
 maect van buis die va' binne al vol
 messie is en tot alle gaten vande sacht
 wt drupet en is oec e' roet d'nt
 want des lichaems soenht onlaght
 d'iert want hoe een mensche onder
 want hoe dat hy seliker wart en
 alsoe ghemghe als die ziel vten
 lichaem seet Hoe seet des menschen
 soenht in zoe wartet e' smokende
 krenghie in een aeb der worme daer-
 om alle die soenheit die dat lichaem
 heuet dat heeget vander ziele en om
 der ziele wille Hoe ist oec wel een
 dwaes die in der soenht sins lichaem
 glorieert dat zonder die ziele stant
 is maer die soenht der ziele is een
 waerachtigh soenheit die alsoe wassit
 en meret die ene niet b'ghene en
 sel dat is gheware soenheit die god
 behaghet en alle heiliche **D**es soenht
 gheuet gracie en doght en die minne
 gods want zy print en formt die
 ziele weder in hoer en rechte formey

In printen en maectse we der ghelike
Gone eerste beelde haer o scappers
Die soen is sonder ghelyc want ee
scame ziele die hoer rechte forme heeft
Daer en mach gheen soenht teghens
ghelike clareheit van sonne zmerht
van der mensche soenht der blome
noch ghenoechlicht der costeliker
ghespenke of alle clareht en soenheit
druem mit oghe zien mach is licheit
haer by te tellen Der rechte onuer ganclic
ewich soen is een ziel datme niet
dencken en mach van alder soenheit
die bene de god is die hoer yet ghelike
mach al dus heb dy nu ghehoort die
soenheit des lichaem dat valschheit
en ydelheit is in cort wantet onlange
duert of bliuet en ydel wantse sine
mensche totter ewigher salicheit niet
en brenghet noch en baet maer die
soenheit der ziele is een ghewaer
soenheit druem mit recht minnesel
en beghere dit is dat eerste vande
sessen die is v ghenoecht hebb datme
zeer liegheert

Dat ander was wijsheit of clergie
want clergie want oec zeer liegeert

en ghemint want zy eerlic en ghenoch
 lic is en gheest want **naer** wylfen
 te recht wys ward en die hoerste
 clergie **in** dwer **Boe** sich darsin dat
 waer goet leerste myghe dat is die
 grary gods en alle goede werken ende
 doechde dat die waerachtighe wyshheit
 vherke verhoest als die sonne die werelt
 verlicht en dese wyshheit gaet boue
 alle der werelts wyshheit want die
 is wyshheit is gheheit voer gods als
 die heilige scrift seit want die ghene
 die de werelt minne en haer scoonheit
 die sijn alsoe gheick dat zy den nacht
 voer de dach niet en bekenne **O** en
 konne niet oer desen wat dem of ghe
 is en wat costelic of suede is he dunt
 dat die maen die sonne is want hem
 dunt dat dese werelt eer wasset
 en minnet als die maen doet hude
 is hy groot morghe is hy minne ende
 alsoe dunt hem en die wereltlike eer
 en glorie dunt hem te wesen gheliken
 den vermaelde glafen die zy aen zwen
 voer siffier of voer d robin want hem
 dunt dat hoer mach zo groot is
 die nochtant broesscher is dan e glas
In desen liden is alle reden doot en

en haer sime sijn beestelic ghe:wor:den
 oer mathme wel segghen dat dese
 luden ontfinnich sijn want zy sijn alsoe
 subtyl een angstelijc of scalcheit te vin
 den yemant te be:dragen of te verfratke
 het zy mit pleite of mit macht of mit
 loesheit dese wysheit als **Sime** jacob
 seit so des duncte wysheit die almt
 haer spint mit hoe alre list he:lyc die
 luden be:drueghen mach **Maer** waer
 dat die godlike wysheit is **Daer** is
 die heilige gheest die den vrien den
 gode leert datse claerlike bekennen
 wat alle dinc waer:lich is in der waer
 heit **hy** toent he: dat der werlt eer
 ydelheit is dat der werlts profyt
 als rycheit en hoerheit datse al een
 bitteren nasmaek hebbe: en datter we
 relte ghenoechte een vijnl vergrauche
 vuylnis is **en** hy gheest hem te recht
 te smake: dat die minne gode waer
 achtich is en zoet is **hy** is roselike en
 duerbaer want men coept daer hemelryc
 mede **hy** is oer waerachtich want die
 vroechde in bliscap die zy mede brengset
 veruollet dat herte mit waerachtigher
 bliscap: die niet ydel en is **ende** die
 ewelic waffen zel en meren **hy** is oer

zoet Want zy is dat manna dat alle
Dinc zoet maket ja Dinc en bitter hiden
en suwtelike pinne con zy zoet maken
al Dus is waerachtighe wysheit zeer
verduelike en gode behaerliche maer
der werelke wysheit en is niet dan
guchheit als voersiet is

Dat der de punt dat zeer be
ghert want en ghemint is
manheit tot manlicht horen
Dre punte dat eerste is stoutheit of
hoenheit macht en stantachticheit
Wye dese in punten niet en heuet die
en mach mit recht mit manlic of
vroom hiet Want wye manlic of vrom
hiet wil die moet eerst hoenheit en
stoutheit hebbe Ten eerlic groet Dinc
ouvervaerlike te begripe of te beghinnen
hy moet oer macht en macht hebben
dat manlike te ver volghen hy moet
oer vaste stantachticheit hebben dat te
volcynnen dat hy begonne heeft maer
zonder die rechte manlicheit en doghe
dese in punten niet mit alle oer hoe
eerlic zy sijn Want alsoe als dat boec
siet vunder midderscap **A**rchimen in alle
dinghen die versumemisse verhalen da
in enen geche begrip van manlicheit

Also in strijd of in stormen of des gheschicks
 want daer en is gheen verhalten an
 Alst verloren is zoe en mach men
 niet weder beghinne mit ghescreve
 Ist verlore het blyft verlore Dat men
 dan veel seer hadde wy dit gheschick
 wy hadden ghe wone dat is daer veel
 te last want waer had mede is daer
 is dat spul verlore daer om is een
 ghech begrip gheen hoenheit of manheit
 daer het is gheheit Ten ghe begrip
 properlike te spreke dat is wanneet
 yemant begript een dinc ende bestaet
 of beghint daer luttel baets an leit
 al won hnt al en veel koste moet doe
 Ten daer hy veel om arbeide moet ende
 in grote anxt te staen va grote verliese
 Al dus is dat begrip der manlikeit
 lude in deser werelt die men nu seent
 en hoen hiet By doen also is die mit
 ene gulde anghel na dene viske anghel
 verlore hy sijn anghel dat hy meer ver
 lore dan alle die dene vissche waer
 die was Al wenghe hy oec al sijn lie
 gheert want die anghel beter waer
 dan een sack vol va die dene vissche
 Al dus doense recht in der waerheit

Die haer Dint te recht aen sien want zy
 waghē dieke ziel en luf mit groten
 angst en pijn en sorghe en in seliken
 zondē om een weynich lof of danck van
 den luiden Dese menich daer of te hebbe
 dat ymmer anders niet en is dat een
 luttel ydel glorie die daer hene waecht
 en onlanghe duert **Aldus** is ydel glori
 hoer begherte van manlicheit want
 die waerachtighe manlicht maect en
 mensche enen hoene moet daer hy
 een stout manlic wys begriyp mede
 begriypet dat is dat een mensche die niet
 dan sijn en aerde en is **Goet** herteliken
 stoute herte cryghet dat hy begriypet dat
 dat ync der hemels mit ghe wolt te win
 nen en alle die dancken der helken tij
 fens dar bestredē dar dwer alsoe ont
 sprekelike veel is en zyn die zoe hart
 zyn te verwinne **Die** moghe mit recht
 wel hoene stoute fante herten en man
 like en eerlike ridders oec wyse zy sijn
 die aldus grote wyse begriyp dorzen
 begripe want hier is weynich angst
 van verlies **en** luttel arbeits en costes
 en zeker hope van groter waerdigher

ere en veel ghe winne **E**erst weymich
angst van verliese want die wyse grote
capiteyn die hooft heer is onder wijs
hannier dat zy strijden **D**ie is zo op
setlich en soe cloeck dilt zine vrien
den me zichte nocht strijden verlore
die onder zine hannier dorste bliuen
en hem vrien velde me en onblosche
oer is daer weymich arbeyt ende
roster want dese grote here voersent
die en begheert niet meer van hem
dan dat zy nu horen machte hoer
handen ridderslike zoere wille en ene
onver schet den moet hebbe en wille
op zinen angst en op zine rost stride
Hy wil hem een wet hooft heer wese
dat hoe hope oer zeker is van veel
waerachtigher eren dat wijst he selue
want hoer ghe vrouwe capiteyn voersent
die grote comit en heuet ghe eerand
nocht sulke lud beuolen op hoer stride te
merke en hem te segghe wys dattet best
ghedaen heest **v**an hi is daer selue
teghenwaerdich **E**n ziet al dat zy
doen **E**n zine lieue sulghe moeder
die moghende coninghine mit allen
hoer vrouwen en jont vrouwen die lieue

suuerlike machden **en** alle die frone
lijstlike der machde **en** vrouwe die
al aensien **en** wenske trouwelike mit
hem **en** die besochte ridderslike staet
die zien alle hoe dat zy striden **en**
mit mildeliker woesceliker stemme roepe
zy weert v frone knecte weert v ghy
stoute ridderslike knecte **en** vrouwe
hoeden **bet** hem we met onverfuch
den moede die vanden beghinnen al
te wylken **en** te vlien dert wat ghy
kelsiep dat dat is die v stide aensie
al dus moete wy oer doen eer wy dat
grote coninclike betracke dat wy nu
mit al dus grote ere **en** vergunlike
vroede besitte **al** dus weyeren zy alle
tut hem alle mit aen wat mach mere
erey wesen dan dat **al** dus hebbe
zy dan ene zekere hoop dat hoer
hoop zekere is dat mach es yghelic
wel merke dese moghende coninc
ziet selue wat zy doen **en** hoe zy
om sinen wille stide hoe soude hy
dan ghelate moghe **hy** **en** soude
coninclichen loue na drey dat hy die
beste ghewouste coninc is **en** die vuyt
va hoer loon **en** is niet wt spreke lie
want dese alre meeste coninc voersiet

onf. hene heer ihu xps is selue hoer soon
in der ewigher en onverganclicher glorien
Daer om en mach hoer ghemme meere we
sen noch groter. Dant is **Maer** die sijn
manlicheit totte Doechde niet en keert
Dw en is niet hoene maer hy is so
en dwass als voers is **Men** mach oet
niet segghen dat hy een goet herte heeft
Want hem grouwelt voer elcke dinghe
van wederspoet deser werelt. Daer zy
dusent waf meer voer hebben sonder
dorste zise om gods wille late. **Hy** en
dorren der werelts ghenoechten niet
ouer ghemme om gods wille om hemelike
weder te besitten. Dat zy doch vortlike
ouer moeten ghemme te ghemme hene. Dant
en loon van onsen hene here. Daer om
en mach hoer geche stoutet ghemme manlyt
gecte maer kintheit. **Want** zy slachte
den kindere die hener enen stonen
sprighele hebben dan een romme rye. **Hy**
laten hem hoers vaders erve of ropen
om enen appel of om ene eye. **Maer** die
Doechde maect een ghemme waer groot herte
en ene manlike moet. **Want** zy doet
den hemel winne. **En** die werelt ver
smade. **En** grote last van penitencyen
lichteliken te draghen alle derre ende

li den dier werelt verduideliken ende
plideliken te liden in manliken te weder
staen alle des dumsels aenwichte in dat
te volghen totter doot want se heden
meyster seide eens dat was die wyse
femica alle dat dinc en hede en pins
en rouwe make mach daer men die
natuer mede mach quille of die zy
ons doen mach die en is niet meer
teghen die doechde te rekenen van mach
ten dan een neghen drope in die zee
daer om is die doechde die neghe
manheit die dacht maect ene men
schelosen als een feeve een dinc te
beghinne **D**at en machich als een
olyfant een dinc te ver volghen ende
staenstarchich of hardende en dinc en
de zonder moede te warden als die
sonne die loopt altyt en nimmermeer
moede en wart **A**ls die en is ghen
rechte waerachtighs manheit dan
die doechde alleen

Dat vordt punt dat zeer ghe
munt wart om dattet eerlic
sint **A**ls is voer gheset heb
dat is moghentit of heerlike hoicheit
maer die ghe waer hoicht en heerlicht
en is oer neghent moghe lighen dan

in die Doerchde alleen het waer ymmer
 een groot here die alle die werelt dien
 die en daer brengket enen mensche die
 Doerchde toe want die Doerchde settet ene
 mensche in zine eerste staet als hy eerst
 gheschap was die mensche was eerst
 gheschap in zo groter eeren en tot zo
 grote heerlicheit dat hy enen here en
 ene ghebieder was over alle creatieren
 die onder de hemel ware en dat hem
 alle creatiens ghehoersaem en onderdandich
 ware en dat hem niemant staet noch
 hinderen en mochte dat is die rechte
 staet der heerlicheit die den mensche
 toe behoert dese grote hoghe heerlicheit
 hebben die mensche verlore mit hore
 zonde en en moghens nimmermeer
 weder cryghe dan mit rechte waer
 achtighe Doerchde want die Doerchde
 verheffet ene mensche tot zynen voer
 ghenozemde staet en doet hem die we
 relt onder die voete treden en maket
 zine wandringhe in de hemel die duerft
 doet ene mensche tot een heer over
 alle die werelt wesen dan ye comt
 heer over alle zine comt rye was wat
 va alle gode dat in der werelt is geest.

hy also veel als hy selue beghieert **D**at
 is hy heuet daer zyn redelike moer-
 terst of en niet meer en beghieert hy
Syn comt en is zo groot die meer
 dan een lichaem voeden heeft an syn
 selve persone al synre inder gheuecht
 alsoe vergeet dat he' alwis ghebruket
 hebbe' zy twee comenrike **E**y hadden
 dat derde oer gaerne daer toe en wil
 zy hebbe' het duncket he' alw' dem wise
 maer die doechde' doet ene mensche
 wel ghenoghe in dat hy heuet **E**n
 doechdelic mensche heuet veel natuer
 liker zyn moetterst dan een comen-
 want hy heuet alsoe veel als hy selue
 wil **S**yn heet en beghieert niet meer
 daer om is hy wel een gheuedich heer
 ouer alle die werelt want wat alle
 mensche' hebbe' **S**ynse groot of klein of
 arm of rijk goet of quaet al ist zyn
 zyn eyghe goet want hy doet mit alle
 desen **D**ie in alle desen zyn orber en
 profijt dat is hy doet synre ziele
 salich **H**y louet gode van allen desen
En en denkt niet anders hoe hy hem
 loide en duncket mach en ontvrecht
 en minne en daene he' alle syn leue

want hy zyet en bekent claerliken
 dat alle creatiē's ghemaket zyn om hem
 te dienen tot zyns salich' s' g'g'g'g'
 veel coninghen en hertoghe en graue
 en grote heren zyn nu in der werelt
 die grote ronnenre grote heerscappen
 grote stede en borghen hebbe die dese
 grote vrees heerlich' niet en hebben
 dat niet heren va hoere selve herte en
 syn als die doechdelike menschen syn
 die hoe menich druck en tormet doe
 zy den hoere selve herte die die aen
 nu mit droeffenis nu mit gheruch'
 nu mit toornen wanneer zy hoere biggert
 niet vervolle en konne dat hem die
 valket den meeste heren alre meeste daer
 om synen in der waerheit die meeste kathijne
 vil alle der werelt want hem ghenoghet
 qualicste mit dat zy hebbe en nyemant
 en mach mit zeden ten groet heer hock
 in der waerheit daer is doechdelic mēste
 die ghenoghet mit dat hy heint als
 voersiet is aldus zo hebby nu ghe
 hoert dat die waerachtighe of nu
 ghentet anders niet en is dan die
 dweghet als voersiet is

Dit vyfte punt daer is of seide dat
 zeer begheert wart om dattet

eerste seijt dat was vryheit van niemant
 en heuet ghewone vryheit hy en heuet
 die doertheit en die graty gods wylste
 wike wat ghevoelste vryheit is doe
 verstaet my nu hende wel en meret
 nauwe wat ic vsegge zel daer sijn
 doererehande vryheit den of doererehande
 de maniere va vryheit die ene men
 sche heuet dat eerste is vryheit
 van nature die ander is vryheit
 der graty die derde is vryheit va
 glorie die vryheit va naturen
 is een vrye wille dat ee yeghele
 mensche mit zine vryen wille onbe
 dwonghe kiesen mach wat hy hebbe
 wil goet of quet dat en mach nye
 mant verbaede ja alle die duncken
 vander heile en hebbe ghe macht
 enig mensche te dwinghe tot eenre
 zonde te doe buten consent des men
 schen gaver wes hem een mensche
 volghet wil of consentere daer mach
 hy hem toe bringhe en niet vor der
 want die een mensche sijn endan
 kee quact en hy des niet weder
 staen en konste noch en mochte doe
 en waert ghe zonde als omte an
 gust seet en daerliken lie wist mit

2:12. Die eerste vryheit voersiet hinet alle
 menschen naer zy is ghebonden in de kinder
 en in der goetlyc mensche want die en
 hebbe gheen redt daer zy dat goede
 voer dat quade mede hekenen moghen
 Daer om en maghe zy gheen sonde doen
 dese vryheit ghyft een mensche mit
 vryen wil over en vercoepse de daniel
 om een cortelike vergauncelike ghenoechte
 Wanneer zy in enghel dootsonde ranssen
 here en werde des daniel's eyghen
En der sonde hinet en wt desen
 eyghen dome en mach een mensche
 hem selve niet weder helpe zonder
 die graty gods want hy hinet mit
 rechte die ewighe hellike pine verdient
 en moet ewelic verdoemt wesen
 ten zy dat he onse here herder dese
 eyghen doe verlosse wil **En** gheue hem
 zyn graty onverdient om syns selfs
 goetheit wille dat hy se waer heet
 wesen ayghet en berouwe van synre
 misdact en he clarlike te besichten
 en mit starking wille hem voert an
 van zonde te wachte na alle zynre
 macht **Al** dus mach hy dan weder
 vry werde overmits die graty gods
 als voersiet is **Van** dese graty of dese

vyghheit vā graryē is onghelyc groot
en meere dā die natuerlike vyghheit
voersaene want god gheueit na-
tuerlike vyghheit alsoe wel d' heil-
den **in** d' joden en die quade kerste
mensche als die gode kerste mensche
Maer dese ouernatuerlike vyghheit
druue die vyghheit der graryen hiet
die hebbe alle die wtueruere vruende
gode die in graryen zyn **in** die bulte
dootsonde zyn **in** die hē alle int pui-
naden kerste wille gode te leue dese
lud' zyn int recht vry vander sy-
ghendoem des dincels **in** vander
drinste der zonde ouermits die gra-
ry gods als voersat is want zy
den heilige gheest in hoer zwel' ont-
fanghen hebben **in** mochten seghen
int **in** die pouwels die minne gode
is in onse herte ghestort ouermits d'
heilige gheest die ont gheueit is
daer om mochte zy wel int recht
vry vā gheest hiet die ind' kerste
wille gode in alle docht d' leuen
alle zint pouwels seit waer die
gheest gode is daer is vyghheit en
die vyghheit gode en is in ghenen
lud' dan in godmwind kersten

menschen Daer en en is oec niemant
vry van gheeste dan dese vyheit voer
seit dat is die gracy gods al want
dise lokaer de dat zy zonder minne
en zonder doerlydlike werken tot deser
minne en vyheit ~~te~~ te come mit
te doerheit hoere ghemoele zo: zy segghē
zy haek hem selue vry van gheest
also zy des quade gheest vyghen syn
want desulke handen opmen dat
is die sommighe menen wanneer
zy ghecome zyn in sulker blutheit
dat zy gheue conseyen en make van
grotey felike sonden **Soe** dunct hem
dat zy vry va gheest zyn want zy
segghen haer licha: doer syn vleis
lust naer haer gheest bluet onbe
roert daer of daer om is haer
gheest vry segghen zy dit is quade
felike dunelike heresey: het is grote
srad datmen dese vuyse valsche
boeke in enighe lande wone last
die dese onghelouighe opinien en
die valsche septe onder die weschē
zayen vergane god datse alre de
in der hellen grout waren die in
deser valscher ongheloue steruen

selle op datse niet meer sympele men
 sche tot hem en verdomen dat waer
 grote vroeme **D**at zijn des dunnels ey
 ghen heeste al heeten zy hem selue die
 vrye gheeste waer die rechte vryht
 van gheest dat is die vryheit va
 traryen als voerseit is datme ind
 grane gods leuet in godlike minne
 en in doerchdeliken werke en minne
 dat moghen mit rechte wel vrye
 gheeste wesen of hick nochtan en
 is dese vryheit niet da eyghe doer
 te zekene **D**ie der de vryheit die
 men vryheit der glorie noemt
 dese vryheit hebben die ghene die
 vry en verlost zijn va horen vleys
 en alre de mit gode in synre glorie
 zijn dese zijn allene vry in der
 waerheit want zy syn va alle pui
 vry en va alle angst en alle selghe
Sy zijn vry en verlost vander doot
 der dunnelen vande zonde vanden
 temptatien en stricke der werelt **I**nde
 vry van alle onsalichit en va alle
 druck en liede en pui des herten
En zonder twyfel mymermeer wi
 der om te heren na disen punten

300 en is niemant wy also langhe als hy
leuet oer hoe volmaect hy is Daer om
is dese vryheit die vryheit der glorien
Dat die derde vryheit is alle die
rechtuare dieghe vryheit alle voer is

Dat seke punt dat zeer boghert
want in der werelt om dattet
verhar seint is wesen als is voer
seit hebbe dat is edelheit waer wy die
ander vryheit mach onyghē Daer is
haer voer of gheset hebbe daermen
die vryheit vā grarye hiet die onyghet
ghewaei edelheit die edelheit comt
wt edelre herte in niemant en heuet
edelheit ten zy dat hy god minuet
en outfaet en dient Daer om en is
ghien rechte edelheit Da m god te
minne en te diene in niemant en
mach mitter waerheit seghē dat hy
edel is om syne edels ghespachts willē
want die edelheit ons lichaems
aenghesien Doe zyn wy al zinne
moeder kinder dat is die aerde
Daer wy onse vleys en bloot of hebbe
Daer om en is niemant van deser
zyden edel te rekenē of vry mit allen
die edelheit die wy hebbe die comt

ons vā die ander zyde van onse
vaders weghē onse moed^r die is
derde voersēt die en is niet
edel noch vry gaer onse rechte
vader die is vry edel dat is die
conne vā hemelinge hy heuet onse
lijf ghemact vā onse moed^r die
derde in onse ziele gheschapē na zine
beeldē en ghelekenis rechte also als
een natuerlike vader zeer lief is als
hē zyn kint wel gheleket **11** die is onse
hemelste vader lief dat wy hē gheleke
daer om en laet hy niet hy en ver
maet ons altoes niet zinen bruden
en niet zine soude en niet ghebedē
der heilighe kerke en niet d' ghemē
die ons dat woert gods pr. d' hē
en lere dat wy doch arbeide wille
om hē te behaghe want wy hē niet
kenere doe en moghe in hier om
sende hy ons op aertrike zy en ghe
gheborē z' onse ghelemede d' heer
ihm xpm dat hy ons ee waar xpm
wel wesen sōde dat wy onse leuen
na zine leuen forme sōde en op d'
mēre op dat wy zine beeldē en zine

scoonheit ghelike moghe als die them
 doe die in zynre hogher stat bergher
 zyn in dat nywe iherosale dat zyn
 alle die salighe gheeste die heilighe
 die enghelen des hemels die daer
 zyn die ee zo veel edelre dan die
 die and' als zy den beeld gods en
 zyn scoonheit gheliker zyn want wy
 hem best gheliket die is die hoestste
 en die edelste en dat is die gherichte
 waerachtighe edelheit he te gheliken
 in hier om ist dat die heilighe men
 schen in deser werelt al hoer herte
 sette om god onse lieue heer leue heere
 en te dienē en te minne in yme hoer
 herte te zinnē en te reyne want hoe
 hoer herte yvere en reyne is hoe zy
 die ghe die herte daerze hebben
 dat ontsprekelike daer den sijn gods
 te zien in hoe datme dat daerze
 ziet hoeme hem gheliker kent in
 hoeme he vuerliker minnet hoemen
 hem inder waerheit properliker ghe
 liket en dit is die waerachtighe
 edelheit die ons gods kinder maket
 daer om set hante yan alle wel dat
 wy dan kinder gods sellen zyn en

ken properlike wainwer dat wy hem open
baerlike sille zien also als hy is **Dat** is
in synre glorie als wy by hem comen
Daer om alle die ghewaer edelheit
die wy hebben die comet ons va gracye
en van doechdelike werke **In** dese
edelheit is volmaecte glorie dese ghe
waer edelheit maket die heilige gheest
inden herte die hy puergiert en ver
siet mit reynhed en verlichtet
mitter waerheit **En** volmaect inder
minne **Dit** zyn die meeste vertuten
die god den enghel ghegeuen heeft
als dionisius daer zy hoer sepper en
alre meest mede ghelike **al** d' werket
die heilige gheest inder goeder men
schen herte mit gracye en mit doechde
en minne **Dat** zy weder gheformt
warde in hare rechte printe en forme
dat zy ghelyc werden den beelde
en der ghelikenisse gods also ghelike
alme hem warde math huer in dese
leue want hy verheffet so op in god
en ontsect so zo: mitter godliker
minne **Dat** alle haer verstandnisse
In al haer begheerte en al haer will:

En al haer memory En al haer ghe den
kenisse ghekeert zyn in gode En dese
vueruyt: minne En dese barmhertighe ont
scheynghe En dese hertelike begherte
Die hier wt wast Die voeghet en setten
hoer herte En hoer ghe dachtē zoē vast
en zoē hart an gode Dat zy niet en
konne beghere of wille in gheenre hādē
dmghe Da al dat god wil dat sy
meeste eer en zyn liefste wille in
allen dmghe gheseye Dat is al dat
hoer herte begheren ran Die hier toe
ghecome zyn Die hebbe dat waer beede
En die ghe waer ghelikenisse gods alme
hier op aertijt hebbe mach En dat is
die grootste edelheit en die alre hoestste
vryheit dromē hier inder tyt veruytghē
mach **V**och here god hoe verze zyn zy
vā deser hoestheit Die hē zoē zeer ver
wonne en verheffe in deser armer
tytliker edelheit Die zy van haerre
moeder weghē van der aerde hebben
Die alsoe wel de verkenē draecht En
voedē **A**ls de coninghe en ande grote
here **A**y berome hem eens alte armer
zoomb als zy hem berome van harē
edelē gheboorte hem dunct dat zy

vā alle edelen sijn of dier ghemacht
 zyn wat hebbe zy anders mede waerheit
 van hoere moeder weghē voerseit dese
 machtschap vā deser zyde konnen zy
 alle wel rekene die zy mitte vorkens
 ghemeen hebbe die achte zy alle hachte
 en glorie zeer hier in waer wat zy
 vā d' ander zyde hebbe van des vaders
 weghē die en achte zy niet nochtan
 hebben zy daer hoer waerachtighe
 edelheit of die gode selue ghelyc is
 als voerseit is dat zy mit gode en
 mit alle zalighe gheeste ghelikenisse
 hebbe die gheslachte of dese machtschap
 achte zy luttel of niet **By** soude dorch
 merken of hoere de waren exempel
 onse lieue heer ihu xps die mees-
 tende en eerde **By** ghebene die
 moeder die zuner maghet maria
 dā ye mensche op aertreke zy anders
 deden nochtan doeme he seide here
 v moeder maria en v maghen ont-
 breid v doe antwoerde hy wy is
 myn moeder en wy zyn my maghe
Doe wy doet die wille myn vaders
 die in d' hemel is die is my broder
 en my zuster en myn moeder **Aldus**

6 Dit onse edel zyn de en onse edele
 gheslachte dat wy syns vaders wille
 doe doe zyn wy edele da wy edel
 want zoe zyn wy zyn broedren ende
 susteren en moeder als hy selue gheset
 heeft die niet liege en mach als voer
 seit is va deser edelheit comet ende
 wast in der herte ghe waer. Dichte
 vroechde en glorie en vander ander
 ydelheit doe en wast niet da houardie
 en ydel glorie. Aldus heb dy nu staer
 liken ghehoert dat alle die sel punte
 verfeit daerme beghoert te hebben om
 datse eerlic sinnen datse al ydel ende
 valsche syn alme niet en leert tot
 ghewone eeren want eerlic goet anders
 niet en is in der waerheit dan die
 ghewarighe doechde en ghewarighe
 doechden en is anders niet da minne
 tot gode en ons euen kerste nu heb dy
 ghehoert dat eerlic goet in d' waerheit
 anders niet en is da die doechden
 nu wil ic v segge vande oerbareken
 gode

Hoe ic gheset hebbe dat eerlic goet
 in der waerheit niet anders en
 dan godlike minne dat een

fundament is van allen doechden
 alsoe en is profiteliker goet anders da
 selue dat **S**inte pouwel clairliken tu
 ghert die al dus seit al had ic also veel
 smit in my dat ic alle clergie konste
 en dat ic also wel konde spreke als
 ye mensche **en** dat ic wist de he milt
 ken raet gods **en** gawe ic al myn
 lichaem te martelye **en** gawe ic al
 den armē dat ic in die verest had
 en de d ic zo grote mirakelē dat ic die
 grote berghen de d spronghe die is totte
 andere en hadde ic den die doechde
 der minne niet **S**oe en dedet mi al
 ghene stede of zo en batet mi al niet
 dit is die zin van **S**inte pouwels woerde
 nu besciet dan wat ons die grote
 heilige ma seet die goet te ghesouē is
Hy noemt ons die meeste doechde
 daer mi hies in der tyt doen mach die
 meeste helpe en bate tot penitencie des
 lichaems martelic hē d armoede **en**
 armē lude aelmeffen te gheue mirake
 len te doe wysheit kinste sprake te
 hebbe **en** alle dese grote doechde **S**iet
 hy niet te wesen **S**onder godlike minne

In zyn dan dese grote Doechden met
wat zelle dan anse Rome Doechden
wesen die en selle da ymmer met mit
allen die gheen dat mach een yghelike
selue daerlike merke al die is dat
an die praelzel zeer waerachtich dat
me plegghet te segghen hoe veel als die
man Doech zo veel Doech zyn dat die
dit te recht merket zo ist ist alsoe
waer als dat pater noster Want hoe
veel ee man Doech zo veel Doech zyn
goet Doech by luttel of veel of niet **A**
soe veel Doech zyn goet of zyn lant als
en want nu gheen waerachtich goet
en is dat godlike minne als voersiet is
En wie dat meest heeft die Doech
meest en wie dat minste heeft die
Doech minste **E**n wie die mit en heeft
die en Doech oer met als voersiet is
Want wat een mensche heuet het zy
tutlic goet **A**ls gont en siluer ende
ander goet en ymtheit of natuerlic
goet of gheestelic goet **A**ls wysheit
clergie kunst subtylheit macht ende
hoenheit of enich ander sulc dinc
of goet datme van natueren heuet
Al dit goet en is gheen waerachtich
goet noch profitelic goet dan die

minne alle **Hoe** soude ic segge **Doer**
 zen dat enich goet profitelic waer
 daer een mensche om verdoemt want
in dat weet vyrlie voerwaer hoe
 dat god ene mensche meer goets ver-
 lieht hy zy tytlic goet of natuerlic
 goet of gheestelic goet **Hoe** dat die
 mensche zware verdomeis cruyghet
ist dat zake dat hyt niet te rechte
 ghebruket want god heuet dit goet
 verlicht om profyt zynne ziele salich
 daer mede te doen **in** dat en mach
 niemant doe da die vrouwe die
 minne die is beleyster en regerster
 is va alle zyne goede **in** wie hem
 vander minne regere laet die dit
alle dat goet tot synne ewigher
 dat he god hier in der tyt verlicht
 want hem god onse lieue here toe
 sendet het zy groot af dem goet
 of vroethde af drofens weelde
 of armoede ghenoechte of pijn
mit alle doet hy zyn profyt en
 arbar in alle dinghe **in** verduent
 die glorie en bliscap na dese leuen
 vrou minne is een wyb roep wyf
hy want altyt en verliest nimmermeer
 zy roep alle die goede penne waerde

op **de** maectse hoer **ghe** **alike** wel
zoer nuyghet zy **de** seluen penninge **wie** der
Daer zy hoort mede rofte totten goede
Dat zy Daer mede ghecoft heeft **die**
penninghe Daer zy alle desen goede
mede ghecoft heeft Daer is hertelike
minne **die** gods penninge of Daer men
alle dat goet vander werelt mede
cope mach nochtant affme Daer
enich goet mede ghecoft heeft **ende**
meer goets Daer om cope wil **hoe**
vintme dese selue penninghe voersiet
weder in **die** selue buidel Daer hy te
voren in stat **dat** is hoe hy zyn minne
meer wt breydet **hoe** zy meer in syn
selue herte wasset en meret **die** minne
maket dat den ene penninge beter
is dan die andere **hondert** punt dat
den ghene ene vader noster beter is dan
den andere ene hiele sonter **dat** sy is
om ander ghene v. d. ene wil dan
als voersiet is **hoe** vele die man
doecht zoer vele doecht zyn goet **hoe**
vele minne ge mensche heuet **hoe**
vele doeghe zyn werke **al** hoe vele
als een mensche wt waerachtigher
minne werket **al** hoe veel mach hy

alle Dachte winne Die gherwarighe
winne Dat is Dat gherwichte in sinte
michaels scale mit ghenen anderen
ghewichte en marchme mit he wege
winneer me ons Die Dachtliere betu
ken zel of Dat verdrande loen Dat
wy verdrant hebbe **B**es en sel ons
ghen goet tot profut of orber come
Dan gherware winne Daer om se
ic Dat ghe waerachtich of profite
lic of orbaric goet en is proper
lic en na recht te spreke Da gherwaer
waerlike en wel ghesoert Dat eerlic
goet en profuslic goet he de mder
waerheit anders niet en zyn Dan
gherwaer godlike winne wy wil ic
v vanden di. d. gode segehe Dat
men ghenoechlic goet heet

Also als onse lieve here den
mensche ghemact heeft van
me en van ziele **A**lso heeft
hy hem oec twee manere van ghe
noechlike gode ghegeue om haer
herte tot hem te werke Daer alle ghe
waere ghenoeche in ghesighen is
Die een ghenoecht is hyllic en die

ander is gheestelic Die lifflike vroecht
 of ghenoechte Die comt van buiten
 Doer Die vijf sinne des lichaems als
 Doer hore zien zake smake en ghevoele
 Die vijf sinne zyn recht als vijf con-
 den Daer alle dat ghevoechlike ghest
 dat lifflike of waerlike is Daer
 Doer in lops totter herte des menschen
 om hem ghenoechte te make van alle
 dese ghenoechte des lichaems Die de
 werelt gheue mach en zyn niet
 groter te arthe dan een droppe Daer
 teghens Die grote zee als mensche teghens
 gheestelike ghenoechte rekenen wilken
 maer Die grote zee Daer alle water
 wt vloyen Daer alle dese ghenoechte
 wt come zonder eynde en zond mate
 Alsoe over vloyende groot dat ghest
 menscheliken herte begrepe en mach
 Die ntllike vergaenlike ghenoechte ons
 lichaems is wel niet rechte een dro-
 pe Donwes Daer by te ghelike want
 alsme ene droppe Donwes den een
 graschem zaet hanghe zoe scmetet
 recht van vanae oft een roselike see
 maer alsment handels wil zoe vallt
 neder op die aerde en want te niet
 Alsoe ist recht mitter ghenoechte Die

Deer onse vaffinne voersiet tot onser
 herte come want affmensche va varre
 aensiet dat is affmensche te recht
 en bieset. Hoe sone zy zeer tostelken
 en zo: begheermensche te mael zeer gaer
 affmensche begheemet te handelen zo: ont
 vallensche en in mensche en worden
 te niet dat hy niet en weet waer hy
 kint want dan oft hem ghe droemt
 hadde. Denkt op die ghenoechte
 datthans en op den droem dandis en
 ghy selt zien dattet alle ons is en alle
 werch ghegave en te niet ghe worde
 alsoe wel die een als die ande dus
 gaet alle lichamelike ghenoechte die
 mi hier in der tyt ghebruchen mach
 te niet en in mach oer ene mensche
 niet versade. Al ist dat: ene men
 sche ghenoechteliken smake na dien
 dat defecte ghe dropels die doch
 te niet gaen als voersiet is dus
 wel en dus zoet smake hoe mach
 dan die seuen de borne smaken
 daer alle dat ghenoechtlic is wt
 ghevlote die moet dan billig alle
 wonderlike zoet wesen daer om
 die wyse luden en die heilige lude

als zy zien en smake dese zoete ghenoech
like dinghen der werelt **D**oe louen zy
god en dancke hem veel te meer **D**aer
om en beghere sijnre minne veel te
te meer **W**ant hoe hem die drappen
zoeter drinken te smake **H**oe dat zy meer
beghere te come totter fonteyne **D**aer
zy na al hoer's herte luste drinken maghe
en hem versaden **I**n hoe he die ghenoecht
en zoetheit der werelt zoeter smaket
Hoe zy meer beghere en arbeiden nader
gheware zoetheit gods te veronghen
Daer om zoet ghene zy die drapsel gaem
oher om die gheheel fonteyn **I**n nome
en bruke die vleysche like ghenoechten
Als zy alre minste maghe **W**ant zy zie
claer dat die begherte niet versadet
en mach warden **O**ch god va hemel
hoe sot en hoe dwaes zyn zy ende hoe
beestelic veel meer dan beeste die wel
weten dat eens menschen lichaem **D**ie
armste creatuer is **I**n 't dat vijfste
dat op aertinc is en dat die geeste
des mensche dat is die ziele **E**n dat
scoenste dinc is en die alre scoenste
creatur die wesen mach **I**n 't menen
nochtan dat die lichamelike ghenoecht
zoeter en ghenoechtliker zyn dan die

gheestelike ghenoechte zocht of zy
meende dat die verkenb **I**nder mes-
sen meer ghenoechte hebben da die
enghelen inden hemel dat ghenoecht
lic goet dat doer die gheest of
doer die ziele comt dat is waer-
achtich goet dat eens mensche her-
te versaden mach en vervullen
maer dat doer den lichamen comt
dat en mach her te niet vervalke
noch versaden want het is roet
dem en onreyn en vergaelic
Daer om en heuets niet meer
ghelikeb teghens die gheestelike
ghenoechte da ee dropel douwes
als voersof is teghens die lieuen de
waters der zoetichheit dit is die
fonteyne daer onse lieue here inden
ewangeliē of seit die drincket van
den water dat ic gheue zel die en
zel niet meer dorsten dit is een
fonteyne der zoetichheit en der vroechd
en der minnen die alle des mensche
herte versaden en vervullen mach
van deser fonteyne hadde **D**an
ghesmaect die seit inden sonder **+**
god hoe groete menichwoonichheit **+**
dynre zueticheit is **D**ie du dinc

vrienden handte **V**oerwaer die rechte
ghesmaert hadde die grote zoetheit die
god zyne vriende gheuet die sonde lich
teken versnadi alle die ghenoechten en
vroechde deser werelt en puen gemyte
vermyghen gheware ghenoechten **h**y
sonde recht doen als een baker die
zyn meel bindelt **h**y mynt die blome
daer backet hy zyn broot of die zemel
gheuet hy den varkens of als die
olyslagher die zyn puere oly vier
groter materie pest die oly is totter
profyt der mensche waer die kocke
gheue zy den koyen of ander beeste
Alsoe soude zy oec doen **h**y soude
dat die selste wt nemme dat is die ghe
noechte en late die grous of dat onreyn
den beesten dat is die lude die beestelike
leue die al hoer herte sette of vleysche
like ghenoechten want die vroechde
des herte die vter godlike minnen
romt dat is gheware volmaerte
vroechde **A**lsoe als dat provarbiū
seit niemant en mach in d' waerheit
segghen dat hy volmaerte vroechde
heuet ten zy dat hy godlike ende
gheestlike vroechde heet **D**aer om

Daer om wyse dat gaern een zacht leue
 leiden wil Die zye dat hy gherware
 goet vermyghē zoe houet hy se erke
 leue in een yfelic leue en een ghe
 noechlic leuen Daer alle goet in be
 sloke is Soe mach hy eerst leue Als
 een mensche dat is vredelic ende
 zonder toorn vrolic zonder rouwetot
 desen leue machme come by der gracie
 gods mit minne en mit doechde en
 ander in gheene wys Als dus is die
 doechde der minne in der waerheit
 dat ghenoechlike goet en men en
 machte biete der minne niet besitten

Mer dunkt dat is ghenoech
 nu hier voer bewist hebbe
 die groetheit die goetheit en
 die waerheit der minne mit ghemee
 waer mede datme verweruen mach
 gherware vroechde waerachtighe een
 en ewich leue maer wantmen niet
 affoe wil en bekent noch en verstaet
 die dinghen almense mit ghemee seit
 Almen wil doet doet alme vaethe
 by zondersit Soe is myn meninghe
 dat is nu claerlike onder wysen wil van
 den doechden en elce by zondere op dat
 een yfelic die in desen boec sijn drent

Byn pens aen setten mach en ordemene
 Die werke der doethden te verbranghe
 want anders waert luttel waert
 doethden te weten ende niet te doen

Die heylighe soust ghehiet den
 goeden doethdeliken menschen
 by den goeden wijn mitte stonē
 omythof of boemyaerde vol goeder
 nūden die groen sijn vā stonē bomen
 en menigher hande rinde en vruchten
 Daer god of seit Doer die romme salamo
 In der minne boeck zuser en myn brūt
 In biste een beslotē gaerde mit eenre hager
 mūere. Dat is mitter bannen der minne
 gods. Dese sone boemyaert of omythof
 heiet die grote gaderamer gheplant
 die wise hof mā god die vader van
 neer plant by dese hof by gheeste
 gheplant en plantse noch alle daghe
 wanneer by des menschen herte mūere
 en zoet en vruchtbar maect alsomē
 dat dertrijt spadet en messen ende
 bereide maect dattet abel wart goede
 vruchte te draghe. **Die zone gods**
 die de ghe:warighe sone is die doet
 mitter cracht zonne staerheit in mitter
 hetten die vā hem seint dese plantey
 en enten soen op wasse en op gien

en dootse wassen en gaen op datse
 goede en sone vruchten draghe die
 heilige gheest is dat water of die
 dootse die hem natuurlijke vorchtich
 gheuet **S**onder welke ghen dinc
 vter aerde wassen en mach want
 waer ghen redelike vorchtich en is
 daer en mach ghen goet ruyt waf
 sen **A**lloe en mach oec zonden die
 vuychticheit gheestelic die boe der
 doerth den niet wassen noch vrucht
 brenghe **M**aer die heilige gheest
 voersat die doot die dootse op
 der aerde dootven en maket dat
 aertige vruchtbar **D**at is in grady
 die hy in der mensche herte sterket
 en maect groen en doot bloey en
 vrucht brenghe **A**ls een zumerlic
 paradys van weelde ende vol van
 scoone bome en plante en vanden
 daer alloe als onse lieue here dat
 aertliche paradys plante vol goed
 truden en bome en vruchte ende
 in den mydden daer in plante hy
 ene boom diene die boem des leuens
 hiet want zyn vrucht mach had
Den ghen die daer of aten

Hoer leuen te houden zonder steruen
 en sonder ouden en zonder zwerf al d'
 heft hy oer gheschickten in des mensche
 gheslant Die grote gardiner voersiet
 Dat is god die vader Alre hand goede
 truden en plante en bome en vruchten
 Dat is alre hand goede ghe darcke woer
 den en werken van doer d' en inden
 midd' vanden boem des leuens. Dat
 is zyn een gheborē zoē onse here here
 ihm xpm Die inden ewangeliē seit
 wy: myn vleys etet en myn bloet drink
 ket Die heuet dat ewighe leue dese
 boem versuert alle ander bome ende
 truden mit synre groter sonheit dattet
 een aertsche paradijs wardet ouer
 mte trachte en vertute va desen boem
 Die zyn alle ander bome vruchtbar dese
 boem is zeer te prisen en te louen en te
 minne om veel zaken wille want hy
 en heuet niet an hem het en is al goet
 men zel dese boem zeer minne om zynre
 werke wille om zyns pits wille om
 zyn bladerē wille om zyn blomē wille
 om zynre vruchte wille Die wortel
 van desen boem dat is die oner vloeyen
 die minne gods des vaders die on

ghe meken groot is totten mensche dat
 hy om zyne snode diens te verlossen
 en te ropen mit zyne heere enghen zoen
 dat en leuerde hem te doden mit
 groten sware tormenten om onsen wille
 dese wortel meende gheschiet die
 heiliche prophet ysayas doe hy
 seide dat wt der wortel va yesse
 een roede wassen sijnde want dat
 wort yesse is in d'uytsche gheset
 als een vrouwer der minne waer
 wort ye meer minne ghebrouwe da
 dat hy zyn enghen zoen voer ons gaf
 oer zoe seet dese wortel haer yijl
 wortel inder aerde dat is in den
 menschelike gheslachte oer in den
 wortel va yesse inder letter dat
 is in die keyne maghet maria
 lichaem die van yesse gheromen is
 dat hout va desen boom dat wt
 deser ghebenedide der wortel manen
 gheslachten is dat is die ghebenedide
 lichaem ons heere heren want
 van hoer zumeren reynen bloede nam
 hy zyn vleys en bloet van haer dat
 pit van desen boom dat is zyn

heilighen ziele Daer die roestelike vach
 troest in was die ewige wysheit gods
 die salte van desen boom dat was syn
 zuerlike manerlike confersmaes zyn
 zoete oetmoedighen wandringhen onder
 den menschen Die gome van desen
 boom dat waren in alle roestelike gommen
 van alle groter machte die wt zyne
 ghebene die leden ghynghen dat waren
 tranen zweet bloot en water die
 bladeren van desen boom dat waren
 zyn heilighen godlike ghedachte die
 afreyn waren en aninlic en eerbaer
 en vol van alre salichheit die blomen
 van desen boom dat waren syn heilighen
 woerden die van alle zierden ghenase
 an ziel en an sine die vruchten van
 desen boom dat waren die prij apostelike
 die alle die werelt versaden mit hare
 heilighen leringhen en exempelien en
 doertheden die tuerke van desen boom
 dat zyn alle die verrouwen gods die
 ze waren en die nu zyn en die wesen
 sellen want god sende selue tot zynen
 discypelen in hem die wynter en ghy
 zyn die tuerke dese scone van desen
 boom daer zyn ghenoechlic onder te

m

rusten is dat wane die godlike leuen
 ghe en werke dat hy mitte werken
 selue beleefde och wat groetliker
 ghenoechliker steme mochte die ouer
 ste doerch de ghene die zo vol wer
 arhtigher enen wane die hy zome
 leue en astotike toende die hys
 leyde opte berch daer hy ghyr sitten
 die dat ewangelium seit ende zome
 discypels om hem daer d. d. hy syn
 mont op en toende he sine sent die
 hy midit herte verborghhe hadde en
 seide hem dese waerden **Balich** syns
 die arm va gheest zyn want dat myn
 der hemelen is hoer **Balich** zyns die
 vreesdaem syn want zy sellen dat nu
 aertuyt besitte **Balich** zyns die
 daer seeyen want zy sellen gheuoest
 worde **Balich** syns die hongher en
 en dorste nader rechtiner dicheit
 want zy sellen versadit war den **Balich**
 zyns die barmhertich zyn want hem
 sel barmhertich ghesien **Balich** syns
 die reyn va herten zyn want zy sellen
 gedi zyn **Balich** syn die sachtmodige
 van herte want zy sellen kind gods
 wesen **Balich** zyn die ghene die

persecucie liden om die rechtwaer dacht
want dat ruyt der hemelen is haer
dit waer die woer den ons heren

N besiet of onder desen boom
niet goet te rusten en is die
al des ghenoechlike turke heuet
dit zyn recht zond' der by vij turken
die wt den boom des leuens wiesfen
dat is wt' zoe gode die zoe grote
ghenoechlike sceme maket onder dese
sceme sonde alle goede herte billig ruste
mit weelden als zy een maghen zyn
hoe datse onder zyne sceme bedert sijn **in**
hoe ouer stene zyn bloyende turken sijn
die de vruchten des ewighen leuens
draghe dit zyn die achte eens goede
leuens die de gherwanghe salomde zyne
kindre seet dit is die waerachtighe
goghe philosophie die grote myster die
een gherwel dach heer is hemelen en
aerttrijck en der hellen die by zynen
discypelen seet in desen voersede achte
sake die daer in beslot is die grote
stat dat heilighe trysoer datme suma
vander nywer ewen of vander nywer
wit hiet **in** het mach mit recht wel
die nywe wit hiete want zy en mach
niet ~~ve~~ ver oinden als die jostiche wet

Die dat van die ondie wet, heeten
 oer doet zy die mensche die sonde
 verpildem die doeste wode. **A**enrywe
 in doestde die een ondie sonder was
 daer na maert zy een nywe zopi
 of **H**y is voerwaer mit recht wel
 nywe ghehete want zy is zeer on
 ghelyc der vieder onder wet want
 dese nywe wet ontbmdet **E**nde die
 ander bmdet die ander laded en dese
 ontladet die ander dreyghet end
 lowet grote ghefte die ander is scamp
 en wrekende dese is luydsaem ende
 goedertiere en verberdend en vol
 alle minne daer om goe synse salich
 die de ewe gods minne **A**ls salomon
 seit en hier om zyn dese voerwaerde
 ons here die acht zalichede ghe
 helen want zy hier inder tyt is men
 selche zalich maken alsoe zalich affme
 in desen leue ward mach **E**nde
 brenghe ons inder ewighen leue daer
 die volmaerte zalichheit is

Die besiet den die alle groest
 minne en goetheit van onsen
 lieue here en meester ihesus
 die gheavere gods zoen **A**oe hy
 hier inder werelt ghecomen is te

zoekt en te verlossen Die verloren waren
want hy onse armoede en onse hoochheit
en trantheit wel kent Dat wy vol
van alre ghebroke zyn **en** Dat wy by
ons selue wel vallen moghe yaler Dat
wy by ons selue te niet weder opstaen
moghe noch vey zonde come **Sonder**
Die gracie en ghenade gods Daer-
om en laet hy nimmer meer of ons te
vermanen Dat wy les doch biddē willen
om zyn gauen want hy seit bidt men
sil v'ghene **loept** men zil v' op doen
dit is immer wel een goet hier die
ons selue vermaent dat wy koninklyk
bidden zellen **en** noch doet hy meer
hy format onse ghebode recht als een
goet voersprake **en** leert ons hoe wy
biddē zellen dat wy niet come en
sonde hadt hyb ons niet gheleert hoe
mocht hy ons meer vrenscap bewysen
die ons gheleert heeft die manier ons
bidens dat hy ons gheleert heeft wt
zine ghebenedide monde dat is dat
heylighe pater noster daer wij bedinghe
in zyn daer wy mede bidden sullen onse
hemellicke vader dat hy ons gheue wil
wil die zellen gauen des heylighe gheestes

In dat hi ons wil verlossen en bewaren
 vanden zenen dootsonden En die metter
 werkel wt onser herte te trecken Ende
 plante weder in haer stede die zenen
 principaet doerhden die den zenen
 dootsonde contrary sijn Als die alre
 wiste gardener of hofman onse lieue
 here ihu xpm amen

Hier eyndet des rommep some ghemact
 van een groot doctoor in der godheit
 vander prediker oerde tot des rommep
 behoef van vranctre salus gheuoemt
 en wert ghemact int jaer ons here en
 en tueschondert leppre En was eerst
 ghemact in fransoyen En wert vte
 fransoyse ouer gheket in Duytsche int
 jaer ons here en in vij van enen
 conuare broder vander kathijfers oerde
 gheuoemt broder Jan van brevode
 En gheert en bidt dat sint wel studeere
 En heeft ghescreuen een oeduyt broder
 Jan symons zotten kathijfers bieren
 wttrecht En wert begonne te scriven
 int jaer ons here en in leppreij op sinte
 matheus account En gheyn dit op sinte
 jorns dach en gaet bene alle Duytsche
 boeke wryghseit die heilghe passie en die
 ewaghele en de herste gheloue en die bibel
 ludee them ghebet veer zyn zult

Als ihesus onse ghesantmaker die
werelt won lute **B**oe heeft hy sy
lyste amontmael ghe. Das mit zme
huen d'lypelen en heeft hem heer voeten
ghe waske en gaf hem exempel der
otmodichheit en seide tot he. **E**hy selt oer
maekender die voete wasken. Die kniet
en is met meere. Da zyn heer. **W**ye die
meeste is die sel den ander. **D**wie in ihs
stont op mit hem en heeft die spij. **G**he
bene. **D**yt in zy ghynghe. **S**itte tatte amont
mael en seide mit groter begheerte. **H**el ic
begheert. **D**isen amontmael mit vte hoede
eer. **D**at ic heb. **I**n ihs ordinerde. **D**at
myne testament. **I**n gaf he alle dat heilighe
sacrament. **E**n ons gheleke tot ee testament
Hier na versuchte ihesus en seide he. **Z**yn
passie en zyn doot te vore en hy troestse.
en seide. **D**at hy opte. **D**ie d' dach op sonde
staen vander doot en sonde. **W**e d' werlt die
Hier na seide ihs tot he. **I**ken ve v allen
sel mi in deser nacht verand. **D**ae word
zy al bedroeft. **E**n et sach ap ander en seide
heer bin vchet. **I**hesus seide een die mit
my nu ander tafel sit. **W**aer we d' gheue
die my veraden sel. **H**et waer hem beten
dat hy me ghebove en waer. **E**n ihs seide
hem voert. **E**hy selt alle sander in deser
nacht an my begae en selt my al versake

Hy seide al dat se henen mit hem steruen
 soude en hi niet of gaen **V**onderlinghe
 piter **D**u sprac zeer hoerlyc **H**ij seide
 tot piter **E**n du hanc naget seftu my
 verpake en der meer en der woer **D**u
 seide ihesus tot piter **A**lsu liekert hys
 zo sterke **D**u braders en ihesus seide tot
 hi **D**as dattu doe sefte dat doe **H**ier
 na seide **H**ij tot zyn hene **D**iscypel **I**c
 heb v vander werelt verrome als myn
 vrende en ic ghene v ee nywe **H**iebat
 dat ic myn ghebodt dat ghy onder
 hin min hebt **E**ghelken als ic v ghemint
 heb en ihesus seide voert leet v hant
 niet versanghet wesen al ist dat ic
 van v sel gaen **D**u vader sel v ee ande
 troester sende **D**u v sint sel maekē **E**n
 sel v alle **D**ur seve **D**u gheest der werelt
Du vten vader rent **D**u sel hy v senden
In mine naem **H**et ic v weet dat ic
 van v gaen want **D**u troester en soude
 anders niet come tot v **E**n ic sel alsoes
 mit v wesen en mit v anders noch
 wiskyns sake want **D**u vader mint v
 om dat ghy gheleift dat ic v vade
Bin **D**u woerde **D**u ic spreke **D**u sijn
 des vaders **D**u vader spreectse **D**oer
 my **E**n ander meer woerde **S**ide **H**ij
 noch heb ic wel mit v te spreke gaen

ghy en maghet des nu niet verdragen
antwoert myn kermtis inder werelt sel dy
dint en hiden hebben **Maer** weet dat
syt my eerst doe selke en mit sware
tormente doot **By** en selke nu mit spore
en selken v oer do die zonder spore alle
v dat hede over comt **Doe** ghy dert dat
wker v te vore gheset heb **By** selken v
vermaede en hute als lamme mensche
en die tyt sel come die v verstant dat
hy mine sel gode ee lieue dienst te doe
dit selke zy doe want zy d' vud noch
my met en kinne gaer helt betrouwen **In**
my en myn vader en ic wy selken tot v
come en mit v een wonghe make al
ist dat ghy den doot selt hede ic sel v
dan tot my neme **en** ghy selt vweker
verblede en die bliscap en sel meniat va
v neme maghe **T**ander veel ander troeste
like minnen die woerde die ihesus tot
hem sprac daer hende die ewangelen
of van belote pwise tette heiligen
puster daghe **en** ihesus heeft die gray
ghe dae die is mit hem al levende in die
hof ghegaen daer nam hy wt die ande
discypelen pater johannes en jacob **en** die
sede tot hem myn ziel is be droeft tetter
doot blyft hier ende wakent mit my
dit is terteke gheset vande heiligen
siste emont mael dat ihesus mit zamen
lieue discypels die die die dore dages anto

Mer beghint. Die heilige passy zeer raet en gaet

Ner na ghinc ihesus ee luttel van hem en is ghefallen in de omghe en wort beuende va groter angst heeft hy ghesweert bloedich water die hem vander seluer nacht en den toemende dach soude ghesien daer hy vander bedinghe op stont hebben hem die verwoede joden ghevinghen ende ghebonde ghebrocht mit groter pijn en halloghen tor amas ginc daer die priemen vergaderet waren en alle zme discypelen zyn va hem ghesende en hem alles gheslate en zy vrachde ihesus waer hy syn discypelen gheslate had en na syn lermoghe in seide hem over dat hy den volc mit heymelic verkeerde ihesus antwoerde ic heb openbaer in de tempel ghesceert dat vrachet de ghen die ghehoert hebbe daer wort ihs onwaer dich an syn heilige wanghe gheslaghe va enen bosen kniet en daer spronghe zy om hem en bespotten hem en biden haer en bidebaert ghesaghe en menighe pijn en laster ghesceert tot nader middernacht en brochte hem mit ghebonde hant mit groter pijn en sande voer nyphus des biscop daer die meesters vander wet mitte priesterfay vergaderet waren en godde

zact hoe datse ihesus ter door brengden
 mochten **en** seiden hem veel onrecht over
 ihesus antwoerde hem niet **Caaphas**
 seide waer om antwoertstu niet **en**
 hoersu niet watne dy ower seit **ihesus**
 zweech **Caaphas** seide ic besweer dy
 by den leuen di god datstu ons die
 waerheit segste ofstu biste die almacht
 tichte gods zo of niet ihesus ant
 woerde **en** heeft die waerheit belijet
 dat hy was die zoen gods **Daer**
 seerde **Caaphas** sijn mantel van twaen
en seide al hy spreke blaffemy hy is
 sel dorch den doot **en** die **he** doe
 hem menighe smertheit ende pijn
 zo langhe dattet was **ende** dagghe
en wordte te rade **Daer** se **he** seiden
 wondt den heydenischen rechter pila
 tus **en** waerth die hem noch biste
ppp dat segghe ons wy willen van
 dy weten ihesus antwoerde ic hebbe
 v eens gheseyt dat ic het bin **en** ghy
 en gheboeft my niet **en** ghy en silt
 my oec niet quit late **Daer** he derten
 zy ihesus zyn aensicht **en** sloeghen
 daer in **en** seide **ppp** propheter ons
 wy dy sloech **en** gaven **he** kinnelack
 slagghen **en** mit groter stand **en** ghebonden

handen brochte zy ih̄s tot pilatus **C**hier
 gaet wt die mette nu volghet die pryng
Als die oermodighe ih̄esus voer
 pilatus ghebrocht was vromt
 di hy in der misdast **A**n seide
 waar hy niet misdadich wy en hadde
 hem niet ghebrocht en seide he ouer
 hy heeft dat volc verkeert beghinnende
 van galileen tot hier toe **I**n mit valschē
 tughē seide zy hem ouer dat hy hem
 selu der joden coninc maecte en veel
 onrechtē **A**ls pilatus hoorde dat ih̄s
 van galileen was heeft hy hem ghesent
 tot herodes **I**n die dē hē menighe pyn
 en samde mede langhe weghe **A**ls ih̄s
 voer herodes stont verdocht di hy hem
 vā veel vreemde dinghen **I**hesus en
 antwoerde hem niet die scrijten ende
 die pharazeen en die ondē wēne daer
 sommighe mede die veel onrechtē ouer
 ih̄esus seiden **I**n ih̄s heeft noch gheswige
 doe versmaede herodes ih̄s mit zyn
 ghesinnē en hebben hem bespot **I**n tot
 sin dēms togghen zy hem aen een wit
 linc dēct dar zeer lanc was **I**nde
 hebbe hem mitten spottēct weder ghesent
 tot pilatus mit ghesonden hēnde en hy
 heeft die ghesiaken mede weghe ouermitte

Den langhe tede in roghē hem mit groter
yne voert en brochte hem tot pilatus
Doe sprac pilatus totten jode **Hy** hebt
my dese mensche weder ghebrocht in
begheent datme hem dode in en
vnde ghe saerke in hem datter doot
waer dach is noch oec herodes hy
is daer onder vraget en onder socht
In hem en is niet gheuonde Doe riepē
zy minste het is een verley der pilatus
jode war heeft hy quaetb ghe daer daren
ware valste ghemoghe die seiden he ouer
dat hy ghesleit had hy mocht de rēpel
gods brēke en bannen die daghe make
en dat hy des keisers tyns verboed had
en veel ander onrechtē **Dit** wiste pilatus
wel dat zyt mit onrecht ouer seide
in sprac totte jode **ic** sel he leue castien
dit dede hy onder joden te behaghen
en hy gaf ihesus in zyn heydensche knette
hande die hebbe hem naet aen een
calumie ghebondē en hebbe hem
mit groter selheit gheselst dat an zyn
heylighe lichaem mit ghesontē en bloet
Doe bedekten zy hem dat blodige lichaem
dat vol wonden was mit een anderode
purper mantel die voer open was in
setten hem in een zerk in maecten een

een roeyen vā scrupen doornē dwise mit
 groter mydicheit in zyn heilige host
 dwinde en gawe hem eer met in syn
 rechter hant en mit theinghe knyen
 hebben zy hem spottelic ghegruet ende
 seide zyt ghegruet der jode' comt
 en spoghen in syn heilich aensicht. Dit
 was te prijn. Die wren beghint nu
 haele ihesus de jode' aldus liden zwen

Hoe die oermoghe ihes aldus
 insmaket was. **H**oe men die pulit)
 dat hy den joden voldaan had
 en hem soiden late ghemoghe. Daer om
 heeft pilatus ihesus dute' doer leyde. En
 seide totte joden besiet. Die mensche
 die jode' saghen ihesus ghecroende heeft
 en zyn bloedighe aensicht en lichaem
 en noch ruyen zy trunste trunste docten
 werch pilatus seide. si' ar' u comt rinde
 dy ruyen wy en hebbe' ghe' comt da'
 den keyser pilatus de' ihes binnen
 bringhe' dat purper cleet is vā hem
 ghesoent en ihesus de' zyn leyden
 an ouer zyn bloedighe lichaem. En pil
 tus sach die grote mydicheit der joden
 en hy is binne tot ihesus ghe' gae en
 heeft gheset onder meer woerd' die
 joden wille dy doden van mydicheit

~~Doe~~ om datstu gheseyt hebbe datstu hoer
 come bistu ic en bin ghejode. Dijn volt
 hebbe. Dy tot my ghebrocht bistu en come
 dat seg my ic heb macht dy quit te laten
 of te doden. Ihesus heeft hem oetmoedelic
 gheant woert onder meer waerden en seide.
 mijn myc en is va desen werelt niet en
 die my tot u ghebrocht hebbe. Die hebben
 die meeste sonde pilatus sach die grote
 misdavelt an ihu en meende hem nochte
 verlossen en hadde een die alre misda
 durchle mensche gheuanghe. Die barmhertich
 herte die den joden welkenden overmits
 syn grove overdaet diene noch doden
 sonden en pilatus ghebrachte totte joden
 en onder meer waerde sprac hy den jode
 toe en seide ic bin u jaerlijc een gheuanghe
 schuldach quit te late. wie wils nu dat
 ic u quit late barmhertich of ihesus. Dy
 riepen fact ons barmhertich quit pilatus
 seide wat wils. datme doet mit ihesus
 dy riepe noch te meer wunste wunste. Doeken
 werch pilatus seide want ghy hem en
 wunste selve. Dy riepen ten is ons mit ghe
 verlost yemant te doden. pilatus seic ic en
 vinde ghe sach in hem te doden. Hy is
 ghenoech castit ic wil hem quit laten
 doe riepe die meester vander wet mitten
 priester snap en den priester gheweldeelic
 facten hem quit. zoe en bistu des keijser

vrent niet want hy heeft hem vermet dat
 hy coninc der joden is **en** spraket teghen
 dat ghebodt des keysers **en** dat hy is
 die zoe gods pilatus wond. Des keysers
 vrent blinc **en** de jode voldoe om sijn
 macht te behoude **en** de jode behaghe
 en heift sijn hande ghewasche **en** seide
 ic bin onsculdich an zyne bloede **en**
 riep zyn bloot come op ons en onse kind
 Doe gaf pilatus consent en oirlof datte
 mit ihesus doe soude hore wille **T**
en pilatus wat doedy nu om v macht te
 behoude **en** ghy ihesus tot horen wille
 doe mocht ghy wel wete datte he die
 swaerste doot soude doe dwine doe mach
en ghy sochte raet doe hy zoe jammerliken
 gheghele en ghevroent was om hem te
 verlossen maer nu hebdt alre qualic
 ghemact **en** heb die gherechtiche
 ihesus daer ghy selt ghetuych of gheft
 dat in he ghen sach en was die heb
 dy bieder sware late trecke mit groter pme
 en scandyn vande ene tette andere en is
 mit wtghesechter pme die an me mische
 ghesact en is va beghin der werelt
 heb dy zoe jammerlic doe pme en doot
 datme die moer denaerb niet en deden
 al en wist ghy niet dattet die zoodde was

Ghi wist doch wel dat hy onschuldich was
 Over beghint die secht hoe hy doe ghepint wort
Hier na want ihesus die stat gheleit
 mit twee moer denaers tot sy groter
 scande en hebbe hem belast mit een
 zwaer hout opt op sijn scouder. Dat pruoeten
 lanc was dat hy selue tot synre scanden
 most draghe en heeft mede weghen ghemalle
 onder den swaer hout van groter trancheit
 en toghe hem voort als een moer denaer tot
 ter stede daer zy hem cruce woude. Daer
 maecten zy dat cruce bereit ende hebben
 hem naert ghemact. **S**ijn onder cleet was
 in zyn heiliche woude. **G**he drooghet dat
 scoerden zy van hem. **I**n zyn heilige wonden
 die bloeden van nywe. **E**n zy hebbe hem
 opte cruce ghevert datme zyn led. mochte
 kelle. **E**n mit grote nachelen door zyn
 heiliche hande en wote ande cruce ghe
 ghegheilt en hy wort mitte cruce op gheheue
 en neder late vallen dat hem sijn aderen
En zyn inghe doemt scoerden en braken
En sijn woude woude groot en wint daer
 hy en hanghende was. **E**n zy hebben hem
 twijfke ij moer denaers ghehanghen tot synre
 miere scande. Daer stonde die verwoede
 pod. **E**n bek hoor temde als grynende beren
 en seide bishu der pod. comt zo. **E**lin neder.

WM

vanden cruce wy sullen in dy ghelouen
 en meken hem smadelike toe en seide and
 lude heeft hy ghesont ghenwert hy maect
 nu hem seluen ghesont Du souwinghe du
 by den weghen ghynghe Du seiden wane
 dwaes du den tempel gods woude breken
 en binne mij daghen make **T**hier gaet wt
 die seyt en lighmt noen en duert dat

Hiesus syn lise woert sprac vad in iude hede
 als ihesus du ghebene di de zae
 gods in der groter pine was
 hanghen di sprac hy in eer se
 woert en badt voer zine vanden
 en seide vader verghetot hem by en
 weten niet wat zy doen zyn lene
 oetmoe dighe moeder du meuen dich
 den doot leet van groter medelike **D**urch
 sy an en seide wif zwt v z en tot
 johannes zyn neve seide hy zwt v moe
 der dwer na riep hy vrom groter pine
 myn god myn god waer heb dy my
 gheslakt die een moer denaer bestaech de
 den groter onrecht datme ihu de de son
 der misdaet en hy beken de in ey ghe
 misdaet en badt ghenade en seide heer
 ghedenkt myns als ghy coemt in v rijk
 tot hem heb dy ghesent hude sitta mit
 my wesen in den paradys **H**ier na seide
 ihesus van groter pine my doest **D**y gaue

hem van myn Ducht bittere Dranc. **D**oe
hy dit smaecte seide hy het is volbracht
want al syn heilighē leden ware mit myn
Doersicht. **D**oe wort den hemel en aerde
beroert **en** daer wort duysteris over
stant en die aerde wort beuende **en**
ihesus sprac mit sunder stemme sijn lede
woert **en** seide vader in myne handen
beueel ic mynen gheest **en** va beghyn
der werelt en is my affrike swaere doot
an mensche ghesent **w**ant ihesus was
van edele complexen en substancy en niet
als wy sondighe menschen en het was
ihesus oec een swaere myn dach doot
dat hē sijn ghebenedide moeder **en**
het was hē on oec v myn dach doot
dat die an mynch mensche verloren
sonde wesen dat hy te voeren wiste

Wye ihs passy en sijn doot in sijn hert en dringhe
die en mach mit gheuede over hē claghe
gheue dinc en mach ons bet van sonde loheren
dan mit dankbarheit dencke op die passy ob hē

Hier volghet na xv goede punten en leringhe
die broder Jan brugman den volc plach
te prediken en te leren daer die sommighe
ghesode of sijn **en** die sommighe sijn goede rade

Die eerste raet is dat een mensche
 waer alle dinc zyn pater noster en
 syn mede in d'uytliche sel konnen
 en dat hy weet die x ghebode op dat
 hy weet mach wat hy bidt en wat hy
 gheleue sel waer om dat hy bid den sel
 en wat he ghebode is te doe ende wat
 verbode is want dat heilighe gheleue
 en die x ghebode is ons noot voer alle
 dinc te weten

Die ander de raet is dat een mensche
 by syn bidde sel hebbe een rumpe daer dat
 heest ihesus an gheingheft is voer quade
 betoringhe en sel wywater neme als hy
 sluyen gae dat hy dan spreke een d'eyn
 ghebet op syn kint en beueke he ihs
 en zyn oerme d'ighe moe die

Die derde raet is alle een mensche
 die vree cloek hoert stae dat hy die
 dinc hoe hy die rochelike tyt toe ghebraet
 heeft en segge die heer ontfermt u
 mynne en zond'el'm als die cloek
 zyn stae dat hy die hese ee pater of
 noster en een ande manna

Die vierde raet is dat een mensche
 alle daghe mo sel hore op syn kint
 in d'eyn dat hnt by brenghe mach

en mach hy des mit ghe. Dae dat hy
nochtans syn ghebet sprake op ee rustghe-
ste die en beraken zyn suld en dat hem
god int herte sent

Die vyfte raet is alle een mensche te-
maekent daet dat hy da die benedijste
lese in die graty na maekent en ran
hy des met dat hy nochtan ee pater noster
en een ave maria lese voer maekent en na

Die sefte raet is datme des goetgheden
en des sonnendaghes die goetgheden
hore sel en opte selue dath dat woert
gods hore sel predike in sette op inder
herte dat hy te miske met meer doot
sonden doen en wil

Die zevente raet is dat he ee men-
sche ymmer sel warke dat hy ghen
onrecht doet en heeft en ist dat hnt
onder hem heeft dat hnt he quyt maek
want die sonde en warde mit verghewen
af dat onrecht want weder ghekeert

Die achtende raet is dat ee mensche
eene in die weke vaste sel af dat hy
opte woensdagh zonders vlyp zy in
ist dat hy vaste dat hnt opte vrydagh
doe totter een waer dachheit die bitter
passy en doot ons heren

Die neghende raet is dat een mensche
in des jaers buechten zel en totte heilighen
sacrament sel gaen **en** waert dat hy daer
niet gaen en dorste hy raden van zyn
buechtvader dat hy nochtran in wint
des jaers buechte mit beouwe

Die x raet is dat ee mensche eens des
jaers buechte sel teghens syn pastoor of
teghens een priester die syn stact welket
dit isme son derlm sculdich te doe **en** dat
hy ghe onnutwoerde en spreke med here

Die xijste raet is dat he' een mensche
yummer sel wachte voer quate gheselstap
voer dronke te dronke of een ander
dronke te make dat ee alre grotsandeb
en dat hy niet en roep noch en verroep
op heiliche dachten

Die xijste raet is dat he' ee mensche
hem yummer sel wachten voer waghelic
en voer tenaerige oer in wat noede dat
hy is of van ghesontht des lichaems
of van verlore goede of ghesontht der
beeste dat is alre ghe' heiliche ghesontht

Die xijste raet is dat ee mensche zyn
ondere zwel trouwelic sel ghe denken
en hoer sculd en testament toe stot betale
en lijde voer hoer zwel **en** oer voerde
ghene daer hy testament of erfme af heeft

en als hy ouer een kerckhof gaet dat
hy dan lese ee pater nost en ane maria
Die pasteraet is dat een mensche alre
goede menschen minne sel om gods willen
want wy god niet minne en moghen na
sinre waer dachheit daer om sellen wy
die dachheit minne en die god ontien

Die yuste naet is dat een mensche den
armen goede dierre wesen sel en alle die
ghene die troestloos en zier sijn en mit
grote armoede kenarret en belast sijn
datme die by sel staen na onse vermoghe
mit aelmissen en mit troestelike woerde
Want god ghelike hem selue bidde armen
als hy selue seit wat ghy den alre
minsten doet in minnen die dat doedym

Exempel

die mensche dient op die verbaerlike swiethet
daer die heilige souft al die of seit
want het staet ghescreuen affinen lesen
dat een berch zo hoghe mocht wesen
datse vander aerde totten hemel ghanghe
en ee vaghellen waer by gods verhenghe
om dusent jaer vande berch name
ee sadike groot en da die berch werch quam
mochte dan die verdoemde worde verlost
daer soude zy noch op hope en hebbe troest
nocht waer dat ee verbaerlike lange kercken

waer myn meer. Daer wt verlost te sijn
 Dat is hem die alre meeste pijn en plaghe
 Denct dat wel ouer in iuwen daghe

Exempel

die hy en selt v liden meement plaghen
 dan ihesus die selt v helpen draghen
 den menighen selt sijn liden vaert
 den ghenen die dat gaerne hoert
 hem waer seet dattet anders waer
 al dus maect hy hem seluen te maer
 die wart dan veel te min ghenacht
 het is wysheit en manlike macht
 dat een goet mensche wel can dringhe
 zyn liden zonder yemants plaghen
 en hebben van buten alsulc thebaer
 recht of in hem ghen liden en waer

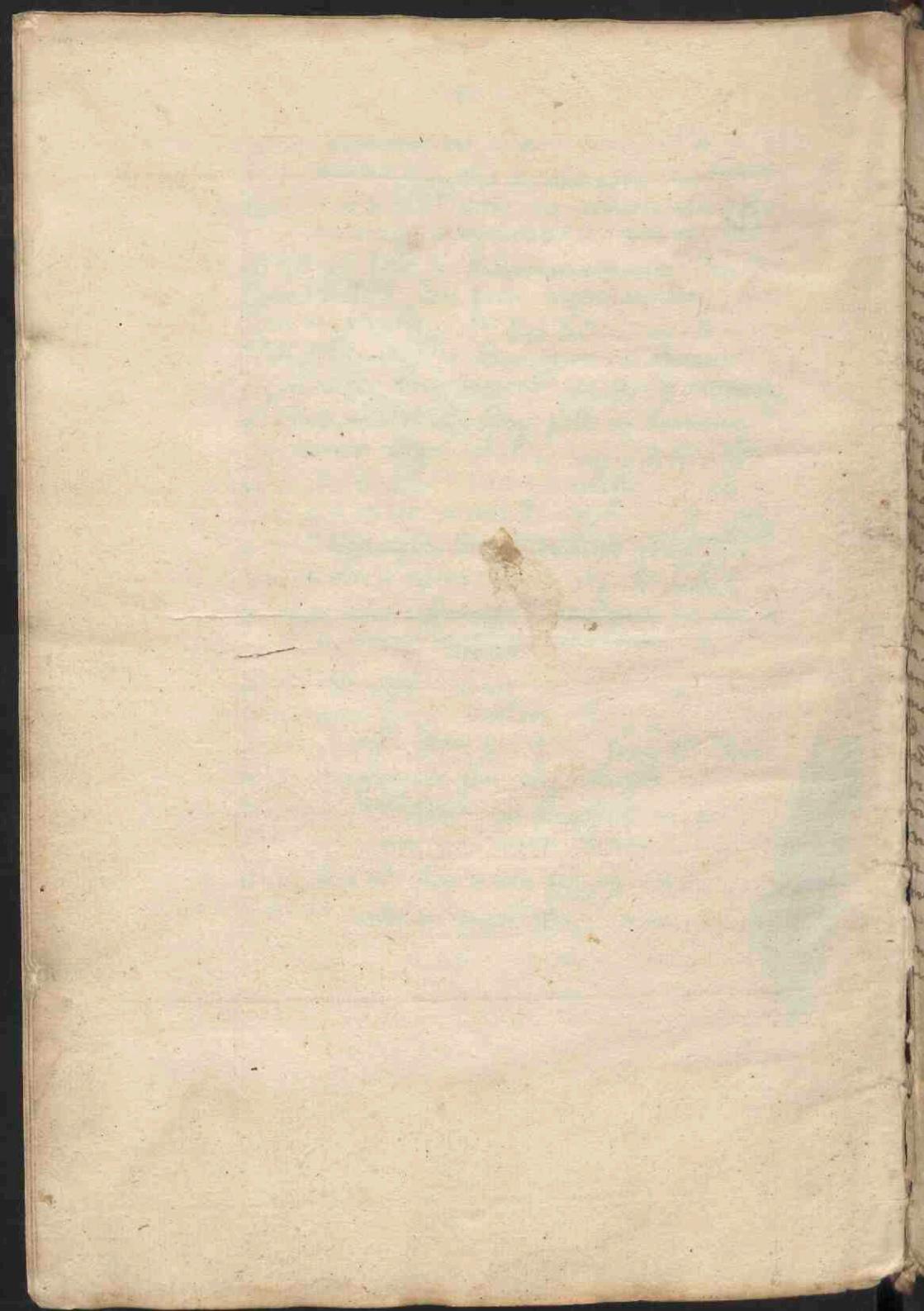
Exempel

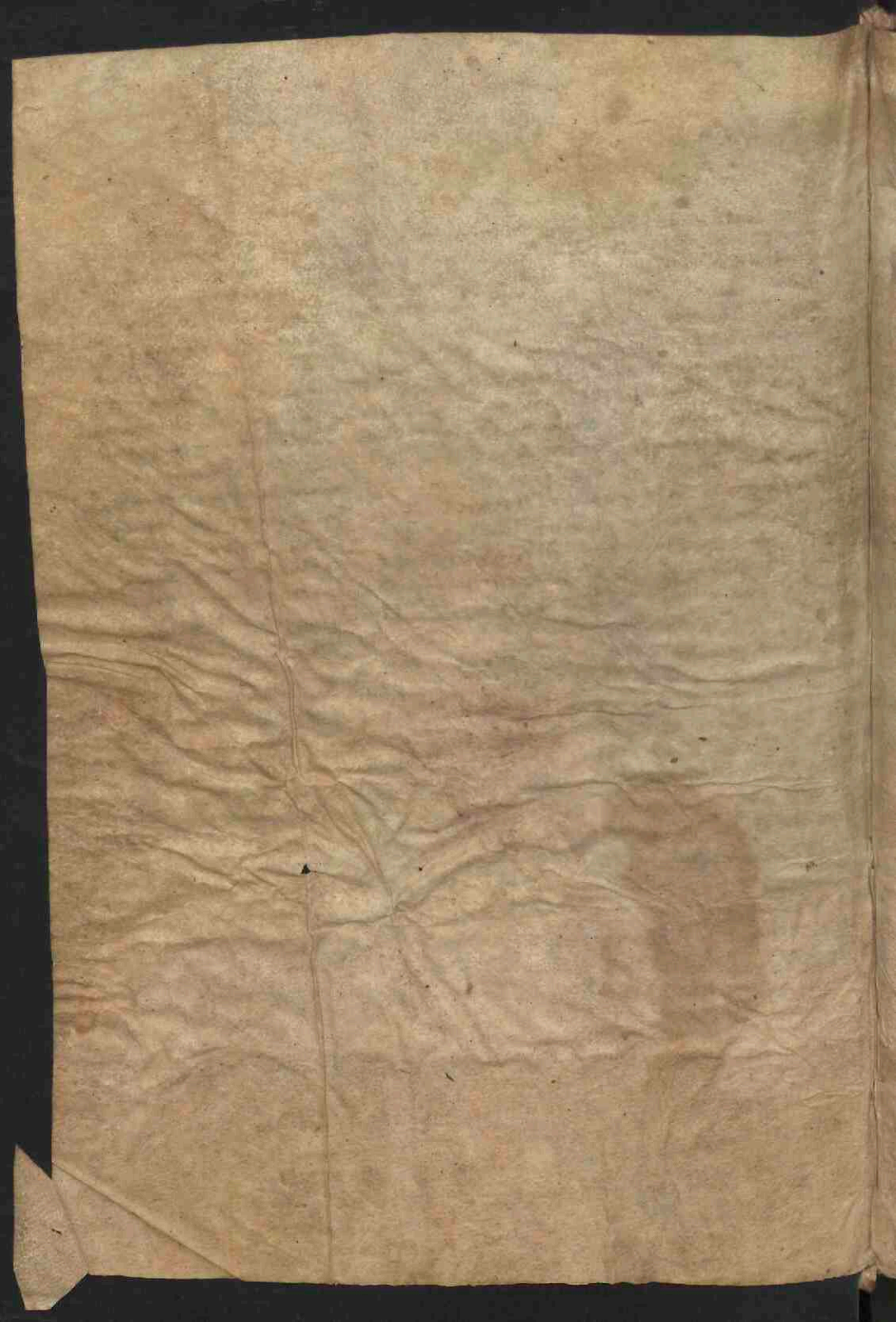
Dine smighen weet ic wel voer waer
 die myn herte maken alre swaer
 dat eerste dat my zeer sorghe doet
 dat ic yummer steruen moet
 dat ander doet my sorghe meer
 dat ic niet en weet wanneer
 dat derde doet my sorghe boue al
 dat ic niet en weet waer ic ware sal

Handwritten musical notation on a five-line staff. The notation includes a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a time signature of 4/4. The notes are mostly quarter notes and eighth notes, with some rests. There are two red ink marks on the staff: a small dot above the top line and a larger smudge on the second line.

Handwritten musical notation on a five-line staff. The notation includes a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a time signature of 4/4. The notes are mostly quarter notes and eighth notes, with some rests. There are two red ink marks on the staff: a small dot above the top line and a larger smudge on the second line.

TM933
(box)

